SFI DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

ANBRAGTE 15-ÅRIGES HVERDAGSLIV OG UDFORDRINGER

RAPPORT FRA TREDJE DATAINDSAMLING AF FORLØBSUNDERSØGELSEN AF ANBRAGTE BØRN FØDT I 1995

15:42

METTE LAUSTEN
SIGNE FREDERIKSEN
RIKKE FUGLSANG OLSEN
ALVA ALBÆK NIELSEN
TEA TORBENFELDT BENGTSSON

DEL II

15:42

ANBRAGTE 15-ÅRIGES HVERDAGSLIV OG UDFORDRINGER – DEL II

RAPPORT FRA TREDJE DATAINDSAMLING AF FORLØBSUNDERSØGELSEN AF ANBRAGTE BØRN FØDT I 1995

METTE LAUSTEN
SIGNE FREDERIKSEN
RIKKE FUGLSANG OLSEN
ALVA ALBÆK NIELSEN
TEA TORBENFELDT BENGTSSON

KØBENHAVN 2015
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

ANBRAGTE 15-ÅRIGES HVERDAGSLIV OG UDFORDRINGER – DEL II
Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk
Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgegruppe:
Michael Graatang, LOS
Mette Grostøl, Socialpædagogernes Landsforbund
Lene Jørgensen, FBU ForældreLANDSforeningen
Henrik Egelund Nielsen, Dansk Socialrådgiverforening
Mia Nordstrand, TABUKA
Jessie Brender Olesen, KL
Søren Skjødt, FADD

ISSN: 1396-1810
ISBN: 978-87-7119-343-5
e-ISBN: 978-87-7119- 344-2

Layout: Hedda Bank
Forsidefoto: Hedda Bank
Oplag: 300
Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2015 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

INDHOLD

FORORD 5

SAMMENFATNING 7

1 TAL OM ANBRINGELSER 13

Forløbsundersøgelsen af anbragte børn og unge 14
Anbringelser i Danmark 18
Rapportens opbygning 27

2 ANBRINGELSESFORLØB 29

Første anbringelse 30
Anbringelsessteder 32
Anbringelsesårsager 34
Antal anbringelssteder 35
Anbringelsesvarighed 41
Anbragte unges sociale baggrund og anbringelsesform 44

Sammenfatning 45

3 ANBRAGTE UNGES RELATIONER OG NETVÆRK 47

Anbragte unges kontakt til forældre 48
Anbragte unges kontakt til andre 60
Sammenfatning 71

4 ANBRAGTE UNGE MED ANDEN ETNISK BAGGRUND END DANSK 75

Anden etnisk baggrund end dansk 76
Anbringelsesfrekvens 77
Anbringelsestidspunkt, -varighed og -sted 80
Køn og etnicitet 83
Sandsynligheden for at være anbragt 84
Sammenfatning 85

5 ANBRAGTE UNGES SUNDHED 87

Krop 89
Kost 94
Motion og fritidsliv 96
Egen vurdering af helbred og sygdom 99
Overgreb og mobning 102
Sammenfatning 106

LITTERATUR 109

SFI-RAPPORTER SIDEN 2014 115

FORORD

Forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995 (AFU) omfatter alle unge fra årgang 1995, der er eller har været anbragt uden for hjemmet. Når vi som samfund iværksætter en så gennemgribende foranstaltning, som en anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet, er det afgørende, at vi kontinuerligt diskuterer og kritisk tager stilling til, hvordan børnene og de unge trives i anbringelsen. Denne rapport skriver sig ind i denne kontekst. Vi fokuserer på 15-årige anbragte og deres anbringelsesforløb, relationer og netværk, etnisk minoritetsbaggrund, egen opfattelse af sundhed og betydningen af anbringelsessted for unges psykiske og somatiske sundhed.

Datagrundlaget for denne rapport er personlige interview fra forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995 med anbragte 15-årige, deres mødre og registerdata opdateret til årsskiftet 2011/2012. Vi er taknemmelige for, at alle parter i forløbsundersøgelsen har bidraget til at belyse anbragte unges situation, både nu og i de tidligere dataindsamlinger. Hensigten med forløbsundersøgelsen er at tilvejebringe et kundskabsgrundlag om anbragte unges udviklingsforløb og de mange risiko- og beskyttelsesfaktorer, der påvirker de unges udvikling i en gunstig eller ugunstig retning. Undersøgelsen skaber desuden mulighed for at analysere, hvordan diverse foranstaltninger og anbringelsesforløb påvirker de unges udvikling. SFI håber med undersøgelsen over tid at kunne give

vægtige bidrag til forståelsen af anbragte børns udviklingskarriere og de offentlige indsatsers bidrag hertil.

Rapporten er skrevet af seniorforsker Mette Lausten, der også har været projektleder, forsker Signe Frederiksen, forsker Rikke Fuglsang Olsen, ph.d.-stipendiat Alva Albæk Nielsen (SFI og Aarhus Universitet) samt adjunkt Tea Torbenfeldt Bengtsson, Københavns Universitet. Vi takker alle følgegruppemedlemmer og vores eksterne referee, Signe Hald Andersen, projektleder og seniorforsker ved Rockwool Fondens Forskningsenhed, for gode og konstruktive kommentarer.

København, december 2015

AGI CSONKA

SAMMENFATNING

Denne rapport om SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) omhandler en af de mest udsatte grupper i den danske børnebefolkning. Der er tale om børn og unge, hvor samfundet opfatter deres opvækst i familien som så problematisk, at de ikke kan forblive i hjemmet, men anbringes uden for hjemmet – igennem hele eller dele af deres barndom – med henblik på at sikre dem en opvækst på lige vilkår med andre børn og unge.

Datagrundlaget er alle børn født i 1995, der er eller tidligere har været anbragt uden for hjemmet. Rapporten bygger på tredje dataindsamling til Forløbsundersøgelsen af anbragte, hvor de unge er blevet 15 år gamle. Rapporten er derfor et supplement til den tidligere rapport om 15-årige anbragte (Lausten m.fl., 2013). Hensigten med forløbsundersøgelsen er at tilvejebringe et solidt grundlag for viden om anbragte unges udviklingsforløb og de mange risiko- og beskyttelsesfaktorer, der påvirker de unges udvikling i en gunstig eller ugunstig retning.

I rapporten analyserer vi en række dimensioner, som er relevante for at forstå 15-årige anbragtes livssituation og hverdagsliv. Der er fokus på anbringelsesforløb og anbringelsesårsager, på anbragte unges relationer og netværk, på betydningen af etnicitet, sundhed og eventuelle overgreb – dimensioner, der alle har indflydelse på 15-årige anbragtes hverdagsliv og deres risiko for udsathed.

FÅ ANBRINGELSESSTEDER, MEN EN DEL GENANBRINGELSER

Andelen af anbragte 0-17-årige i Danmark har gennem de seneste 35 år, hvor Danmarks Statistik har validerede registeroplysninger, ligget på omtrent 1 pct. I forhold til landsgennemsnittet på omkring 1 pct. svinger andelen af anbragte i de enkelte kommuner fra 0,3 pct. til 3,4 pct. Kommuner med flest anbragte har således 10 gange så stor en andel, som dem med færrest anbragte. Der er sammenhæng mellem omfanget af sociale risikofaktorer i en kommune og andelen af anbragte børn og unge. Kommuner med mange ressourcestærke forældre og relativt mange børn har oftest en lav andel af anbragte, mens kommuner med mange ressourcesvage forældre og relativt få børn oftest har en høj andel af anbragte.

15-årige er hovedsageligt anbragt i familiepleje (37 pct.), på socialpædagogiske opholdssteder (26 pct.) og på døgninstitution (21 pct.). En noget mindre andel er anbragt på kost-/efterskole (7 pct.) eller eget værelse (6 pct.). Langt de fleste (81 pct.) har kun oplevet 1 eller 2 anbringelsessteder, mens ganske få unge oplever rigtigt mange anbringelsessteder (3 pct. oplever mere end 5 steder). Det hænger sammen med, at en stor del af de 15-årige blev anbragt første gang som 11-15-årige. De fleste 15-årige har altså ikke oplevet et turbulent anbringelsesforløb (endnu). Først med de kommende dataindsamlinger, hvor de er fyldt 18 år, får vi viden om, hvor omskiftelig resten af teenageanbringelserne blev.

Til gengæld har knap hver femte 15-årige oplevet at blive genanbragt efter en hjemgivelse (19 pct.). Dette tyder på, at børn og unge i flere tilfælde hjemgives til forældre, der ikke har ressourcerne til at tage sig af dem, eller at barnet/den unge hjemgives med problematikker, som familien ikke kan håndtere.

RELATIONER TIL FAMILIE OG VENNER

Første rapport om anbragte 15-årige (Lausten m.fl., 2013) viste, at anbragte 15-årige har mere komplekse familieforhold end 15-årige generelt. Denne delrapport beskriver de unges kontakt til deres familier. Størstedelen af de unge har kontakt til deres forældre: 86 pct. har kontakt til mor, mens væsentligt færre (60 pct.) har kontakt til far. Mange anbragte ser altså ikke deres far eller har ikke en far i live. Jo senere første anbringelse finder sted, jo større er sandsynligheden for, at den unge har kontakt til forældrene.

Det er mest almindeligt, at anbragte unge er på besøg hjemme hos deres forældre og ikke omvendt. To tredjedele af de anbragte 15-årige er

således på besøg hjemme hos mor hver fjortende dag eller oftere. En andel på 8 pct. har overvåget samvær med forældrene, hvilket er en klar indikation på komplekse familierelationer. De fleste unge, der har kontakt til deres forældre, opfatter samarbejdet mellem forældre og anbringelsesstedet som godt eller meget godt. I de tilfælde, hvor de unge opfatter samarbejdet mellem anbringelsessted og forældre som dårligt, prøver de unge så vidt muligt at holde sig ude af konflikten mellem de voksne parter og prøver at undgå at tage parti for ikke at komme i klemme.

Rapporten viser derudover, at de unge ikke har så meget kontakt med søskende og bedsteforældre, som de gerne ville have. Halvdelen af de anbragte unge svarer, at de ikke ser nok til deres søskende, og at de gerne vil se mere til dem, og ca. 40 pct. svarer, at de gerne vil se mere til deres bedsteforældre. Bevaring af relationen til søskende og bedsteforældre via mere kontakt er altså et område, hvor trivslen blandt anbragte unge kan forbedres.

De 15-årige anbragte opfatter generelt de andre unge på anbringelsesstedet som deres venner. Knapt halvdelen opfatter dem endda som deres familie. Flere unge svarer, at de som gruppe holder sammen mod de voksne (23 pct.), og at de overtræder reglerne sammen (14 pct.). Langt de fleste unge anbragte (82 pct.) oplever også at have en fortrolig relation til én eller flere voksne på anbringelsesstedet.

Samtidig er der dog en gruppe af de 15-årige anbragte, som i deres besvarelser beskriver anbringelsen mere problematisk. De oplever ikke, at de har en betydningsfuld relation til en voksen på stedet, og de er udsat for mobning af andre på stedet. Der er altså en gruppe unge, der ikke føler, at de har en betydningsfuld relation, der hvor de er anbragt.

ANBRAGTE MED INDVANDRER- OG EFTERKOMMERBAGGRUND

Når vi undersøger, om særlige anbringelsesmønstre og problemstillinger gør sig gældende for anbragte børn med anden etnisk baggrund end dansk, viser de deskriptive analyser, at 15-årige med indvandrerbaggrund har en lille oversandsynlighed for at være anbragt sammenlignet med andre unge (2,8 pct. anbragte for 15-årige indvandrere mod 2 pct. for danskere og efterkommere). Vi finder endvidere, at både efterkommere og indvandrerunge med oprindelse i Afrika og Asien i højere grad har været i kontakt med anbringelsessystemet end andre unge.

Størstedelen af de anbragte indvandrerbørn (71 pct.) blev først anbragt efter deres 10-års fødselsdag, fordi de er indvandret relativt sent til

Danmark. Til sammenligning blev 34 pct. af efterkommerne og 42 pct. af de danske børn anbragt første gang efter deres 10-års fødselsdag. Et andet anbringelsesmønster, der er særligt gældende for anbragte børn med anden etnisk baggrund end dansk, er en anderledes kønsfordeling, idet der groft sagt er der én anbragt indvandrerpige for hver to anbragte indvandrerdrenge, hvorimod der er en langt mere lige fordeling blandt danske drenge og piger.

Det vigtigste resultat om de anbragte med minoritetsbaggrund er imidlertid, at det *ikke* er de unges indvandrer- eller efterkommerbaggrund, der øger sandsynligheden for at være anbragt, men derimod en række sociale udsathedsfaktorer, der generelt er udslagsgivende i forhold til anbringelse, uanset om de unge har dansk baggrund, indvandrerbaggrund eller efterkommerbaggrund. Når vi kontrollerer for disse sociale baggrundsfaktorer, forsvinder sammenhængen mellem minoritetsbaggrund og anbringelsessandsynlighed.

UDSAT PÅ HELBRED OG SUNDHED

I kapitlet om sundhed analyserer vi forskelle og ligheder mellem anbragte unge, hjemgivne unge og unge, som ikke har været anbragt. Der anlægges i kapitlet et bredt sundhedsperspektiv, hvor både helbred, trivsel og sociale relationer inddrages. Som tidligere undersøgelser også har vist, har anbragte og hjemgivne børn og unge særlige sundhedsmæssige udfordringer.

Overordnet set har de anbragte unge sundere kostvaner end de hjemgivne og de unge, der aldrig har været anbragt. En mulig forklaring kan være, at der på anbringelsesstederne er større fokus på kost, regelmæssige måltider og samværet omkring måltidet end blandt 15-årige generelt. Samtidig har en større andel af anbragte og hjemgivne unge dog problemer med vægten, både i forhold til under- og overvægt, end unge i al almindelighed. Det, at anbringelsesmiljøet stiller faste måltider og sund kost til rådighed for de unge, er således ikke alene en garanti for, at den unge ligger inden for almindelige rammer vægtmæssigt.

En større andel af både de anbragte og hjemgivne unge vurderer deres eget helbred som værende væsentligt dårligere end vurderinger blandt jævnaldrende, som ikke har været anbragt. Op mod 40 pct. af både de anbragte og de hjemgivne svarer, at de ofte eller af og til oplever forbipasserende symptomer som hovedpine og ondt i maven. Der er samtidig en stor overforekomst af rygere blandt anbragte unge. Mere end

en tredjedel af alle anbragte (37 pct.) og hjemgivne unge (44 pct.) ryger dagligt, hvilket kun gør sig gældende for 8 pct. af deres jævnaldrende, som ikke har været anbragt. Anbragte unge har ligeledes oftere prøvet hash (37 pct.) sammenlignet med jævnaldrende (12 pct.).

Overordnet viser data, at både anbragte og hjemgivne unge ofte slås med alvorlige sundhedsmæssige problemstillinger, og at de ikke altid oplever at modtage hjælp hertil. Særligt de hjemgivne unge viser sig at have en række sundhedsmæssige udfordringer, der knytter sig til motion, kost og fritid. Samlet set er der betydelige sociale forskelle i 15-årige unges sundhed, alt efter om de hører til gruppen af anbragte, hjemgivne eller andre 15-årige i befolkningen.

OVERGREB FORTSÆTTER IND I UNGELIVET

Det er dokumenteret i mange undersøgelser, at overgreb har afgørende betydning for børns og unges trivsel, sundhed og udvikling, både mentalt og fysisk. Overgreb bliver i denne rapport set under et, hvad enten det er overgreb af seksuel eller voldelig karakter. Samtidig ligger fokus på de unges oplevelse af overgreb. Der er altså ikke justeret for, om der fx er anmeldt magtanvendelser eller foretaget politianmeldelser i forbindelse med nogle af overgrebene.

Mere end hver femte af de anbragte unge (22 pct.) har oplevet at være udsat for overgreb inden for det sidste halve år, og det samme gør sig gældende for 13 pct. af de hjemgivne. Anbragte unge oplever især overgreb fra andre unge uden for anbringelsesstedet, men en vis andel (7 pct.) har også oplevet overgreb fra voksne både på og uden for anbringelsesstedet.

Når så mange anbragte og hjemgivne unge oplever overgreb inden for bare et halvt år, og når en vis del af overgrebene forekommer, mens de unge er i det offentliges varetægt, tyder det på at være en udfordring, som anbringelsesstederne bør tildele ekstra opmærksomhed.

Samtidig er der en langt større andel af anbragte og hjemgivne unge, der mange gange inden for det seneste halve år har oplevet at blive mobbet (7-8 pct.) – eller selv har mobbet (5-7 pct.) – end vi finder det blandt unge, der ikke har været anbragt (hhv. 2 og 1 pct.).

I et overordnet sundhedsperspektiv er både overgreb og mobning problematisk. Det at have været eller være anbragt fjerner således ikke nødvendigvis overgreb eller mobning af den enkelte. Vi kan ikke på baggrund af resultaterne sige, om anbringelsen trods alt har været med til

at mindske omfanget af overgreb og mobning, men blot konstatere, at anbragte og hjemgivne unge i højere grad end deres jævnaldrende har oplevelser med overgreb og mobning.

RISIKO FOR UDSATHED

Mange af de faktorer, vi har sat fokus på her, fx genanbringelse, manglende kontakt til søskende og bedsteforældre, dårligt helbred, rygning og udsathed for overgreb og mobning, er faktorer, der alle har indflydelse på de unge anbragtes hverdagsliv og risiko for fortsat udsathed. Det er samtidig faktorer, det er muligt at have (måske endnu større) fokus på i arbejdet med unge anbragte, både fra kommunernes, men også fra anbringelsesstedernes side.

DATAGRUNDLAG

Rapporten bygger hovedsageligt på tredje dataindsamling af SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Datasættet rummer alle unge med både dansk og anden etnisk baggrund, som er eller har været anbragt uden for hjemmet indtil 15-års-alderen.

Ved årsskiftet 2011/2012 var 1.600 unge fra årgang 1995 anbragt uden for hjemmet, mens 662 unge havde været anbragt, men var hjemgivet. Det betyder, at i alt 2.262 unge fra årgang 1995, ved årsskiftet inden de fyldte 16 år, havde været i kontakt med anbringelsessystemet, svarende til 3,1 pct. af hele årgang 1995. Størstedelen af dem (71 pct.) var stadig anbragt på opgørelsestidspunktet.

Som supplement til SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) anvender vi også SFI's Forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU) samt registerdata fra Danmarks Statistik om de over 70.000 fra hele årgang 1995 og deres familier. Det giver os en række forskellige sammenligningsmuligheder, både i forhold til spørgeskemabesvarelser og i forhold til baggrundsvariable for forældrene.

TAL OM ANBRINGELSER

METTE LAUSTEN

I denne rapport undersøger vi en række forhold vedrørende 15-årige anbragtes hverdagsliv. Der er fokus på anbringelsesforløb og anbringelsesårsager, på anbragte unges relationer og netværk, på betydningen af etnicitet og på anbragte unges sundhed. Dette indledende kapitel danner basis dels for hele SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og dels for den nærværende rapport.

Rapporten er baseret på tredje dataindsamling indsamlet i 2011. Der er tale om en totalundersøgelse af alle børn født i 1995, som aktuelt er anbragt eller tidligere har været anbragt uden for hjemmet. Analyserne er derfor baseret på viden om 15-årige anbragtes verden, indhentet gennem spørgeskemaer til den unge selv, til de anbragtes anbringelsessted og til mødrene til de hjemgivne, suppleret med registerdata fra Danmarks Statistik.

Vi udgav i 2013 den første rapport om 15-årige anbragtes hverdagsliv og udfordringer (Lausten m.fl., 2013), hvori vi behandlede emner som forældrebaggrund, skolegang, uddannelsesforventninger, ungdomsliv og risikoadfærd. Denne rapport er en opfølgning, der sætter fokus på emner, der ikke har fået så megen forskningsmæssig opmærksomhed i en dansk kontekst, fx relationer og netværk.

FORLØBSUNDERSØGELSEN AF ANBRAGTE BØRN OG UNGE

SFI's forløbsundersøgelse af anbragte født i 1995 (AFU) omhandler nogle af de allermest udsatte børn og unge i samfundet og belyser deres familievilkår og den indsats, der ydes. Der er tale om børn og unge, hvor samfundet opfatter deres opvækst i familien som så problematisk, at de ikke kan forblive i hjemmet, men anbringes uden for hjemmet – igennem hele eller dele af deres barndom – med henblik på at sikre dem en opvækst på lige vilkår med andre børn og unge.

Lige fra den første dataindsamling har hensigten været at følge alle de børn fra 1995-årgangen, der i løbet af barndommen anbringes uden for hjemmet, gennem barndom, ungdom og ind i voksenlivet. Der er gennemført dataindsamlinger, hvor børnene var 7, 11 og 15 år gamle. Fjerde dataindsamling blev gennemført i foråret 2014, en dataindsamling, hvor de unge var 18-19 år, og hvor alle havde afsluttet deres anbringelsesforløb, mens nogle var i efterværn.

Der er i Danmark – og ikke mindst af SFI – udgivet en lang række publikationer, der beskriver området, børnene og deres baggrund (fx Andersen, 2010; Andersen & Fallesen, 2013; Egelund & Lausten, 2009; Egelund m.fl., 2009, 2008; Ejrnæs m.fl., 2011; Fallesen, 2014; Frederiksen, 2012; Lausten, 2014; Lausten m.fl., 2013). Der er i mindre omfang foretaget analyser og publiceret resultater af, hvilke "effekter" der kan spores af at have modtaget forskellige former for sociale indsatser. I Olsen, Egelund & Lausten (2011) har vi vist korttidsvirkningerne af at have været anbragt uden for hjemmet som barn i forhold til uddannelse, beskæftigelse, helbred og kriminalitet i 24-års-alderen, dog uden at komme nærmere ind på, hvad det var, der gjorde en forskel for de unge. For virkelig at kunne vise langsigtsvirkninger af anbringelse vil det være nødvendigt at fortsætte med regelmæssige dataindsamlinger, så vi på sigt kan se, hvordan de tidligere anbragte klarer sig som unge voksne, hvordan de klarer sig gennem uddannelsessystemet, om de får beskæftigelse i samme grad som deres jævnaldrende, og hvordan de klarer rollen som medlem af en familie, når de begynder at få børn. Det er vist i andre forløbsstudier (fx Heckman, Pinto & Savelyev, 2013), at den reelle virkning af selv en lille indsats først viser sig efter mange år. Derfor vil det også være interessant at lave forløbsstudier af årgang 1995, når personerne fx er 25, 30 og 40 år.

PROSPEKTIVT KONTRA RETROSPEKTIVT DATA

Når konsekvenserne af påvirkninger gennem barndom og ungdom skal analyseres, er det væsentligt at vælge en prospektiv, dvs. fremadskuende, longitudinel forskningsstrategi (Rutter, 1988), frem for en retrospektiv, dvs. tilbageskuende, strategi.

Den retrospektive analysestrategi (tilbageskuende data) kendetegnes ved, at den gruppe, vi undersøger, kan være en klinisk population, der afgrænses af et negativt udfaldsmål (fx fængsling). Udgangspunktet er her en gruppe mennesker med det samme negative udfald, og fokus er at analysere, hvilke inputfaktorer der har ledt til dette negative udfald. Populationen analyseres derfor retrospektivt, hvor man kigger tilbage i personernes liv og ser, hvad der kendetegner deres opvækst. Ofte er konklusionen, at en sådan population er kendetegnet af en ophobning af risikofaktorer i deres opvækst.

Retrospektive studier er som regel lettere at gennemføre, da de er mindre tids- og ressourcekrævende. Data eksisterer allerede, og det er ikke nødvendigt at lave løbende opfølgning på samme måde som et prospektivt studie. Et retrospektivt studie af anbringelse uden for hjemmet gennem barndommen er et studie af tidligere tiders anbringelsespolitik. Den udvalgte population skal være mindst 18 år for at være (stort set) færdig med anbringelser og endda ældre, for at det er muligt at finde objektive udfaldsmål som afsluttet uddannelse, beskæftigelse og familiedannelse. Et eksempel på et sådant studie er Olsen, Egelund & Lausten (2011), hvor populationen er født i 1980-1982, anbragt i 1980'erne og 1990'erne, og hvor udfaldsmålene som uddannelse, beskæftigelse, helbred og kriminalitet blev målt ved 24-års-alderen.

Den prospektive analysestrategi (fremadskuende data) kendetegnes derimod ved at lave analyser på en population, der har samme "startsted", fx et bestemt klassetrin, eller børn født i samme år, der har været anbragt uden for hjemmet gennem barndommen, som det sker i forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995 (AFU). Udgangspunktet er altså en sammenlignelighed på en inputfaktor (her anbringelse gennem barndommen), og fokus er derfor at analysere de forskellige udfaldsmål, populationen ender med. Når vi vælger at se på alle anbragte i årgang 1995, startende fra børnene var 7 år gamle, vælger vi den prospektive vinkel, hvor vi endnu ikke kender udfaldsmålene.

Opbygning og gennemførelse af en prospektiv forløbsundersøgelse tager tid og kan ved første øjekast virke uoverskuelig, men dette

mere end opvejes af undersøgelsens brugbarhed undervejs, hvor det er muligt at få en pejling af de anbragtes opvækst og udvikling ved hver dataindsamling, og hvor man kan se umiddelbare resultater af den nuværende strategi på anbringelsesområdet.

ANBRAGTES OPVÆKST OG UDVIKLING

I en tidligere SFI-rapport om anbragte børns udvikling og vilkår (Egelund m.fl., 2008) er teoridannelsen og en række empiriske resultater inden for udviklingspsykopatologiens felt ridset op. Dette gentages ikke her, men danner et godt grundlag for vores generelle syn på risiko- og beskyttelsesfaktorers betydning for et barns udviklingsforløb.

Selvom årgang 1995 er blevet teenagere (datagrundlaget for denne rapport er de anbragte unge som 15-årige), er deres udviklingsforløb mod at blive unge voksne til stadighed underlagt kompleksiteten af konstant interaktion og samspil med omverdenen, sådan som Bronfenbrenners økologiske udviklingsteori beskriver (Bronfenbrenner, 2001, 1979).

Den økologiske model giver et helhedssyn på unges opvækst og udvikling – det helhedssyn, som også har ligget til grund for dataindsamlingerne i forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995. Det store spørgebatteri i spørgeskemaet til de 15-årige er en direkte konsekvens af ambitionen om et helhedssyn. Der er således spørgsmål til:

- *De unge* selv, deres kønsmæssige, etniske og sundhedsmæssige forudsætninger; samspil med andre i slægt, skole, fritidsliv samt anbringelsessted; og deres udviklingsmæssige udfald målt på skolepræstation, psykiske og adfærdsmæssige konflikter og subjektivt velbefindende
- *Forældrene* og deres strukturelle forudsætninger i form af uddannelses-, beskæftigelses- og indkomstniveau; deres familiesammensætning og andre demografiske forhold; deres somatiske og psykiske helbred og deres sociale problemer
- *Anbringelsesindsatsen*, anbringelsens varighed og stabilitet, anbringelsesformen, indholdet i anbringelsesstedets arbejde samt kontakten med forældre og slægt under anbringelsen
- *Sagsbehandlerne*, der i de tidlige dataindsamlinger i 2003 og 2007 blev inddraget med fokus på forvaltningernes vurdering og handlinger i forbindelse med aktuelt anbragte børn.

TABEL 1.1

Oversigt over, hvem der har svaret i de fire interviewrunder af SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995.

	2003	2007	2011	2014
Barnet selv		X	X	X
Forældre til barnet	X		X	X
Anbringelsessted	X	X	X	
Sagsbehandler i kommunen	X	X		

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995.

Første rapport om de 15-årige anbragte (Lausten m.fl., 2013) indeholder en udførlig bortfaldsanalyse af det materiale, vi også arbejder med i denne rapport. Danmarks Statistik er blevet opdateret siden sidste rapport. Derfor har vi nu 2.262 unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet, opgjort pr. 31. december 2011, imod 1.782 unge forrige gang.

Hovedresultaterne fra forrige rapport var:

- Anbragte og hjemgivne unge er dårligere stillet end jævnaldrende unge i forhold til kontinuerlig skolegang, og flere af dem modtager ikke undervisning. De anbragte unge er bagud i forhold til deres jævnaldrende, er startet sent i skolen, mange af dem modtager specialundervisning, og over halvdelen har ikke nået 9. klasse som 15-årige. Vanskelighederne er klart størst for unge på institution set i forhold til unge i familiepleje.
- Til trods for deres vanskeligheder, og en egen-erkendelse af at stå svagere fagligt end deres jævnaldrende, har størstedelen af de anbragte unge et positivt syn på deres skole, som de godt kan lide. Og når der tages højde for de unges familiebaggrund, så forventer de anbragte unge i højere grad end andre unge at få en mellemlang videregående uddannelse. Det tyder på, at de er mere inspireret af de fagfolk (fx pædagoger og lærere), som de har kontakt med gennem anbringelsen, end af deres egne forældre, der oftere har en lavere uddannelse.
- Anbragte og hjemgivne 15-årige er præget af en høj grad af psykisk sårbarhed og viser i højere grad end deres jævnaldrende tegn på depression, spiseproblemer og selvskadende adfærd eller tanker om selvskade. De udviser en risikofyldt og grænsesøgende adfærd i form af omfattende erfaring med illegale stoffer samt kriminalitet.

- Gennemgående er unge, som anbringes i en plejefamilie, mindre belastede end unge, som placeres på en døgninstitution eller et opholdssted. Mens hver fjerde ung, der bor i en plejefamilie eller er hjemgivet efter endt anbringelse, falder uden for normalområdet på den samlede SDQ-skala, gælder dette for halvdelen af de unge på døgninstitution.
- Anbragte unges forældre har langt mere ustabile levevilkår end andre forældre. Det er mere reglen end undtagelsen, at forældrene ikke længere lever sammen. Forældrene er i vid udstrækning marginaliserede i forhold til arbejdsmarkedet, og en stor del af mødrene karakteriseres som relativt fattige. 40 pct. af mødrene til anbragte unge har en psykiatrisk diagnose.
- Forældre til hjemgivne unge er ikke bedre stillet end forældre til anbragte unge. Det kan derfor næppe være en forbedring i forældrenes levevilkår og sociale baggrund, der har foranlediget hjemgivelsen.

ANBRINGELSER I DANMARK

Der har i socialhistorisk perspektiv altid været behov for at anbringe børn og for steder, de kunne anbringes (Ebsen & Andersen, 2010; Nielsen, 1986). I 16-1700-tallet blev vanrøgtede, vanartede og kriminelle børn indfanget og anbragt i tugthuse, hvor de skulle arbejde (som eksempelvis Christian IV's tugt- og børnehus ved Christianshavns Torv), mens andre blev sendt til plejefamilier, hvor de ligeledes skulle arbejde (Ebsen, 2012; Ebsen & Andersen, 2010). Tilsyn med børn og anbringelsessteder nævnes allerede i 1800-tallet, hvor plejehjemsforeninger førte tilsyn med børnene for at undgå vanrøgt (Hansen, 2008).

BARNETS REFORM

Anbringelsesforanstaltninger og reguleringen heraf hører juridisk set under serviceloven. Serviceloven er en rammelovgivning, hvilket betyder, at der i lovgivningen ikke gives retningslinjer for omfang eller intensitet af de foranstaltninger, der er beskrevet i fx servicelovens kapitel 11 om "Særlig støtte til børn og unge". Det er således op til den enkelte kommune at konkretisere den enkelte foranstaltning yderligere, så den modsvarer barnets eller den unges behov. Som følge heraf kan foranstaltninger under den samme paragraf have forskelligt indhold og for-

skellig intensitet. En analyse af foranstaltninger, hvad enten de er forebyggende eller anbringende, vil derfor bære præg af denne forskellighed mellem kommunernes konkretisering af servicelovens kapitel 11.

Barnets Reform trådte i kraft 1. januar 2011. Reformens overordnede målsætning er at støtte udsatte børn og unges muligheder for at trives og udvikle deres personlige og faglige kompetencer samt styrke deres forberedelse til at få et selvstændigt voksenliv. Hermed er formålsparagraffen i servicelovens kapitel 11, § 46, skærpet i forhold til tidligere, og der er mere fokus på tidlig indsats. Formålsparagraffen opstiller fem konkrete opmærksomhedspunkter, som støtten skal relatere sig til: kontinuitet, personlig udfoldelse, skolegang, sundhed og forberedelse til voksenlivet (Socialstyrelsen, 2011).

BOKS 1.1

Formålsparagraffen i serviceloven (§ 46).

Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at:

- sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk
- sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk
- understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse
- fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel
- forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Stk. 2. Støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.

Kilde: Bekendtgørelse af lov om social service (2013).

Formålene er ligestillede og skal samlet udgøre den fælles ramme for indsatsen og være det fokus, som kommunerne tilrettelægger arbejdet efter.

Formålsparagraffen konkretiserer, hvilke målsætninger der skal være i fokus på kort og langt sigt. Overordnet præciseres det, at der skal være et klart formål med indsatsen, der skal ydes i et samspil med barnet og barnets familie, og at der i det hele taget skal være stor opmærksomhed på kvaliteten i den indsats, der ydes.

ANBRINGELSER I DANMARK SIDEN 1980

Ved hjælp af registerdata i Danmarks Statistik kan vi vise udviklingen fra 1980 til 2010 i andelen af 0-17-årige, der modtager forebyggende foranstaltninger, og andelen af 0-17-årige, der er anbragt uden for hjemmet (figur 1.1). Det er interessant at konstatere, at andelen af anbragte gennem hele denne 35-årige periode har ligget omkring 1 pct.

FIGUR 1.1

Udviklingen i andel anbragte og andel, der modtager forebyggende foranstaltninger, af samtlige 0-17-årige. 1980-2011.

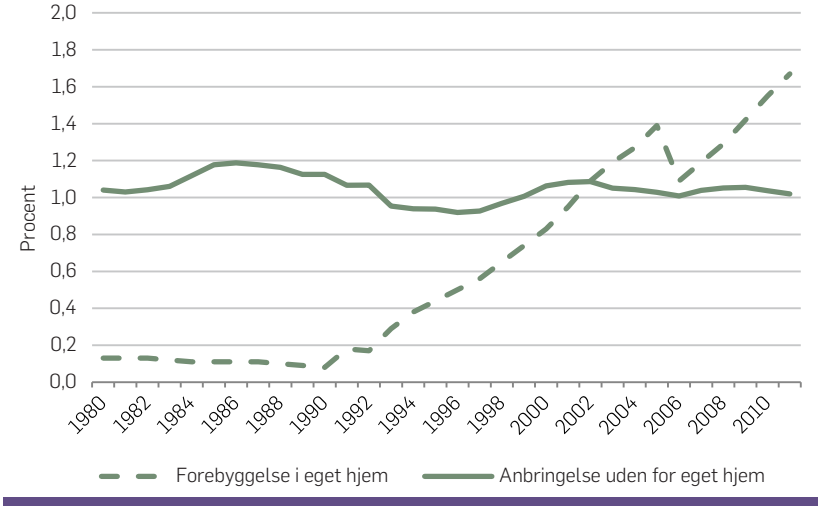

Anm.: Der er databrud mellem 2005 og 2006, hvor kommunalreformen gør, at der er langt færre kommuner, og der mangler indrapporteringer pga. kommunesammenlægninger.

Kilde: Egne beregninger baseret på registerdata på Danmarks Statistik.

Som kontrast til den konstante andel af anbragte, har andelen af 0-17-årige, der modtager forebyggende foranstaltninger, ændret sig en del over perioden 1980-2010. Der er en markant ændring af brug af forebyggende foranstaltninger, efter at de blev systematiseret og beskrevet i lovteksten. Aflastning blev indtil Graversen-udvalget (Betænkning nr. 1212, 1990)

regnet som en anbringelse, selvom det måske blot var 2-4 dage om måneden, barnet var i aflastning. Derud over foreslog udvalget, at den daværende bistandslov blev konkretiseret og udvidet fra tre punkter til 10 mere specificerede typer af forebyggende foranstaltninger "for at fremme målrettetheden i arbejdet" (Betænkning nr. 1212, 1990). Som det tydeligt ses af figur 1.1, gav det en mærkbar stigning i brugen af registrerede forebyggende foranstaltninger.

ANBRINGELSESSTEDER SIDEN 1982

Der findes en række forskellige typer af anbringelsessteder, specificeret i Serviceloven i § 66 (Bekendtgørelse af lov om social service, 2013):

1. plejefamilier
2. kommunale plejefamilier
3. netværksplejefamilier
4. egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder
5. socialpædagogiske opholdssteder for børn og unge
6. døgninstitutioner, herunder sikrede, delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner.

Tallene i Statistikbanken er ikke opgjort på helt samme måde. Derfor indeholder figur 1.2 familiepleje, døgninstitution, socialpædagogisk opholdssted, kost-/efterskole og selvstændig bolig.

Som det ses af figur 1.2, er der sket nogle markante ændringer i anbringelsesbilledet, også bare inden for det seneste tiår. Andelen af anbragte i familiepleje er steget fra 40 til knap 60 pct. over den 30-årige periode, hvor vi har data. Stigningen har været ekstra stærk siden 2008, hvor de første ændringer som følge af Barnets Reform og finansieringsreformen fik betydning. Efter Anbringelsesreformen i 2006 blev der sat fokus på familie og netværk og kravet om involvering af familiemedlemmer i problemløsningen blev øget. Derfor har slægts- og netværkspleje fået høj prioritet. Familiepleje er derfor i de senere år registreret opdelt i netværkspleje, slægtspleje og familiepleje i øvrigt, der i 2013 står for henholdsvis 3, 4 og 51 pct. af alle anbringelser. Netværkspleje og slægtspleje er altså stadig en mindre del af den samlede familieplejeforanstaltning (12 pct.).

FIGUR 1.2

Andelen af alle 0-17-årige, der er anbragt uden for hjemmet. Særskilt for typer af anbringelsessteder. 1982-2013. Procent.

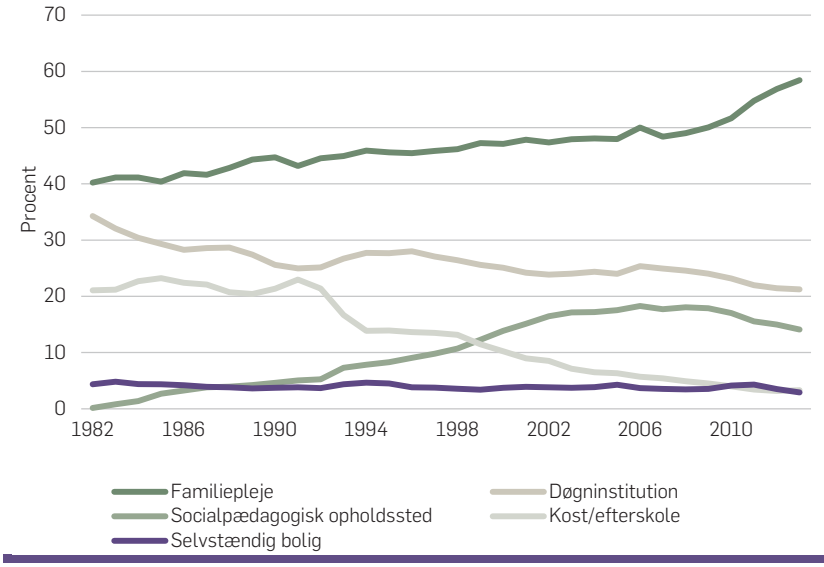

Anm.: Figuren er baseret på bestandstal pr. 31/12 for hvert år.
Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Statistikbanken, Danmarks Statistik.

Den styrkede prioritering af familiepleje reflekteres i en faldende andel af børn og unge, der anbringes under institutionelle former. Andelen af anbragte på døgninstitution falder fra 35 pct. i 1982 til 21 pct. i 2013. Samtidig indskrives nye socialpædagogiske alternativer i loven i 1982 som socialpædagogiske opholdssteder (som eksempelvis skonnerten Fulton, der må sejle som socialpædagogisk projekt efter forskrift af 23. marts 1982 fra Søfartsstyrelsen). Fra et antal på 20 registrerede børn og unge på socialpædagogiske opholdssteder i 1982, svarende til 0,2 pct. af alle anbragte (se figur 1.2), er andelen af anbragte på opholdssteder steget støt til 18 pct. i 2006, for derefter at falde til 14 pct. i 2013. Den praktiske forskel mellem døgninstitutioner og opholdssteder er ikke let at specificere, hvorimod boks 1.2 viser den juridiske forskel mellem døgninstitutioner og opholdssteder.

BOKS 1.2

Døgninstitution vs. socialpædagogisk opholdssted.

En døgninstitution er et anbringelsessted for børn og unge jf. servicelovens § 67. En døgninstitution kan oprettes og drives af en kommune, af en region eller som selvejende institution, som kommunalbestyrelsen eller regionsrådet har indgået aftale med.

Et socialpædagogisk opholdssted er et privat anbringelsessted for børn og unge jf. servicelovens § 142, stk. 7. Opholdsstedet skal være en selvstændig juridisk enhed med særskilt økonomi.

Efter at tilsynsreformen trådte i kraft 1. januar 2014 med en ny lov om socialtilsyn, skal alle sociale tilbud, dvs. både plejefamilier, døgninstitutioner og opholdssteder, godkendes af ét af de fem socialtilsyn i Danmark. Når tilbuddet er godkendt, bliver det udbudt på tilbudsportalen, hvor alle godkendte sociale tilbud kan ses.

Anbringelser på kost-/efterskoler udgjorde indtil 1991 ca. 20 pct. af alle anbringelser. Derefter er andelen faldet støt til kun at være 3 pct. i 2013. Det store fald i andelen af anbringelser på kost-/efterskoler kan have flere årsager, fx at kommunale myndigheder før ændringer i serviceloven i 1993 har brugt anbringelse som en måde at finansiere et ophold på en kost-/efterskole på (Styrelsen for social service, 2006). Kost-/efterskoler er i højere grad end døgninstitutioner og opholdssteder karakteriseret ved at være et tilbud til normalt-fungerende unge, der trænger til at komme hjemmefra eller væk fra et dårligt nærmiljø. Unge, der anbringes i dag, har flere og alvorligere sociale problemer, end det var tilfældet tidligere, hvilket i sig selv fordrer anbringelse på mere behandlingsintensive anbringelsessteder end en efterskole (Styrelsen for social service, 2006). Samtidig er der sket en stigning i brugen af § 52a, stk. 1, nr. 2: "Økonomisk støtte, der erstatter en ellers indgribende og omfattende foranstaltning efter § 52, stk. 3", der bl.a. dækker over kommunens økonomiske støtte til forældre til at sende den unge på efterskole. Denne form for støtte til ophold på efterskole registreres ikke som en anbringelse og kræver heller ikke en børnefaglig undersøgelse. Der er – så vidt vi ved – ikke lavet undersøgelser af, hvordan efterskolerne klarer og håndterer denne problemstilling.

ALDERSFORDELING HOS DE ANBRAGTE

Vi omtaler ofte anbringelse som et teenage-fænomen, da der anbringes langt flere teenagere end yngre børn. Spørgsmålet er, om det er blevet mere eller mindre udbredt. I figur 1.3 viser vi andelen af børn og unge

opdelt i aldersgrupper, der er anbragt uden for hjemmet, set i forhold til den samlede population på aldersgrupper i perioden 1982-2013.

FIGUR 1.3

Andelen af alle 0-17-årige, der er anbragt uden for hjemmet. Særskilt for aldersgrupper. 1982-2013. Procent.

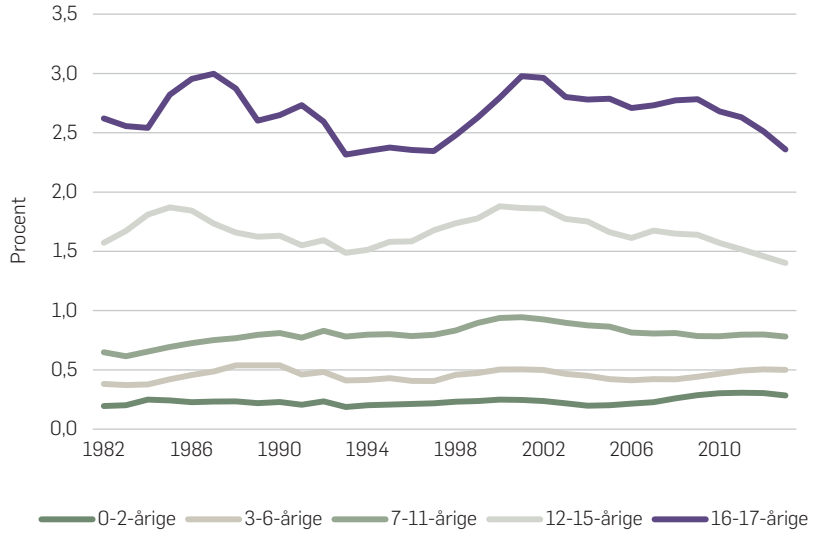

Anm.: Figuren er baseret på bestandstal pr. 31/12 for hvert år.
Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Statistikbanken, Danmarks Statistik.

Andelene for de yngste aldersgrupper (0-2-årige, 3-6-årige og 7-11-årige) har ikke ændret sig nævneværdigt over den 30-årige periode, vi har data for. I gennemsnit har 0,2 pct. af alle 0-2-årige været anbragt hvert år i perioden 1982-2013, en andel, der har været meget svagt stigende siden 2004. For de 3-6-årige gælder det, at 0,4 pct. af populationen har været anbragt uden for hjemmet i 1982-2013. I samme periode har 0,8 pct. af alle 7-11-årige været anbragt uden for hjemmet, en andel, der steg frem til 2002 for derefter at falde igen.

Aldersgrupperne med de største udsving i andelen af anbragte er de 12-15-årige og de 16-17-årige. I gennemsnit over perioden 1982-2013 er 1,7 pct. af alle 12-15-årige anbragt uden for hjemmet, mens det samme er gældende for 2,7 pct. af alle 16-17-årige. For begge aldersgrupper gælder det, at der er sket en relativt stor stigning i andelen af anbragte fra 1993 til 2002 for derefter at falde igen. Andelen af 12-15-årige er i 2013

på det laveste niveau (1,4 pct.) i den 30-årige periode. Andelen af anbragte 16-17-årige er ligeledes faldet over de seneste knap 15 år, dog ikke så hurtigt, og er tæt på at nå samme niveau (2,3 pct.) som i 1993.

Der er altså over hele perioden en langt større del af alle 16-17-årige, der er anbragt uden for hjemmet, sammenlignet med de andre aldersgrupper. Og selvom der for teenagerne tilsammen ses en tydelig faldende trend, især fra 2002, er der stadig en langt større andel af den aldersgruppe, der er anbragt, set i forhold til de yngre aldersgrupper.

I stedet for at se på andel anbragte i hver aldersgruppe kan man se på, hvor stor en andel af det samlede antal anbragte den enkelte aldersgruppe udgør. Dette vises i figur 1.4.

FIGUR 1.4

Anbragte børn og unge, fordelt efter aldersgrupper. 1982-2013. Procent.

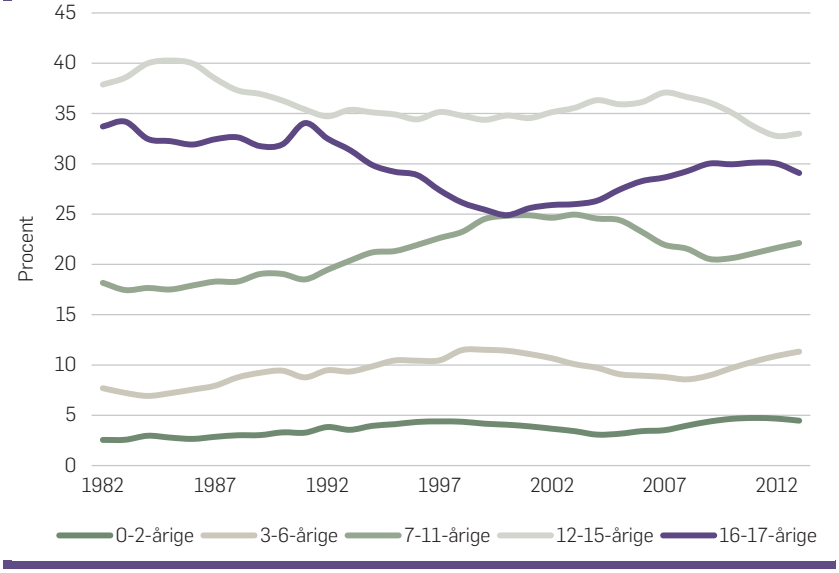

Anm.: Figuren er baseret på bestandstal pr. 31/12 for hvert år.
Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Statistikbanken, Danmarks Statistik.

De unge teenagere, de 12-15-årige, udgør den største andel af gruppen af anbragte, efterfulgt af de 16-17-årige. I 2013 udgør de 12-15-årige 33 pct. af alle anbragte og de 16-17-årige 29 pct. af alle anbragte. Samlet set udgør teenagerne (de 12-17-årige) op mod to tredjedele (62 pct.) af alle anbragte, trods det at teenageårene kun udgør en fjerdedel af hele barndommen (hvis barndom tælles fra 0- til 17-års-alderen). Tilbage i 1982

udgjorde de 72 pct. af alle anbragte, så selvom der stadig er flest teenagere blandt de anbragte, har teenagernes andel af alle anbragte været nedadgående.

ANDEL ANBRAGTE OPDELT EFTER KOMMUNER

Som nævnt ovenfor er ca. 1 pct. af alle 0-17-årige anbragt uden for hjemmet på en given dag i året. Selvom kommunalreformen førte til større og mere ensartede kommuner, er der stadig stor forskel på befolkningssammensætningen og den førte politik kommunerne imellem. Derfor er der også forskel mellem kommuner i andelen af børn og unge, der er anbragt. Figur 1.5 viser her landsgennemsnittet i 2013 på 1 pct. som en vandret streg, mens hver prik viser en kommunes andel af anbragte børn og unge, sorteret fra laveste til største andel.

FIGUR 1.5

Andelen af 0-17-årige, der er anbragt uden for hjemmet. Særskilt for kommuner. 2013. Procent.

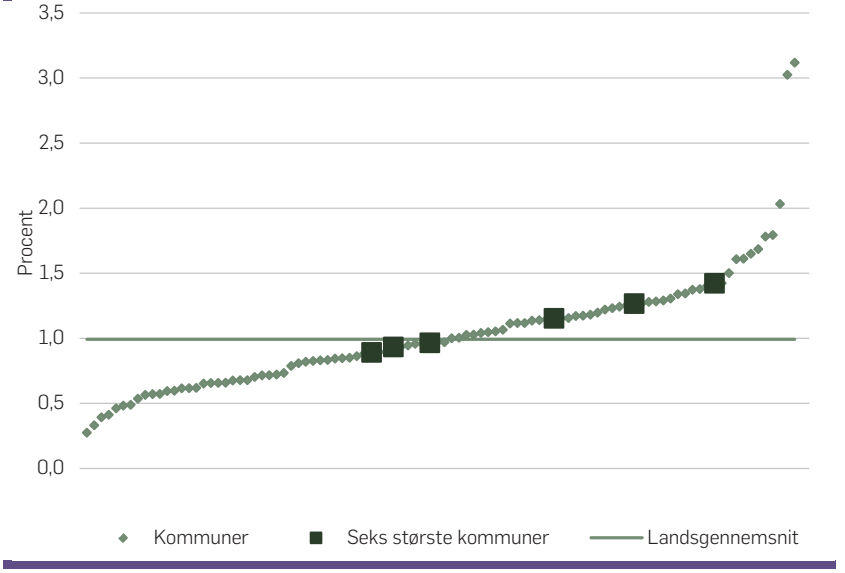

Anm.: Hver prik angiver andelen af 0-17-årige anbragte i en kommune.
Kilde: Danmarks Statistik Statistikbanken, BU03A og FOLK1.

Angivelsen af andelen af anbragte 0-17-årige i landets seks største byer, København, Aarhus, Odense, Aalborg, Esbjerg og Randers, er desuden fremhævet i figuren. De seks største byer markerer sig ved at ligge tæt på

landsgennemsnittet i forhold til andel anbragte uden for hjemmet. Når vi ser nærmere på kommunernes anbringelsespraksis (figur 1.5), er der stor forskel på, hvor stor en andel af de 0-17-årige der er anbragt. I forhold til landsgennemsnittet på 1 pct. svinger andelene i de enkelte kommuner fra 0,3 pct. til 3,4 pct. Som andre undersøgelser også viser (se fx Andersen, 2010), er der en sammenhæng mellem omfanget af sociale risikofaktorer i en kommune og andelen af anbragte børn og unge. De kommuner, der ligger med meget lave andele anbragte (0,4-0,8 pct. anbragte), er kommuner, der er kendetegnet ved at have mange kernefamilier med dobbelt beskæftigelse – og dermed dobbelt indkomst – i pendlerafstand fra en af Danmarks største kommuner. Der bor altså mange ressourcestærke forældre og mange børn i de kommuner. Kendetegnende for kommunerne med en høj andel af anbragte (1,7 pct. og derover) er, at der bor mange enlige forældre, der hovedsageligt er på kontanthjælp eller førtidspension i en kommune uden ret mange arbejdspladser. Disse kommuner har altså mange ressourcesvage forældre og færre børn.

RAPPORTENS OPBYGNING

Rapporten består af seks kapitler med hvert deres fokus. Data og metode er ikke beskrevet særskilt i denne rapport, da dette er sammenfaldende med forrige rapport om de 15-årige anbragte (Lausten m.fl., 2013). I 2011 var den samlede population af 15-årige anbragte på 1.706 personer. Vi opnåede besvarelser fra 817, svarende til 48 pct. af alle 15-årige anbragte.

Rapporten er opbygget på følgende måde: I kapitel 2 præsenterer vi analyser af anbringelsesforløb og anbringelsesårsager. I kapitel 3 sætter vi fokus på de unges relationer og netværk. I kapitel 4 belyser vi de unges etniske baggrund og betydningen heraf. I kapitel 5 ser vi på anbragte unges sundhed. Endelig præsenterer vi i kapitel 6 analyser af betydningen af anbringelsessted for de unges psykiske og somatiske sundhed. Samlet set har denne rapport altså fokus på unge anbragtes vej gennem anbringelsessystemet med den kontakt og relation til omverdenen, som er nødvendig for god trivsel i hverdagen.

ANBRINGELSESFORLØB

SIGNE FREDERIKSEN, RIKKE FUGLSANG OLSEN OG METTE LAUSTEN

I dette kapitel belyser vi forskellige aspekter af anbringelsesforløb og anbringelsesformer med fokus på anbragte unge født i 1995:

- Hvornår og hvor anbringes de første gang?
- Hvor er de anbragt henne som 15-årige?
- Hvilke årsager ligger hyppigst til grund for anbringelsen for dem, der er anbragt som 15-årige?
- Hvor mange anbringelser oplever de?
- Hvor lang tid er de samlet set anbragt uden for hjemmet?
- Hvilke kombinationer af anbringelser (omsorgsmiljøer) oplever de?

I en række analyser tager vi endvidere skridtet videre, idet vi ikke kun ønsker at belyse anbringelsesformerne og anbringelsesforløbene deskriptivt, men også ønsker at komme tættere på, hvilke forhold der betinger forskelle i de unges anbringelsesforløb. I de forklarende analyser anvender vi logistiske og multinomielle regressionsanalyser. Datagrundlaget vil hovedsageligt være registerdata over tid for at inkludere det historiske perspektiv i de unges anbringelser.

Vi bruger i dette kapitel årsskiftet 2011/2012 som det seneste officielle optællingstidspunkt via registerdata på Danmarks Statistik[1], der viser, at 1.600 unge født i 1995 var anbragt, mens 662 havde været anbragt, men var hjemgivet (se tabel 2.1).

TABEL 2.1

Unge i årgang 1995 fordelt efter anbringelsesstatus. Opgjort 31. december 2011. Antal og procent.

	Antal	Procent
Har tidligere været anbragt	662	0,9
Er anbragt pr. 31. december 2011	1.600	2,2
Har aldrig været anbragt	70.482	96,9
Procentgrundlag	72.744	100,0

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Det betyder, at 2.262 unge fra årgang 1995 ved årsskiftet 2011/2012 havde været i kontakt med anbringelsessystemet, svarende til 3,1 pct. af hele årgang 1995, og at størstedelen af dem (71 pct.) stadig var anbragt på opgørelsestidspunktet.

FØRSTE ANBRINGELSE

En tidlig indsats for børn i en udsat situation kan være nødvendig for at sikre, at børnene får samme udviklingsmuligheder som andre børn. En udsat situation kan være til stede allerede ved barnets fødsel, men kan også opstå gennem barndommen. Udsatte børn og unge bør iflg. servicelovens formålsparagraf for særlig støtte til børn og unge (Socialstyrelsen, 2011) anbringes på det tidspunkt i deres liv, hvor sagsbehandleren vurderer, at den udsatte situation kræver en anbringelse. Denne formulering er blevet skærpet, efter at Anbringelsesreformen og Barnets Reform trådte i kraft (hhv. 2006 og 2011).

Anbringelsesmønstret over børns første 14 år har ikke ændret sig over de seneste år. I figur 2.1 sammenligner vi alder ved første anbringelse for seks forskellige årgange inkl. 1995-årgangen (1992-1997), frem mod børnenes 14-års fødselsdag. Figuren indeholder altså alle børn,

1. Registerdata om anbringelse bliver frigivet med flere års forsinkelse, da data fra Ankestyrelsen først skal kobles sammen med data om forebyggende foranstaltninger, der tilløber Danmarks Statistik med stor forsinkelse.

der er anbragt, inden de fylder 14 år. Af figuren kan man se, at ca. 10 pct. af alle anbringelser sker, inden barnet fylder 1 år, mens 35-45 pct. af alle anbringelser sker, inden børnene fylder 6 år.

FIGUR 2.1

Børn anbragt inden 14-års-alderen. Kumuleret fordeling over alder ved anbringelse. Særskilt for årgang 1992-1997. Procent.

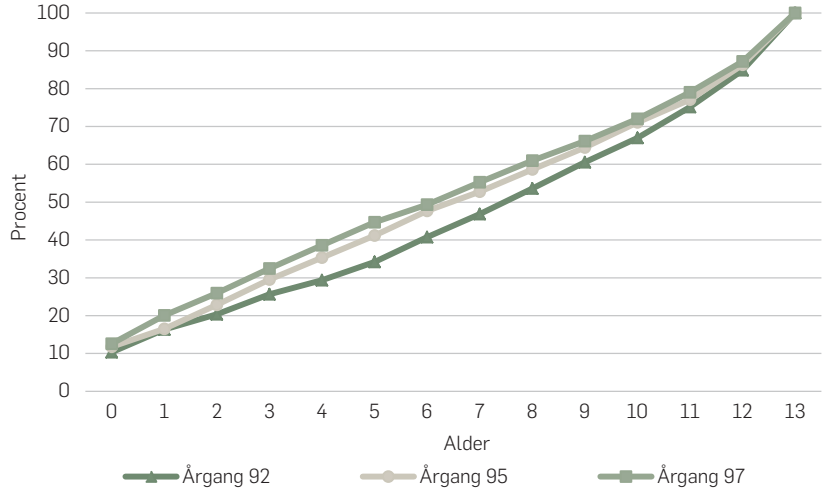

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Selvom der er tegn på, at der i årgang 1997 er anbragt flere 1-6-årige end for de tidligere årgange, er der ingen signifikant forskel mellem de seks viste årgange i forhold til, hvor mange der anbringes som små, og hvor mange der anbringes senere i barndommen eller i starten af teenageårene. Denne figur viser således, at der for de viste årgange, 1992, 1995 og 1997, ikke er sket markante ændringer af, hvornår et barn anbringes, uanset ændringer i lovgivning og vejledning. Skærpelsen af formålsparagraffen i servicelovens børneregler kan muligvis have ændret praksis omkring de yngre børn, født i dette årtusinde, men det kan endnu ikke vises statistisk.

TEENAGEANBRINGELSER

Mange oplever først en anbringelse, når de nærmer sig teenagealderen, og de anbragte fra 1995 er ingen undtagelse. Halvdelen af de 15-årige, der har været anbragt, blev anbragt første gang, efter at de var fyldt 11 år.

Andelen af anbragte fra en årgang vokser altså kraftigt, når de er fyldt 11 år, og den fortsætter med at vokse, frem til de fylder 18 år og ikke længere kan anbringes.

Når vi ser tilbage på den første anbringelse, som de 2.262 unge fra årgang 1995 har oplevet, kan vi se en sammenhæng mellem alder ved første anbringelse og anbringelsessted (tabel 2.2).

TABEL 2.2

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter typer af første anbringelsessted. Særskilt for alder ved første anbringelse. Procent.

Første anbringelse som:	Familiepleje	Døgninstitution	Socialpædagogisk opholdssted	Kost-/efterskole	Eget værelse
0-2-årig	46	54	0	0	0
3-6-årig	50	44	6	0	0
7-10-årig	50	44	6	0	0
11-15-årig	23	35	26	10	6
Alle første anbringelser	36	41	15	5	3

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Helt op til 10-års-alderen anbringes halvdelen af børnene i familiepleje som det første anbringelsessted. Størstedelen af de 0-3-årige anbringes på døgninstitution først, men dette tal er drevet af, at en del af de mindste, de 0-1-årige, anbringes på et observationshjem til udredning, før den rette familiepleje eller døgninstitution findes.

Når børnene fra årgang 1995 anbringes første gang, efter at de er fyldt 11 år, er der større spredning i, hvor de anbringes, 35 pct. anbringes på døgninstitution, 26 pct. på socialpædagogisk opholdssted, 10 pct. på en kost-/efterskole, mens kun 23 pct. anbringes i familiepleje som første sted. Familiepleje er altså ikke længere det foretrukne anbringelsessted.

ANBRINGELSESSTEDER

Som nævnt tidligere (tabel 2.1) er 1.600 unge fra årgang 1995 anbragt som 15-årige, 37 pct. er i familiepleje, 21 pct. på døgninstitution og 26 pct. på socialpædagogiske opholdssteder. Men billedet kan nuanceres yderligere. Tabel 2.3 præsenterer alle de kategorier, som registerdata viser for anbringelser.

Familiepleje dækker samlet set over fire kategorier. For de anbragte fra årgang 1995's vedkommende er 3 pct. af dem anbragt i slægtsanbringelser, 3 pct. i netværksanbringelser, 31 pct. i familiepleje i øvrigt, mens kun ganske få 15-årige er i kommunal familiepleje, en type forstærkede eller specialiserede plejefamilier med særlige opgaver, der blev introduceret sammen med Barnets Reform (Mehlbye & Houlberg, 2012).

TABEL 2.3

Anbragte fra årgang 1995, fordelt efter typer af anbringelsessted ved 15-årsalderen. Opgjort pr. 31. december 2011. Antal og procent.

Type af anbringelsessted	Antal	Procent
Familiepleje		
Netværksplejefamilie	40	3
Slægtsanbringelse	43	3
Familiepleje i øvrigt	495	31
Kommunal familiepleje	6	0
Døgninstitution		
Døgninstitution, sikret afdeling	5	0
Døgninstitution i øvrigt	338	21
Andre typer		
Socialpædagogisk opholdssted	413	26
Kostskole, ungdomsskole, efterskole mv.	106	7
Eget værelse	100	6
Skibsprojekt	3	0
Kommunalt døgntilbud	51	3
Procentgrundlag	1.600	100

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata, 2011.

Døgninstitutionsbegrebet dækker over to kategorier. Kun ganske få 15-årige er anbragt på sikrede institutioner, mens 21 pct. er anbragt på det, der betegnes som døgninstitution i øvrigt. De sociale myndigheder kan anbringe unge på sikrede afdelinger ud fra kriterier om farlighed (både for den unge selv og for andre), pædagogisk observation, længerevarende socialpædagogisk behandling, varetægtssurrogat (for at holde unge under 18 år ude af arresthusene og fængslerne), alternativ afsoning af fængselsstraf (samme grund som varetægtssurrogat) og under afvikling af ungdomssanktion (CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling, 2012). Langt de fleste anbragte på sikrede institutioner er i varetægtssurrogat eller under ungdomssanktion, og langt de fleste er 16-17 år. Der er, som det ses, meget få 15-årige, der er anbragt under disse forhold.

Socialpædagogiske opholdssteder slås ofte sammen med døgninstitutioner, når der laves statistikker over anbringelser, da begge typer an-

bringelser foregår under institutionslignende forhold med skiftende personale. Hvor døgninstitutioner oftest er lidt større, kommunalt eller regionalt drevne institutioner, er socialpædagogiske opholdssteder typisk mindre, ofte højt specialiserede, privat- eller fondsejede institutioner med mere "familielignende" forhold, hvoraf nogle har en fastboende familie på stedet (se også boks 1.2 i kapitel 1). Samtidig er døgninstitutioner generelt mere brede i forhold til aldersgrupper, hvor socialpædagogiske opholdssteder er fokuseret på de ældste. Dette ses blandt andet af Ankestyrelsens statistikker, der viser, at 75 pct. af dem, der er anbragt på socialpædagogiske opholdssteder, er 14-17 år.

De sidste fire kategorier, der er vist i tabel 2.3, er ikke nær så brugte anbringelsesformer. Knap 7 pct. af de 15-årige er anbragt på en kost-, ungdoms- eller efterskole, 6 pct. er anbragt på eget værelse, 3 pct. er anbragt i kommunalt døgntilbud, et tilbud, som blev tilføjet i serviceloven i 2004, og kun 3 unge er anbragt i skibsprojekter.

Plejefamilien er således fortsat den hyppigst anvendte anbringelsesforanstaltning, når de unge er 15 år og teenagere. I forhold til forrige dataindsamling ses en ændring i den næsthyppigste anbringelsestype. Hvor det blandt de 11-årige var langt mere almindeligt at være anbragt på døgninstitution end på socialpædagogisk opholdssted (hhv. 23 og 9 pct., Egelund m.fl., 2008), er det nu blandt de 15-årige omvendt (hhv. 21 og 26 pct.). Der har således været en støt stigende brug af socialpædagogiske opholdssteder og en svagt nedadgående brug af døgninstitutioner for denne årgang.

ANBRINGELSESÅRSAGER

Ser vi på de anbringelsesårsager, som de 15-årige selv angiver (tabel 2.4), er det den unges egne skoleproblemer, adfærdsproblemer i form af, at forældrene ikke kan styre den unge, forældrenes sygdom og forældrenes alkoholproblemer, som angives som de hyppigste anbringelsesårsager. I den anden ende af spektret er seksuelt misbrug af den unge, voldelige overgreb over for den unge fra forældrene og kammeratskabsproblemer mindre udbredte årsager for anbringelsen ifølge de unge selv. Sammenligner vi med besvarelserne i den sidste rapportering, da de unge var 11 år, angav børnene ligeledes forældres sygdom, forældres alkoholproble-

mer, at barnet var svært at styre og barnets skoleproblemer som de hyppigste konkrete hovedårsager til anbringelse.[2]

TABEL 2.4

Anbragte 15-åriges egne markeringer af anbringelsesårsager. Særskilt for årsag. Procent.

Anbringelsesårsag	Andel, pct.
Forældres sygdom	42
Forældres alkoholmisbrug	34
Forældres stofmisbrug	17
Forældre slår den unge	15
Seksuelt misbrug derhjemme	5
Der er ingen forældre at bo hos	18
Den unges skoleproblemer	45
Den unge er svær at styre for forældrene (inkl. den unges misbrug og psykiske problemer)	44
Den unge er ked af at være hjemme	29
Kammeratskabsproblemer	22
Den unges kriminalitetsproblemer	25
Andre årsager	16

Anm.: Procentgrundlaget er besvarelser fra 669 15-årige anbragte. Procenterne summer ikke til 100, da de unge har mulighed for at angive flere anbringelsesårsager.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

De 15-åriges svar om hovedårsagerne til anbringelsen ligner de 11-åriges besvarelser, når vi ser på de hyppigste angivne hovedårsager til anbringelse. Det er således fortsat både problemer, der er knyttet til såvel forældrene (sygdom og alkohol) som til den unge selv (skoleproblemer og at den unge er svær at styre for forældrene), som de unge selv ser som hovedårsagerne til deres anbringelse.

ANTAL ANBRINGELSESSTEDER

Der eksisterer stort set lige så mange forskellige anbringelsesforløb som antal anbragte børn og unge, idet børnene, deres familier, sagsbehandlere og bopælskommuner er forskellige og har forskellige behov, procedurer og tilbud. Trods den store variation i individuelle anbringelsesforløb er det stadig meningsfuldt at beskrive overordnede tendenser ved brug af forskellige kategoriseringer af de anbragtes anbringelsesforløb med hen-

2. Spørgeskemaet til 11-årige indeholdt dengang ikke spørgsmål om seksuelt misbrug, kammeratskabsproblemer, barnets kriminalitetsproblemer, eller om der ingen forældre var at bo hos. Fordelingerne er således ikke direkte sammenlignelige.

blik på at danne sig et overblik over, om visse typer af forløb er mere hyppige end andre.

Selvom børnenes problemer og anbringelsesstederne kan være meget forskellige, er antallet af anbringelsessteder og anbringelsesvarigheden vigtige indikatorer i forhold til at beskrive den generelle anbringelsespraksis, de forløb og skift til nye miljøer, som børnene oplever. Vi kan ikke sige noget entydigt om, hvorvidt mange anbringelsessteder er udtryk for et godt eller et dårligt forløb i en konkret sag, ej heller om, hvorvidt en kort eller lang varighed er positiv for et konkret barn. Serviceloven påbyder netop, at man stræber efter kontinuitet i det anbragte barns liv. Derfor kan mange skift i anbringelsesforløbet være en indikation af, at der er problemer i forhold til det initiale match mellem barn og anbringelsessted. Vi vil således søge at belyse forskellige aspekter af de unges anbringelsesforløb: Hvordan relaterer dette sig til deres familiebaggrund, hvad kan disse resultater fortælle os om den nuværende anbringelsespraksis, og giver resultaterne os grund til at overveje denne praksis?

Ser vi alene på antallet af anbringelsessteder frem til og med 15-års-alderen, viser tabel 2.5, at størstedelen af de anbragte fra årgang 1995 har oplevet 1-2 anbringelsessteder (81 pct.), og at der kun er tale om ganske få børn, der oplever at være anbragt rigtig mange steder (knap 3 pct. oplever mere end 5 anbringelsessteder).

TABEL 2.5

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter antal anbringelsessteder. Opgjort pr. 31. december 2011. Antal og procent.

Antal anbringelsessteder	Antal	Procent
1	1.309	57
2	551	24
3	271	12
4	102	4
5	35	2
6	15	1
7	5	0
8	5	0
9	0	0
10	1	0
Procentgrundlag	2.294	100

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Selvom antallet af unge med mange anbringelsessteder er relativt lille, er det stadig en indikation af problematiske forløb, der måske knytter sig til

karakteristika ved den unge selv og den unges familiebaggrund, men til dels også til, hvordan disse karakteristika bliver omsat i mødet med de sociale myndigheder og sagsbehandleren.

I tabel 2.6 præsenterer vi resultaterne af en logistisk regression af sandsynligheden af at have oplevet mere end to anbringelssesteder som 15-årig. I tabellen rapporterer vi odds ratio, som er et udtryk for ratioen mellem to sandsynligheder, når vi ændrer på en uafhængig variabel i modellen (fx at man er dreng frem for pige), givet at de øvrige faktorer i modellen er konstante (Hosmer & Lemeshow, 1989).

TABEL 2.6

Sandsynligheden for at have oplevet mere end 2 anbringelsessteder som 15-årig (odds ratio'er). Logistisk regressionsmodel.

	Odds ratio	
Variable relateret til den unge		
Alder ved første anbringelse (referencekategori: som 0-2-årig):		
Første anbringelse som 3-6-årig	0,60	**
Første anbringelse som 7-10-årig	0,38	***
Første anbringelse som 11-15-årig	0,10	***
Dreng	0,86	
Lav fødselsvægt	1,11	
Medfødt misdannelse	0,93	
Variable relateret til familiestatus		
Indvandrer	0,73	
Efterkommer	1,20	
Antal søskende	1,00	
Forældrene bor ikke i kernefamilie	1,94	***
Variable relateret til mødrene		
Mor er på kontanthjælp	1,08	
Mors højeste gennemførte uddannelse: grundskole	1,18	
Mor er/har været fængslet	1,42	**
Mor har en psykiatrisk diagnose	1,12	
Antal hospitalsindlæggelser for mor	0,85	
Mor teenager ved fødslen	0,92	
Mor har selv været anbragt	1,25	*
Mor ikke registreret	1,27	
Antal observationer	2.262	
Pseudo R^2 (forklaringsgraden)	0,254	

Anm.: * = p < 0,05, ** = p < 0,01, *** = p < 0,001.
'Mor ikke registreret' dækker over uledsagede flygtningebørn og børn, hvor mor ikke er i landet eller er død.
Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Odds ratio på 1 udtrykker, at der ikke er nogen forskel mellem de grupper, vi sammenligner. En odds ratio større end 1, fx 1,94 som i tabel 2.6, udtrykker, at et barn, hvis forældre ikke bor i kernefamilie, har knap 2

gange så stor sandsynlighed for at opleve flere anbringelsessteder end et barn, hvis forældre bor i kernefamilie.[3]

Som det fremgår af tabel 2.6, afhænger antallet af anbringelssesteder ikke af, om den anbragte er dreng eller pige, om den anbragte er dansk, indvandrer eller efterkommer, har en lav fødselsvægt eller er født med en misdannelse. Antallet af søskende, forældrenes økonomiske og uddannelsesmæssige ressourcer og egen anbringelse betyder heller ikke noget for antallet af anbringelssesteder. Derimod ser vi, at jo ældre barnet er ved første anbringelse, jo mindre er sandsynligheden for, at barnet alt andet lige har været anbragt flere steder. Dette giver umiddelbart god mening, da anbringelse tidligt i livet åbner op for en langt større tidsperiode, hvori barnet kan opleve flytninger mellem anbringelssesteder. Samtidig ser vi, at hvis mor har været eller er i fængsel, så er sandsynligheden for, at barnet alt andet lige vil opleve flere anbringelssesteder, større.

Modellen viser imidlertid også, at der er en række faktorer, som har betydning for, hvor mange steder barnet har været anbragt, som ikke er inkluderet i modellen, idet modellen kun forklarer 25,4 pct. af variationen i anbringelsesantallet (tabel 2.6). Andre relevante faktorer kan være forhold som karakteristika ved anbringelsesstedet, karakteren af barnets eventuelle adfærdsproblemer, forældrenes accept/modvilje mod anbringelsen og/eller anbringelsesstedet eller informationer om planlagte ændringer i anbringelsesforløbet, fx fra plejefamilie til egen bolig i forbindelse med uddannelse. Alle disse faktorer kan potentielt bidrage til at forklare, hvorfor nogle unge bliver anbragt flere gange end andre, men de kan ikke opgøres via registerdata og kan derfor ikke indgå.

Antallet af anbringelssesteder er en indikation på stabiliteten i børnenes anbringelsesforløb. I denne sammenhæng er det dog vigtigt at understrege, at ophør af en anbringelse et sted og en genanbringelse eller fortsat anbringelse et andet sted ikke i sig selv skal opfattes som en negativ begivenhed. Hvis matchet mellem det nye anbringelssested og barnet er bedre end det foregående match, er dette naturligvis positivt. Det ser vi eksempelvis i SFI's trivselsundersøgelse blandt anbragte børn og unge, hvor 8 ud af 10 svarer, at deres liv er blevet lidt eller meget bedre, efter at de er flyttet hen til det nye sted (Ottosen m.fl., 2015). Det samme kan

3. Som følge af at logistisk regression er ikke-lineær, er der ikke én fortolkningsmåde, som fuldt ud kan beskrive forholdet mellem en variabel og et outcomes. Vi har valgt at rapportere odds ratio'er, men vil samtidig understrege vigtigheden af at erindre, at der netop er tale om ratioen mellem to sandsynligheder. Der kan således være tale om et forhold mellem to meget små sandsynligheder, og dette fremgår ikke af en ratio (læs mere herom i kapitel 6).

siges om en succesfuld hjemgivelse, hvor barnets familie har fået den nødvendige hjælp og nu har tilstrækkelige ressourcer til at tage vare på barnet igen, hvorfor det er hjemgivet.

KOMBINATIONER AF OMSORGSMILJØER

Ethvert nyt sted, et barn kommer hen i løbet af sin anbringelsestid, kan tælles som et omsorgsmiljø. Det vil sige, at en hjemgivelse også kan tælle som et skift til et andet omsorgsmiljø. Som det fremgår af tabel 2.7, har størstedelen af de anbragte unge fra årgang 1995 (36 pct.) kun oplevet et andet omsorgsmiljø som 15-årige ud over deres biologiske familie, dvs. de er blevet anbragt, men ikke hjemgivet igen.

I sammenligning med tabel 2.5, der viser antal anbringelser, gælder det i tabel 2.7 antal omsorgsmiljøer. Det betyder, at 2 omsorgsmiljøer både kan dække over 1 anbringelse og 1 hjemgivelse eller 2 anbringelser, mens 2 omsorgsmiljøer i tabel 2.5 kan figurere både i kategorien med 1 og med 2 anbringelser.

Næsten lige så mange (33 pct.) har oplevet 2 omsorgsmiljøer, dvs. enten 2 anbringelser eller 1 anbringelse og 1 hjemgivelse, mens en væsentlig mindre andel (13 pct.) har oplevet 3 omsorgsmiljøer. De resterende 18 pct. har oplevet 4-14 omsorgsmiljøer, men som det også fremgår af tabel 2.7, er det heldigvis ganske få, der oplever de helt komplekse forløb med mange omsorgsmiljøer.

TABEL 2.7

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter antal omsorgsmiljøer i anbringelsesforløbet. Opgjort pr. 31. december 2011. Procent.

Antal omsorgsmiljøer	Antal	Procent
1	834	36
2	767	33
3	300	13
4	204	9
5	103	5
6	44	2
7	19	0
8	9	0
9	7	0
10+	7	0

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Omsorgsmiljøer kan kombineres i rigtig mange forskellige rækkefølger. Derfor er det for omfattende at vise alle kombinationer i en tabel. Hvis

vi afgrænser mulighederne til fire forskellige typer af anbringelsessteder, vil to omsorgsmiljøer kunne kombineres på 20 forskellige måder (fire steder at anbringe, efterfulgt af fem forskellige steder at flytte til, inkl. hjemgivelse). Derfor har vi i tabel 2.8 kun vist de typiske kombinationer af omsorgsmiljøer, der findes blandt 15-årige anbragte, defineret som de kombinationer, som mindst 1 pct. af de anbragte har oplevet.

TABEL 2.8

De mest hyppige kombinationer af omsorgsmiljøer med angivelse af hyppighed. Antal og procent.

Kombination	Antal	Pct.	1	2	3	4
1	249	12	F			
2	232	11	D			
3	219	10	S			
4	74	4	E			
5	60	3	V			
6	183	9	F	H		
7	82	4	F	F		
8	216	10	D	H		
9	35	2	D	F		
10	37	2	D	D		
11	50	2	D	S		
12	52	2	S	H		
13	40	2	F	H	F	
14	23	1	F	H	D	S

Anm.: Bogstaverne står for:
F: Familiepleje
D: Døgninstitution
S: Socialpædagogisk opholdssted
E: Efterskole
V: Eget værelse
H: Hjemgivet.
De 14 viste kombinationer dækker over 74 pct. af alle anbringelsesforløb blandt årgang 1995. Det vil sige, at der er kombinationer af bl.a. to omsorgsmiljøer (fx efterskole og hjemgivelse), som ikke indgår i denne tabel. Derfor er der ikke 100 pct. overensstemmelse mellem denne tabel og tabel 2.5.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Tabel 2.8 illustrerer forskelligheden og kompleksiteten i mange anbringelsesforløb. I lighed med 11-årige (se Egelund m.fl., 2008) har størstedelen af børnene (36 pct.) kun oplevet et omsorgsmiljø ud over deres egen familie og dermed få skift, 12 pct. er anbragt i familiepleje og blevet der, 11 pct. er anbragt på døgninstitution og 10 pct. på socialpædagogisk opholdssted uden andre skift, mens 10 pct. har været på døgninstitution for derefter at være hjemgivet. Imidlertid er der også enkelte børn, der oplever 12 og 14 omsorgsmiljøer (ikke vist i tabellen) indeholdende både mange hjemgivelser og mange anbringelsessteder. Selvom sådanne forløb

er yderst sjældne, illustrerer de i lighed med en del andre forløb gentagne hjemgivelser, som efterfølges af genanbringelser.

Når vi ser på kombinationer af omsorgsmiljøer med tre eller flere steder, har 19 pct. af de unge oplevet at blive genanbragt efter en hjemgivelse (ikke vist i tabellen). Dette kan tyde på, at børn i flere tilfælde hjemgives til forældre, der ikke har ressourcerne til at tage sig af dem, eller hjemgives med problematikker, familien ikke kan håndtere. Hvorvidt dette afspejler manglende indsatser over for forældrene, mens barnet er anbragt, mangelfuld vurdering af forældreevne fra sagsbehandlerens side, manglende støtte og indsats fra socialforvaltningen, efter at barnet er hjemgivet, eller en kombination af alle tre aspekter, er der meget lidt forskningsbaseret viden om.

Fra anden nyere dansk forskning ved vi, at hjemgivne børn fra kernefamilier (to forældre), hvor enten moren, faren eller begge forældre har en psykiatrisk diagnose inden barnets anbringelse, har en højere sandsynlighed for genanbringelse (Ubbesen m.fl., 2012).[4] Disse resultater underbygger formodningen om, at det bl.a. kan være den manglende indsats og støtte til forældrene både under og efter anbringelsen, der ofte fører til genanbringelse.

ANBRINGELSESVARIGHED

Et andet aspekt ved anbringelsesforløbene er varigheden af den samlede tid, den unge har været anbragt uden for hjemmet. Unge, der på et eller andet tidspunkt i deres 15-årige liv har været anbragt uden for hjemmet, har gennemsnitligt været anbragt i 1.692 dage, svarende til knap 5 år. Variationen i den samlede anbringelsesvarighed er dog temmelig stor, idet standardafvigelsen også er på knap 5 år. Noget af variationen skyldes selvfølgelig forskel i alder ved tidspunkt for første anbringelse. Det ses af figur 2.2, hvor den gennemsnitlige anbringelsesvarighed løbende falder, jo ældre barnet/den unge var ved første anbringelse.

Børn, der er anbragt før deres 1-års fødselsdag, har en gennemsnitlig anbringelsesvarighed på over 3.500 dage, svarende til knap 10 år, beregnet ud fra 31. december 2011, hvor alle er fyldt 16 år. Samtidig kan vi se, at unge, der anbringes første gang som 15-årige, har været anbragt i

4. Studiet analyserer kun børn anbragt inden deres 3-års fødselsdag.

gennemsnit i 340 dage, dvs. knap 1 år. En stor del af dem er stadig anbragt.

FIGUR 2.2

Sammenhængen mellem alder ved første anbringelse og gennemsnitligt antal dage i anbringelse. Antal år og dage.

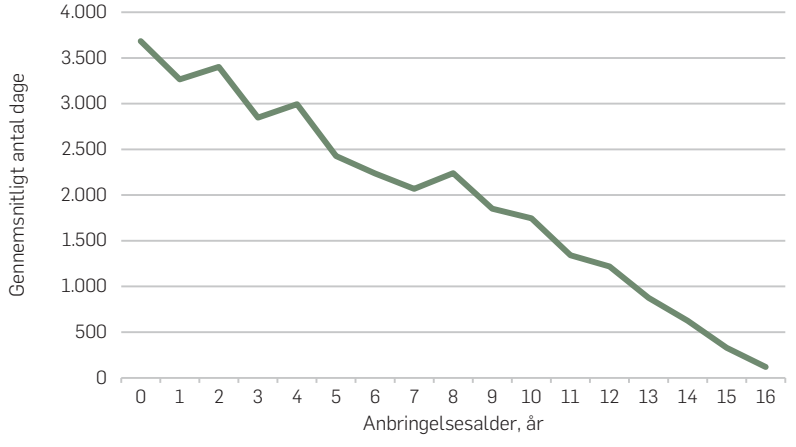

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Går vi videre og ser på, hvilke faktorer der kan forklare variationen i anbringelsesvarigheden blandt de anbragte og tidligere anbragte børn og unge (tabel 2.9), ser vi igen i lighed med den tidligere analyse af antallet af anbringelser (tabel 2.6), at barnets køn ikke har betydning for den samlede varighed af anbringelsen/anbringelserne. Barnets fødselsvægt og en række af de sociale og familiemæssige baggrundsvariable har heller ingen signifikant betydning for varigheden.

Til gengæld viser analysen, at unge, der har en medfødt misdannelse, har været anbragt i længere tid. Dette kan skyldes, at den medfødte misdannelse kræver ekstra støtte og behandling, som forældrene ikke kan yde alene. Samtidig kan vi se, at det har betydning, om barnet har dansk baggrund, indvandrerbaggrund eller efterkommerbaggrund. Er barnet indvandrer eller efterkommer, er varigheden af anbringelsen kortere, end hvis barnet har dansk baggrund. Dette kan bl.a. forklares ved, at indvandrerbørn naturligvis først skal indvandre til Danmark, før de sociale myndigheder kan sætte ind i de tilfælde, hvor der er problemer.

TABEL 2.9

Lineær regressionsmodel, der inkluderer faktorer af betydning for den samlede anbringelsesvarighed (dage).

	Koefficient	Std. fejl	
Barnets alder ved første anbringelse (referencekategori: som 0-2-årig):			
Første anbringelse som 3-6-årig	-2,52	0,25	***
Første anbringelse som 7-10-årig	-4,31	0,25	***
Første anbringelse som 11-15-årig	-7,63	0,22	***
Dreng	0,07	0,14	
Lav fødselsvægt	-0,04	0,24	
Medfødt misdannelse	1,22	0,33	***
Indvandrer	-0,86	0,35	**
Efterkommer	-1,13	0,29	***
Antal søskende	-0,05	0,04	
Forældrene bor ikke i kernefamilie	0,44	0,23	
Mor er på kontanthjælp	-0,10	0,18	
Mors højeste gennemførte uddannelse: grundskole	0,72	0,16	***
Mor er/har været fængslet	0,15	0,20	
Mor har psykiatrisk diagnose	-0,15	0,16	
Antal hospitalsindlæggelser for mor	0,27	0,19	
Mor teenager ved fødslen	-0,37	0,31	
Mor har selv været anbragt	0,53	0,18	**
Mor ikke registreret	0,98	0,28	***
Konstant	8,91	0,33	***
R^2 (forklaringsgraden)	0,469		
Antal observationer	2.262		

Anm.: * = p < 0,05, * < 0,01, *** = p < 0,001.
"Mor ikke registreret" dækker over uledsagede flygtningebørn og børn, hvor mor ikke er i landet eller er død.
Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Regressionsmodellen i tabel 2.9 viser også, i lighed med modellen for antallet af anbringelser (tabel 2.6), at alderen for første anbringelse naturligvis også betinger varigheden af ens samlede anbringelse uden for hjemmet, og at jo senere man første gang er anbragt, jo kortere er varigheden.

Visse familiemæssige faktorer spiller også ind. Hvis mor ingen uddannelse har ud over grundskolen, eller hvis mor selv har været anbragt, er varigheden af barnets anbringelse signifikant længere. Ligeledes har barnet været anbragt i længere tid, hvis mor enten er død eller ikke er i landet (defineret som "mor ikke registreret" i Danmarks Statistik i 2011). Det er interessant, at modellen indikerer, at mors helbred, både psykisk og somatisk, ikke betyder, at anbringelsesvarigheden stiger, mens mors uddannelsesmæssige ressourcer og egen anbringelseshistorie derimod medfører en længere anbringelsesvarighed.

Modellen i tabel 2.9 indeholder mange af de faktorer, der betinger den samlede anbringelsesvarighed, og har således en god forklarings-

kraft. Med de faktorer, som er medtaget i modellen, kan vi forklare knap halvdelen af variationen i den samlede anbringelsesvarighed. Inden for de sociale videnskaber er dette en rigtig god forudsigelsesrate, og modellen giver os således et rigtigt godt billede af, hvilke forhold der afgør forskelle i børns anbringelsesvarighed.

ANBRAGTE UNGES SOCIALE BAGGRUND OG ANBRINGELSESFORM

I den første rapportering af 15-åriges hverdagsliv og udfordringer (Lausten m.fl., 2013) blev de 15-årige anbragtes sociale baggrund grundigt beskrevet, og det fremstod klart, at denne ungegruppe har forældre med langt færre ressourcer end deres jævnaldrende. Dette er et velkendt resultat og i sig selv mindre interessant, da denne ressourcesvaghed jo netop i høj grad betinger anbringelsessandsynligheden.

En anden og mere dybdegående analyse er at undersøge, alene for gruppen af anbragte unge, hvorledes de unges sociale baggrund og egne karakteristika påvirker sandsynligheden for, at deres første anbringelse er i plejefamilie, på døgninstitution, på et socialpædagogisk opholdssted eller under en anden anbringelsesform (fx kost-/efterskole eller kommunalt døgntilbud). Vi sammenligner plejefamilie (referencekategori) med de tre andre anbringelseskategorier, idet mange kommuner særligt efter Barnets Reform har tilstræbt en øget brug af plejefamilieanbringelse i det omfang, at det er en reel mulighed givet barnets problemprofil. I første omgang belyser vi de forhold, der betinger forskellen i sandsynligheden for at blive anbragt i plejefamilie sammenlignet med de andre anbringelsestyper. Vores analyser (resultaterne er ikke rapporteret i en tabel) viser generelt, at jo ældre man er ved sin første anbringelse, jo højere er sandsynligheden for at blive anbragt i alle de andre anbringelsestyper frem for plejefamilie. Herudover er unge anbragt første gang på døgninstitution i højere grad kendetegnet ved at være indvandrere/efterkommere, komme fra en kernefamilie, mens det er mindre sandsynligt at blive anbragt første gang på døgninstitution frem for plejefamilie, hvis moren har en lav uddannelse, og en af forældrene har et misbrug. Sandsynligheden for at blive anbragt første gang på socialpædagogiske opholdssteder frem for plejefamilie er højere, hvis man er dreng, mens sandsynligheden for at blive anbragt et helt fjerde sted stiger, hvis den

unge kommer fra en kernefamilie, eller hvis faren er på kontanthjælp. Ud over barnets/den unges alder ved første anbringelse er der ikke noget gennemgående mønster, når vi ser på sociale baggrundskarakteristika, og om barnet/den unge første gang bliver anbragt i plejefamilie sammenlignet med andre anbringelsesformer.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi belyst anbringelsesforløbene for unge født i 1995, der er eller har været anbragt uden for hjemmet. Vi har belyst forløbene ved at se på, hvor de unge er anbragt som 15-årige, hvilke årsager der er til deres anbringelse, antallet af anbringelser og omsorgsmiljøer, anbringelsesvarigheden samt kombinationer af anbringelser og hjemgivelser (antallet af omsorgsmiljøer). Sammenfattende viser vores analyser følgende:

- Størstedelen af de 1.600 unge fra årgang 1995, der var anbragt i løbet af 2011, er anbragt i familiepleje (37 pct.), mens 26 pct. er anbragt på socialpædagogiske opholdssteder, og 21 pct. er anbragt på døgninstitution. Knap 7 pct. er anbragt på en kost-, ungdoms- eller efterskole, mens 6 pct. er anbragt på eget værelse, og tre unge er anbragt på et skibsprojekt.
- Den unges egne skoleproblemer og adfærdsproblemer i form af, at forældrene ikke kan styre den unge, forældrenes sygdom og forældrenes alkoholproblemer, angives af de unge som de hyppigste årsager til deres anbringelse (34-45 pct.).
- Størstedelen af de anbragte unge fra årgang 1995 er anbragt 1-2 gange (81 pct.), mens ganske få unge oplever rigtigt mange anbringelser (3 pct. oplever mere end 5 anbringelser). Jo ældre barnet/den unge er ved første anbringelse, jo færre anbringelser har barnet/den unge alt andet lige. Jo flere søskende man har, jo flere anbringelser.
- Unge, der på et eller andet tidspunkt i deres 15-årige liv har været anbragt, er gennemsnitligt anbragt i 1.692 dage svarende til knap 5 år. Jo senere første anbringelse sker, jo kortere er varigheden. Indvandrere eller efterkommere er gennemsnitligt anbragt ca. 1 år mindre end etnisk danske unge. Mors helbred, både fysisk og psykisk, har tilsyneladende ingen indflydelse på den samlede varighed, hvor-

imod mors uddannelsesmæssige ressourcer og egen anbringelseshistorie medfører en længere anbringelsesvarighed for de unge.

- Størstedelen (35 pct.) af de anbragte og tidligere anbragte unge har som 15-årige kun oplevet ét andet omsorgsmiljø ud over deres biologiske familie, dvs. én anbringelse. Næsten lige så mange (32 pct.) har oplevet 2 omsorgsmiljøer, dvs. enten to anbringelsessteder eller en anbringelse og en hjemgivelse, mens en væsentlig mindre andel (13 pct.) har oplevet 3 omsorgsmiljøer. De resterende 20 pct. har oplevet 4-14 omsorgsmiljøer. Det er dog ganske få, der oplever de helt komplekse forløb med over 8 omsorgsmiljøer.
- Forløb med flere hjemgivelser, som efterfølges af genanbringelser, er ikke ualmindelige. Dette tyder på, at børn og unge i flere tilfælde hjemgives til forældre, der ikke har ressourcerne til at tage sig af dem, eller de hjemgives med problematikker, familien ikke kan håndtere.

ANBRAGTE UNGES RELATIONER OG NETVÆRK

SIGNE FREDERIKSEN

De unges kontakt til familie, herunder forældre, søskende, andre slægtninge samt andre voksne og venner, belyses i dette kapitel gennem spørgsmål stillet til den unge selv og anbringelsesstedet. Vi undersøger, i hvor høj grad de anbragte unge har kontakt til familie og venner samt andre voksne. Derudover ser vi på, hvordan denne kontakt påvirker den unge, og hvor tilfreds den unge er med kontakten.

Følelsen af adskillelse og savnet af familie og andre relationer kan være massivt for anbragte unge, også selvom der kan være tale om et godt og stabilt anbringelsesforløb. Selvom forholdet til forældre og den øvrige familie kan være problematisk og til tider distanceret, spiller familie stadig en vigtig rolle både under og efter anbringelse (Courtney m.fl., 2001). Forskning har i adskillige år vist, at det anbragte barn hindres i at udvikle sig som dets jævnaldrende, hvis barnets rødder ignoreres (se fx Cleaver, 1997; Triseliotis, Borland & Hill, 2000; Triseliotis, Sellick & Short, 1995). Ydermere ved vi, at kontakt med forældre reducerer risikoen for sammenbrud af anbringelsen, når der er tale om større anbragte børn og unge (Egelund m.fl., 2010), og at mange børn og unge føler sig lige så elsket af forældrene som af personerne på anbringelsesstedet (Ottosen m.fl., 2015). Familie, relationer og netværk er derfor afgørende at belyse i forhold til de unges trivsel.

Familieforholdene for anbragte unge er ofte mere komplekse end for befolkningen generelt. Statistisk set ses det bl.a. af, at der i registrene mangler information om, hvem faren er, for 15 pct. af de anbragte unge. Der er altså ikke angivet nogen far på barnets fødselsattest. Til sammenligning gælder dette for 5 pct. af de ikke-anbragte unge fra samme årgang. Endvidere ved vi, at de anbragte unge i højere grad kommer fra brudte familier, dvs. fra familier, hvor moren enten er enlig eller bor sammen med en anden mand end den unges far. Anbragte unge har også flere halvsøskende (både på morens og farens side) end andre unge på samme alder, og endelig har langt flere anbragte unge mistet én eller begge forældre set i forhold til jævnaldrende unge (Lausten m.fl., 2013). Ud over selve anbringelsen kan disse komplekse familieforhold yderligere vanskeliggøre opretholdelsen af kontakt til familien.

I dette kapitel belyses de unges kontakt/mangel på kontakt med deres familie og sociale netværk. De fleste analyser i kapitlet er baseret på de unges egne besvarelser. Enkelte analyser inddrager besvarelser fra anbringelsesstederne.

ANBRAGTE UNGES KONTAKT TIL FORÆLDRE

Kontakt til forældrene kan – ud over at reducere graden af sammenbrud af anbringelsen – have indflydelse på den unges generelle opfattelse af betydningen af familie og relationer. Ringe grad af tilknytning til biologiske forældre kan desuden bidrage til antisocial adfærd samt påvirke den unges selvbillede i retning af ensomhed og en følelse af at være alene i verden (Anderson, 2005; Egelund m.fl., 2010). Størstedelen af de unge i forløbsundersøgelsen har kontakt til deres forældre. Ifølge de unge selv (se tabel 3.1) har 86 pct. af dem kontakt til deres mor, mens væsentligt færre (60 pct.) har kontakt til deres far. Mange af de 15-årige anbragte ser altså ikke deres far eller har ikke en far i live. Samlet set har 92 pct. af de anbragte unge kontakt til en eller begge forældre. Sammenlignet med forrige interviewrunde for 4 år siden, hvor de anbragte børn var 11 år, er niveauet af kontakt lidt større. Dengang havde 89 pct. af de anbragte 11-årige ifølge anbringelsesstederne kontakt med en eller begge forældre (ikke angivet i tabellen).

TABEL 3.1

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter kontakt til forældrene. Særskilt for kontakt til mor og far. Procent.

	Mor	Far	
Kontakt til forældre	86	60	*
Ingen kontakt til forældre/kender ikke sine forældre	7	29	*
Forældre er døde	7	11	*
Procentgrundlag	669	669	

Anm.: * = signifikant forskellig på et 5-procents-niveau.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

I den anden ende af skalaen rapporterer 7 pct. af de unge, at de ikke har kontakt med deres mor, mens 29 pct. af de unge ikke har kontakt til deres far. Majoriteten af anbragte unge har altså kontakt til deres forældre, men samtidig er der en relativt stor andel af de anbragte unge, som slet ikke har kontakt til deres forældre. Samtidig viser tabel 3.1, at der er markant flere unge, der ikke har kontakt til deres far, end der er, der ikke har kontakt med deres mor.

TABEL 3.2

Anbragte 15-årige fra årgang 1995, der har kontakt med en eller begge forældre, fordelt efter hyppigste type af samvær med forældrene. Særskilt for samvær med mor og far. Procent.

Type af samvær	Mor	Far	
Samvær i hjemmet med overnatning	65	57	*
Samvær i hjemmet uden overnatning	16	20	
Samvær her hos jer/på anbringelsesstedet alene med den unge	6	6	
Overvåget samvær her hos jer/på anbringelsesstedet	2	2	
Overvåget samvær andetsteds	6	6	
Intet samvær	4	10	*
Procentgrundlag	476	300	

Anm.: * = signifikant forskellig på et 5-procents-niveau.
Bemærk, at tabellen kun viser typen af samvær for de anbragte unge, der har kontakt med mor og/eller far.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af anbringelsesstedernes besvarelser.

Anbragte børn og unge kan have samvær med forældrene på flere forskellige måder. Derfor er det vigtigt – hvis der er kontakt til forældrene – at se på, hvilken type af samvær der er tale om. Af tabel 3.2 fremgår det, at der for de flestes vedkommende oftest er tale om samvær med forældrene i forbindelse med overnatning i hjemmet hos enten mor (65 pct.) eller far (57 pct.).

Færre har samvær uden overnatning hjemme hos mor (16 pct.) eller hos far (20 pct.), mens under 10 pct. af de unge har samvær med moren eller faren på anbringelsesstedet, enten alene eller overvåget. En lille del (6 pct.) har overvåget samvær med moren eller faren et andet sted, mens 4 pct. (10 pct.) ikke har samvær med mor (far).

Samlet set er 55 pct. af alle anbragte unge på weekend med overnatning hjemme hos mor og 33 pct. hjemme hos far ifølge de anbringelssteder, der har svaret i undersøgelsen. Samtidig har 8 pct. af de unge anbragte en eller anden form for overvåget samvær med forældrene – en klar indikation på, at der ikke er tale om helt almindelige familierelationer.

SAMARBEJDET MELLEM ANBRINGELSESSTEDET OG FORÆLDRENE

For at minimere den belastning, det er for et ungt menneske at være anbragt uden for hjemmet, er det afgørende, at samarbejdet mellem anbringelssteder og forældrene er så gnidningsfrit som muligt. Dårligt samarbejde kan føre til loyalitetskonflikt for den unge, der så har svært ved med god samvittighed at give sig hen til hverdagslivet på anbringelsesstedet. Tabel 3.3 viser, at der blandt unge, der har kontakt til deres forældre, i alt er 79 pct., der angiver, at samarbejdet mellem moren og anbringelsesstedet er godt eller meget godt.

TABEL 3.3

Anbragte 15-årige fra årgang 1995, fordelt efter egen vurdering af samarbejde mellem anbringelssested og forældre. Særskilt for samarbejde mellem anbringelssested og hhv. mor og far. Procent.

Samarbejdet er	Mor	Far	
Meget godt	41	34	*
Godt	38	33	*
Hverken godt eller dårligt	13	12	
Dårligt	9	3	*
Meget dårligt	1	1	
Ingen kontakt mellem anbringelssested og forældre	4	17	*
Procentgrundlag	545	378	

Anm.: * = signifikant forskellig på et 5-procents-niveau.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

En lidt mindre andel (67 pct.) angiver, at samarbejdet med faren er godt eller meget godt. 10 pct. mener, at samarbejdet med moren er dårligt el-

ler meget dårligt, og 4 pct. mener, at der slet ikke er kontakt mellem anbringelsessted og mor. Samtidig svarer 17 pct. af de unge, at der ikke er kontakt mellem anbringelsessted og far.

Sammenlignet med forrige interviewrunde, da børnene var 11 år, betegner betydelig flere anbringelsessteder for de 15-årige samarbejdet med forældrene som godt eller meget godt. Således tegner der sig en positiv udvikling for samarbejdet mellem anbringelsesstederne og forældrene, set fra anbringelsesstedernes synspunkt. En del af forklaringen kan være, at den unge på flere områder selv er beslutningstager og ansvarlig, samtidig med at forældrene ikke længere har den samme vetoret, som da barnet var yngre.

Herudover er der kommet nogle nye unge og forældre til forløbsundersøgelsen ud over dem, der var anbragt ved forrige dataindsamling, hvor de var 11 år. Den gruppe unge, som anbringes første gang efter deres 12-års fødselsdag, anbringes af nogle andre årsager end dem, der anbringes tidligt. Som regel kommer de fra familier med flere ressourcer end dem, der anbringes tidligt. Sluttelig kan den positive tendens i samarbejdet afspejle, at anbringelsesreformens vægt på information til forældrene om barnets dagligdag og fokus på et godt samarbejde mellem forældre og anbringelsessted er mere rullet ud ved denne dataindsamling i 2011 end ved den foregående dataindsamling.[5] Dette kan alt sammen medvirke til, at anbringelsesstederne gennemsnitligt oplever samarbejdet med forældrene som mindre problematisk end tidligere.

Anbringelsesstederne har ligeledes svaret på spørgsmål om karakteren af samarbejdet med forældrene (ikke vist i tabellen) i de tilfælde, hvor anbringelsesstedet angiver, at samarbejdet med forældrene ikke er optimalt. Her peger de primært på tre væsentlige begrundelser:

- Den unge er negativt påvirket før, under og efter samværet
- Hverken moren eller faren overholder aftaler
- Både moren og faren virker forstyrrende på den unges dagligdag.

De unge, der har angivet dårligt samarbejde mellem anbringelsessted og forældre, prøver at holde sig ude af konflikten mellem de voksne parter og prøver at undgå at tage parti for ikke at komme i klemme.

5. Anbringelsesreformen trådte i kraft ved årsskiftet 2005/2006. I § 71, som omhandler samvær og kontakt, står der: "Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet." (Bekendtgørelse af lov om social service, 2013).

TYPER AF KONTAKT TIL FORÆLDRE

Når vi ser på hyppigheden af kontakten mellem de unge og deres forældre inden for det seneste år, svarer størstedelen af de unge (86 pct.), at de har haft kontakt med deres mor inden for det seneste år, og væsentligt færre (60 pct.), at de har haft kontakt med deres far inden for det seneste år. Dette er på linje med, hvad andre undersøgelser (Harvik, 1996; Nielsen, 2002) finder om anbragte unge.

Det er mest almindeligt, at den unge er på besøg hjemme hos sine forældre og ikke omvendt. Tabel 3.4 viser, at 63 pct. af de unge er på besøg hjemme hos deres mor hver fjortende dag eller oftere, og at 33 pct. af de unge er på besøg hjemme hos deres far hver fjortende dag eller oftere.

Derimod er det ikke særligt almindeligt, at de unge får besøg på anbringelsesstedet af deres forældre (ikke vist i tabellen). Her svarer de unge, at 11 pct. får besøg af mor, og 8 pct. får besøg af far på anbringelsesstedet minimum hver fjortende dag. Det er heller ikke almindeligt, at den unge mødes med sine forældre et andet sted, fx på en cafe eller hos en ven.

TABEL 3.4

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter hyppighed af besøg hjemme hos forældrene. Særskilt for besøg hos mor og far. Procent.

Hyppighed af besøg hjemme	Mor	Far	
Flere gange om ugen	5	2	*
Én gang om ugen	13	4	*
Én gang hver fjortende dag	45	27	*
Højest én gang om måneden	17	24	*
Mindre end én gang om måneden	12	25	*
Aldrig	9	18	*
Procentgrundlag	572	403	

Anm.: * = signifikant forskellig på et 5-procents-niveau.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

Ud over i forbindelse med besøg har de unge også kontakt med forældrene på anden vis. Ser vi på kontakten til forældrene via telefonsamtaler, SMS eller mail, viser tabel 3.5, at 53 pct. har kontakt til deres mor via telefon, SMS eller mail flere gange om ugen, mens 18 pct. er i kontakt med deres mor på denne måde én gang om ugen, og 9 pct. er i kontakt med deres mor via på denne måde én gang hver fjortende dag. For 20 procents vedkommende er det sjældnere end hver fjortende dag. Med hensyn til kontakt med faren via telefon, SMS eller mail har 35 pct. af de

unge kontakt til deres far flere gange om ugen, mens 37 pct. har kontakt til deres far sjældnere end hver fjortende dag.

Således viser det sig ikke overraskende, at de anbragte unge har mere kontakt til deres mor. Dels er de oftere på besøg hos/får besøg af deres mor, dels er de anbragte unge væsentligt hyppigere i kontakt med deres mor via telefon, SMS eller mail end med deres far (blandt dem, der har en mor/far at have kontakt med). Brugen af "ny" teknologi i forhold til at bevare kontakt med familie og øvrige netværk er et underbelyst felt i forbindelse med anbragte (Sen & Broadhurst, 2011). Sen fandt i et skotsk studie i 2010, at praktikerne oftest opfattede brugen af ny teknologi som en risiko frem for en mulighed (Sen, 2010). Det er et område, der er behov for mere viden omkring, da det på den ene side åbner op for anderledes muligheder for kontakt, men på den anden side kræver en anden opmærksomhed og nogle nye retningslinjer, fx hvis der er begrænset samvær mellem forældre og barn.

TABEL 3.5

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter kontakt med forældrene via e-mail, SMS, telefon eller brev. Særskilt for kontakt med mor og far. Procent.

Hyppighed af kontakt	Mor	Far	
Flere gange om ugen	53	35	*
Én gang om ugen	18	14	
Én gang hver fjortende dag	9	13	
Sjældnere end hver fjortende dag	11	23	*
Aldrig	9	15	*
Procentgrundlag	571	400	

Anm.: * = signifikant forskellig på et 5-procents-niveau.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

På spørgsmålene, som omhandler hyppigheden af kontakt mellem den unge og forældrene, svarer de unge systematisk, at de har mere kontakt med forældrene, end anbringelsesstederne angiver i deres besvarelser. Det er en interessant forskel, som dels kan skyldes, at anbringelsesstederne ikke har indblik i al kontakt, der foregår mellem den unge og forældrene via fx SMS og mail, dels at den unge oplever, at der er en større kontakt, end der rent objektivt er. En anden – og mere datateknisk – forklaring kan være, at der ikke er 100 pct. overensstemmelse mellem, hvilke anbringelssteder og hvilke unge der har svaret. Således kan de voksne på ét anbringelsessted have besvaret spørgsmålet, uden at den unge på anbringelsesstedet har besvaret spørgsmålet og omvendt.

TILFREDSHED MED KONTAKT TIL FORÆLDRE

Ser vi på tilfredsheden med kontakthyppigheden mellem den unge og forældrene, synes 69 pct. af de unge, at de ser nok til deres mor. Ligeledes angiver 71 pct. af anbringelsesstederne, at kontakten med moren er passende. Det ser altså ud til, at der for størstedelens vedkommende er overensstemmelse mellem den unges og anbringelsesstedets opfattelse af, hvad der er passende omfang af kontakt. Der er dog 30 pct. af de unge, som gerne vil se mere til deres mor, mens der blandt anbringelsesstederne kun er 14 pct., som synes, at der er for lidt kontakt mellem den unge og moren. 6 pct. af anbringelsesstederne angiver sågar, at der er for megen kontakt mellem den unge og den unges mor.

56 pct. af de unge synes, at de ser nok til deres far, hvilket også er på niveau med, hvad anbringelsesstederne angiver (48 pct.), mens 41 pct. gerne vil se mere til deres far. Her er det 22 pct. af anbringelsesstederne, som synes, at der er for lidt kontakt til faren. Kun 2 pct. af anbringelsesstederne synes, at der er for megen kontakt til faren.

Den forskel, der udtrykkes mellem de unges og anbringelsesstedernes holdning til hyppigheden af kontakten til forældrene, kan bunde i, at de unge udtrykker et reelt ønske om mere kontakt til deres forældre uden at skele til, om det er muligt og objektivt positivt for dem, mens anbringelsesstederne i højere grad tænker reel mulighed for øget samvær og kvaliteten af øget forældrekontakt med ind i deres besvarelse.

En anden interessant vinkel er at se på, om der er forskel på, om de unge er tilfredse med mængden af samvær med forældrene, alt efter hvor de er anbragt. Figur 3.1 viser andelen af unge, der er tilfredse med, hvor meget de ser til deres mor og far, særskilt for anbringelsessted. Figuren viser, at signifikant flere familieplejeanbragte 15-årige (82 pct.) synes, at de ser nok til deres mor, set i forhold til 15-årige anbragt på både døgninstitution (70 pct.) og på socialpædagogisk opholdssted (62 pct.).

FIGUR 3.1

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter egen vurdering af, om de ser nok til forældre. Særskilt for anbringelsessted og for kontakt med mor og far. Procent.

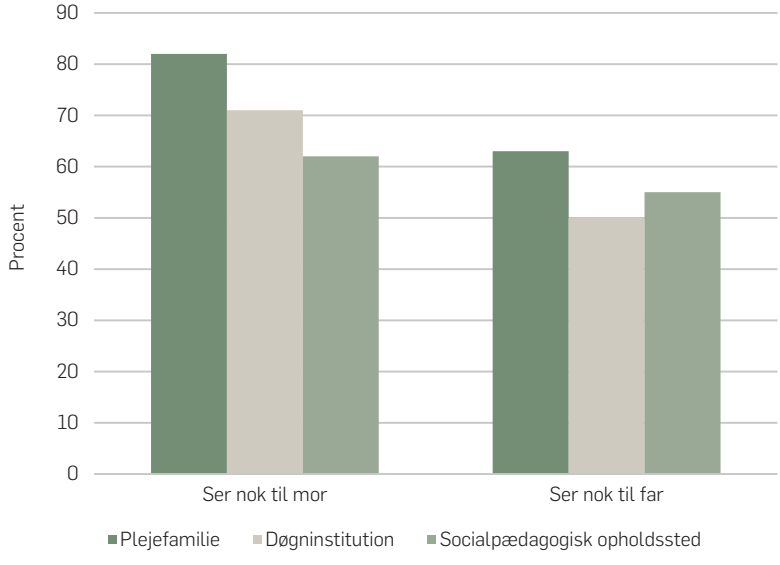

Anm.: Procentgrundlag: mor og plejefamilier, 144; mor og døgninstitutioner, 64; mor og opholdssteder, 81; far og plejefamilier, 76; far og døgninstitutioner, 36; far og opholdssteder, 46.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

Indstillingen fra anbringelsesstedet til at bistå kontakten er afgørende for den unge. Erfaringerne fra sidste runde af forløbsundersøgelsen viste, at 26 pct. af plejefamilier ikke opmuntrede til samvær, mens 5 pct. af døgninstitutioner og 9 pct. af opholdssteder ikke opmuntrede til samvær (Egelund m.fl., 2008). Det kan virke paradoksalt i forhold til figur 3.1, men kan bunde i, at anbragte i familiepleje sjældnere har kontakt til deres forældre og/eller har været anbragt fra en tidlig alder og derfor ikke har den samme relation til forældrene, som anbragte på døgninstitution eller opholdssted (Ottosen m.fl., 2015). Der er ikke signifikant forskel i tilfredsheden med kontakten til mor og far mellem de unge, der er anbragt på døgninstitution, og de unge, der er anbragt på socialpædagogiske opholdssteder. Statistisk set er de altså stort set lige tilfredse.

MEDBESTEMMELSE

Da de anbragte blev interviewet selv første gang som 11-årige, var de store børn på skolens mellemtrin. Ved interviewrunden i 2011 er de 15-årige teenagere, på skolens udskolingstrin, og i kraft af deres alder part i egen sag. Tabel 3.6 viser, at ca. halvdelen af de unge svarer, at de næsten altid selv bestemmer, hvor ofte de ser deres forældre. Den anden halvdel svarer, at de kun nogle gange eller aldrig/næsten aldrig selv bestemmer, hvor ofte de vil se deres forældre.

TABEL 3.6

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter egen vurdering af medbestemmelse vedrørende, hvornår de skal se forældrene. Særskilt for mor og far. Procent.

Er du selv med til at bestemme, hvornår du skal se din mor/far?	Mor	Far
Ja, bestemmer næsten altid	50	52
Ja, bestemmer nogle gange	23	21
Nej, bestemmer aldrig eller næsten aldrig	25	25
Ved ikke	1	2
Procentgrundlag	571	401

Anm.: * = signifikant på et 0,05-procents-niveau (der er ikke signifikant forskel i denne tabel).
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

Baggrunden for disse tal kan ligge i selve anbringelsen, hvor der fx kan være aftalt samvær hver fjortende dag. Altså er der truffet en formel beslutning, som ikke muliggør den unges (yderligere) medbestemmelse. For unge i 15-års-alderen er medbestemmelse i beslutninger, der vedrører dem selv, generelt afgørende. Dels bidrager det til følelsen af kontrol over eget liv, dels bidrager det til følelsen af at blive anerkendt og at blive hørt. For de anbragte unge kan det derfor være udfordrende at acceptere, at frekvensen af samvær er fastsat af myndighederne, også selvom det kan være med udgangspunkt i beskyttelse af den unge. Tilsvarende kan det være vanskeligt for den unge at acceptere samvær med forældrene hver uge, hvis der er konflikter mellem den unge og forældrene, og den unge således ikke ønsker kontakt med forældrene.

Når de unge spørges om, hvordan forholdet mellem de voksne på anbringelsesstedet og forældrene er, svarer 75 pct. (tabel 3.7), at de voksne på anbringelsesstedet har det godt eller meget godt med den unges mor, og 63 pct., at de voksne har det godt eller meget godt med den unges far. Kun 4 pct. af de unge svarer, at de voksne har det dårligt eller meget dårligt med den unges forældre. Da det er et relativt lille antal un-

ge, der rapporterer, at de voksne på anbringelsesstedet har det dårligt eller meget dårligt med de unges forældre, er det vanskeligt at sige noget generelt om, hvordan de unge oplever det. Dog svarer størstedelen af denne gruppe unge, at de prøver at holde sig ude af konflikterne mellem forældre og anbringelsessted.

TABEL 3.7

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter egen vurdering af, hvordan de voksne på anbringelsesstedet har det med forældrene. Særskilt for mor og far. Procent.

Hvordan har de voksne på dit anbringelsessted det med din mor/far?	Mor	Far	
De har det meget godt	39	32	*
De har det godt	36	31	
De har det hverken godt eller dårligt	12	11	
De har det dårligt	3	3	
De har det meget dårligt	1	1	
Der er ingen kontakt mellem forældre og anbringelsessted	4	16	*
Ved det ikke	5	6	
Procentgrundlag	572	401	

Anm.: * = signifikant forskellig på et 5-procents-niveau.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

De unges oplevelse af de voksnes forhold til hinanden ligger på niveau med anbringelsesstedernes oplevelse, hvad angår den positive side. De unge angiver i højere grad, at forholdet hverken er godt eller skidt. Anbringelsesstederne er mere polariserede i deres vurdering og ser samarbejdet med forældrene enten som decideret positivt eller decideret negativt. At de unge ikke i så høj grad som anbringelsesstederne opfatter relationen med forældrene som problematisk, kan være en indikation af, at anbringelsesstederne er gode til at holde de unge ude af konflikten og ikke lade omsorgen for den unge farves af, at der kan være samarbejdsproblemer mellem anbringelsesstedet og forældrene.

KONTAKT OG ANBRINGELSESTYPE

Hvis vi ser på de unge, der har kontakt[6] til deres forældre, og opdeler dem på anbringelsessteder, er der forskel på hyppigheden af kontakt. Figur 3.2 viser, at blandt de unge, der er anbragt i plejefamilie, har 52 pct. ofte kontakt til deres mor, og 31 pct. ofte kontakt til deres far. Blandt de unge, der

6. Kontakt til forældrene dækker her bredt over besøg af forældrene på anbringelsesstedet, besøg hjemme hos forældrene eller andre steder samt kontakt via e-mail, SMS, telefon eller brev.

er anbragt på døgninstitution, har 63 pct. ofte kontakt til deres mor, og 37 pct. ofte kontakt til deres far, mens 76 pct. af de unge, som er anbragt på socialpædagogiske opholdssteder, ofte har kontakt til deres mor, og 40 pct. ofte har kontakt til deres far.

FIGUR 3.2

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter hyppighed af kontakt til forældre. Særskilt for anbringelsessted og for kontakt til hhv. mor og far. Procent.

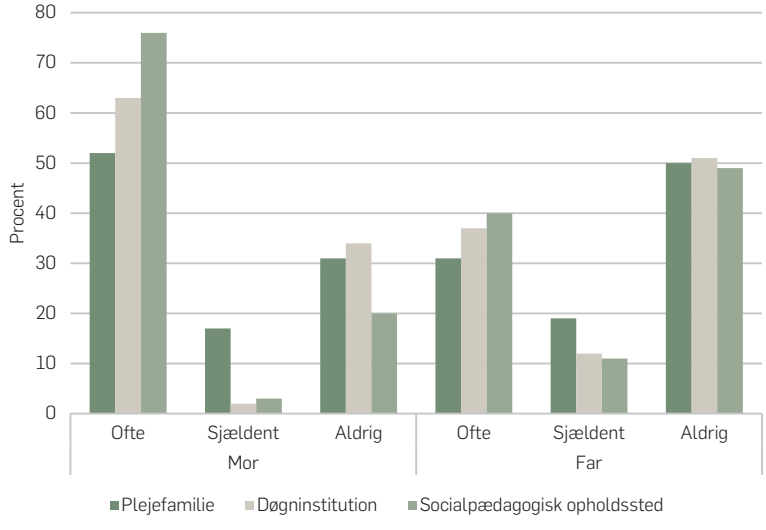

Anm.: Procentgrundlag: Familiepleje, 208; Døgninstitution, 123; Socialpædagogisk opholdssted, 146.

1. At have kontakt med sin mor eller far ofte vil sige at have kontakt hver fjortende dag eller oftere, og sjældent vil sige at have kontakt én gang om måneden eller sjældnere.
2. Signifikanstest er udarbejdet mellem mor og far. Det testes således, om der er signifikant forskel mellem kontakt til mor oftere end hver fjortende dag for unge i familiepleje end med far og så fremdeles. Der er signifikant forskel mellem kontakt med mor ofte og kontakt med far ofte for unge i familiepleje, døgninstitution, socialpædagogisk opholdssted og andet.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

Samme billede tegnes ved den foregående dataindsamling, hvor 11-årige på døgninstitution og socialpædagogisk opholdssted oftere så deres forældre end 11-årige anbragt i plejefamilie (Egelund m.fl., 2008).

SANDSYNLIGHEDEN FOR KONTAKT MED FORÆLDRE

I det ovenstående er beskrevet frekvensen og typen af det samvær, de unge har med deres forældre, samt tilfredsheden med samværet. Kontakt mellem de unge og deres forældre eller manglen på samme kan skyldes

en række forskellige faktorer. Derfor estimerer vi her sandsynligheden for at have kontakt med mor og far givet en række baggrundsfaktorer.

TABEL 3.8

Sandsynligheden for at have kontakt med mor og far som 15-årig anbragt (odds ratio'er). Særskilt for mor og far. Logistisk regressionsmodel.

	Mor		Far	
Variable relateret til den unge				
Køn (dreng)	1,13		1,23	
Danskere (ref.)				
Indvandrer	0,81		1,07	
Efterkommer	1,18		0,56	
Har søskende	1,04		1,02	
Boet i kernefamilie 2009	0,86		1,21	
Familie fattig 2009	1,16		1,28	
Samlede antal lægebesøg	0,98	***	0,97	***
Samlede antal skadebesøg	1,06	**	1,07	
Samlet tid i anbringelse	1,00	***	1,00	***
Anbragt første gang som 0-2-årig (ref.)				
Anbragt første gang som 3-6-årig	1,80	***	2,27	***
Anbragt første gang som 7-10-årig	2,75	***	2,69	***
Anbragt første gang som 11-15-årig	5,26	***	6,98	***
Antal anbringelser	0,99		1,21	**
Familiepleje (ref.)				
Døgninstitution	0,91		0,75	
Socialpædagogisk opholdssted	1,70	***	1,99	***
Andre anbringelsessteder	0,70		0,92	
Variable relateret til forældrene				
Har selv været anbragt som barn	1,02		0,87	
Mor var teenager ved barnets fødsel	1,92	***	2,07	**
Har ingen uddannelse ud over grundskole	1,09		0,99	
Kontanthjælp	1,27		0,79	
Førtidspension	1,57	***	1,18	
Uden for arbejdsstyrken	1,45		0,93	
Samlede antal psykiatriske diagnoser	1,00		2,45	**
Har været fængslet	0,46	**	0,75	
Antal observationer	1.395		1.028	
Pseudo R^2 (forklaringsgraden)	0,0639		0,0821	

Anm.: * = p < 0,05, ** = p < 0,01, *** = p < 0,001.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) samt egne beregninger baseret på registerdata.

Tabel 3.8 viser sandsynligheden for at have kontakt til sine forældre. Vi ser bl.a., at alder ved første anbringelse er afgørende for kontakten til både mor og far. Således er sandsynligheden for at have kontakt til sine forældre højere, jo ældre den unge var ved første anbringelse, sammenlignet med tidlig anbringelse i 0-2-års-alderen. Unge anbragt første gang efter at de er fyldt 11 år, har således 5,26 gange så stor sandsynlighed for

at se deres mor end unge, der blev anbragt første gang, før de fyldte 3 år (se tabel 3.8). Tabellen viser også, at der sammenlignet med anbragte i plejefamilier er en signifikant positiv sandsynlighed for at have kontakt med både sin mor og far, hvis man er anbragt på et socialpædagogisk opholdssted. Der er ingen signifikante forskelle for anbragte på døgninstitutioner i forhold til anbragte i plejefamilier.

Endvidere kan vi se, at der er en større sandsynlighed for at have kontakt til både sin mor og far, hvis moren var under 20 år ved fødslen. Desuden er sandsynligheden for kontakt til moren større, hvis moren er på førtidspension, end hvis moren er i beskæftigelse. Hvis moren har været fængslet på et tidspunkt i barnets liv, er der omvendt lavere sandsynlighed for, at den unge har kontakt til moren. Det er ikke tilfældet i forhold til kontakt til faren. Derimod er der en øget sandsynlighed for, at den unge har kontakt til faren, hvis faren har en psykiatrisk diagnose.

ANBRAGTE UNGES KONTAKT TIL ANDRE

Ud over kontakten til forældrene er der mange andre personer, som andre 15-årige tager for givet bare findes i deres liv, men som en anbragt 15-årig kan have meget lidt kontakt med eller helt have mistet kontakten til. De følgende afsnit beskriver unge anbragtes kontakt til bl.a. søskende, bedsteforældre og venner.

KONTAKT TIL SØSKENDE

Unge anbragte har generelt en mere kompleks familiestruktur end andre, hvilket indebærer færre helsøskende og flere halvsøskende end resten af årgangen (beskrevet nærmere i Lausten m.fl., 2013). Det kan betyde, at kontakten til nogle af disse hel- og halvsøskende udtyndes eller mistes, hvis de ikke bor sammen eller ses jævnligt (Sen & Broadhurst, 2011).

Stort set alle anbragte unge har en eller flere hel- eller halvsøskende (91 pct.). Størstedelen af de anbragte unge har en eller to hel- eller halvsøskende, mens nogle få (5 pct.) har seks eller flere søskenderelationer. Jo flere søskende man har, jo sværere kan det være at holde kontakt med dem alle. Af de unge, som har søskende, er 17 pct. af dem anbragt sammen med en eller flere af deres hel- eller halvsøskende, hvilket muliggør en tæt tilknytning til sin søster eller bror. Herudover har 36 pct. en eller flere hel- eller halvsøskende, der er anbragt et andet sted end

dem selv. Det forhold kan besværliggøre en kontakt mellem disse søskende, da de eksempelvis kan være hjemme hos forældrene på forskellige tidspunkter.

Som i tilfældet med forældrene får de anbragte unge sjældent besøg af deres søskende på deres anbringelsessted. Det sker oftere, at de anbragte unge besøger deres søskende. Figur 3.3 viser, at 26 pct. af de unge får besøg af deres søskende på anbringelsesstedet en gang om måneden eller oftere, 34 pct. får besøg sjældnere, og 35 pct. får aldrig besøg af deres søskende på anbringelsesstedet. Modsat besøger 54 pct. af de unge deres søskende oftere end en gang om måneden, 26 pct. besøger dem sjældnere, og 15 pct. besøger aldrig deres søskende. Den højere andel af anbragte, der besøger deres søskende, kan naturligvis hænge sammen med, at deres søskende er hjemmeboende, muligvis mindre søskende, og de unge derfor ser dem, når de er hjemme på weekend.

FIGUR 3.3

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter hyppigheden af besøg af og hos søskende. Procent.

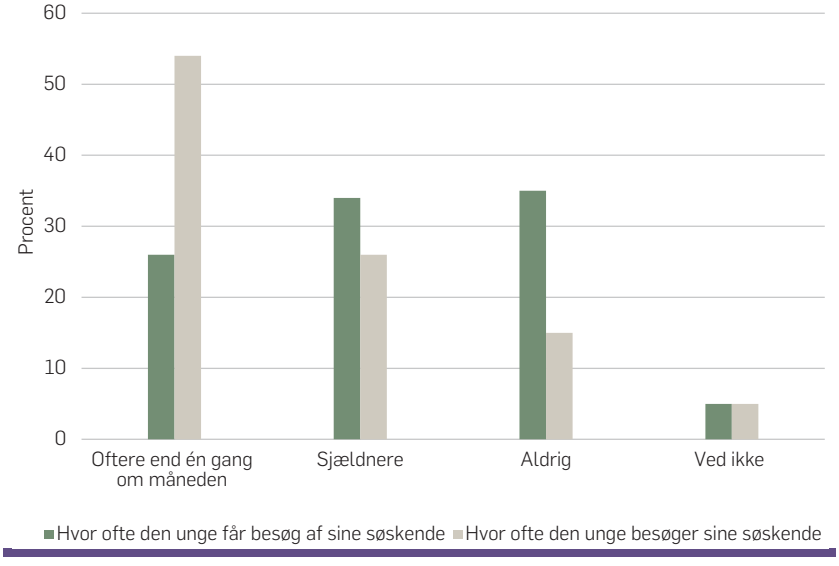

Anm.: Procentgrundlag: 605. Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU).

Ud over personlig kontakt mellem de unge og deres søskende ved besøg hos hinanden har de unge kontakt til deres søskende via telefon, SMS

eller mail. 14 pct. har kontakt til deres brødre og 18 pct. til deres søstre hver fjortende dag eller oftere via telefon, SMS eller mail. Her viser der sig en kønsforskel, således at drenge har signifikant mere kontakt til deres brødre end til deres søstre, og piger har signifikant mere kontakt til deres søstre end til deres brødre.

Betydningen af relationen til søskende er vigtig, og det kan føre til traumer og tab af identitet, hvis denne relation afbrydes af en anbringelse (Herrick & Piccus, 2005). Når de unge i vores undersøgelse bliver spurgt, om de ser nok til deres søskende, svarer halvdelen af de anbragte unge (ikke vist i figuren), at de ikke ser nok til deres søskende, og at de gerne vil se mere til dem. Et svensk studie viser det samme, hvor halvdelen af de anbragte ønskede at se deres søskende oftere (Lundström & Sallnäs, 2012). Mere kontakt til søskende og bevaring af relation søskende imellem er altså et område, hvor trivslen blandt anbragte kan forbedres.

KONTAKT TIL BEDSTEFORÆLDRE

Ud over kontakt til forældre og søskende er de unge blevet spurgt om deres relation til bedsteforældre. For mange børn og unge udgør bedsteforældrene den mest nære familierelation ud over forældre og søskende.

FIGUR 3.4

Andelen af anbragte 15-årige fra årgang 1995, der har haft besøg af eller været på besøg hos deres bedsteforældre. Særskilt for bedsteforælder. Procent.

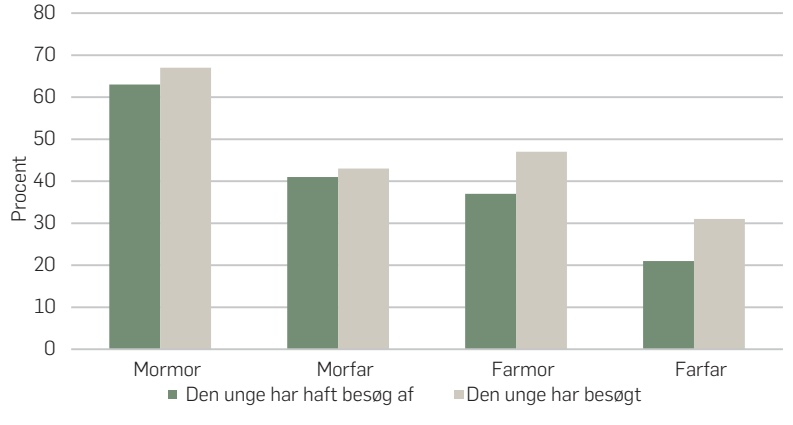

Anm.: Procentgrundlag for besøg af bedsteforældre: 587, og for besøg hos bedsteforældre: 587.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

Figur 3.4 viser, at de fleste besøg har været af bedsteforældre på mors side, og især mormoren har besøgt den unge. En større andel (66 pct.) af de unge har været på besøg hjemme hos bedsteforældrene. De unge er oftest på besøg hos mormoren (67 pct.). At der hyppigst er kontakt med bedsteforældre på mors side, kan skyldes, at de anbragte unge generelt ikke har en særlig stærk kontakt til den biologiske far og fars side af familien. Som beskrevet indledningsvis har forholdsvis mange af de 15-årige fædre, der ikke er i registrene, og fædre, der er døde. At de unge oftere ser deres bedstemødre end deres bedstefædre, er heller ikke overraskende set i lyset af, at deres forældre også i højere grad end resten af befolkningen kommer fra splittede familier og eneforsørgerfamilier, primært bestående af enlige mødre.

På spørgsmålet om, hvorvidt de unge ser nok til deres bedsteforældre, svarer ca. 40 pct. af dem nej, og at de gerne vil se mere til både mormor, morfar, farmor og farfar (38-43 pct.). Resultaterne peger således på, at de unge oplever et tab af slægt.[7] Forskning viser samtidig, at problematisk eller manglende kontakt til familien kan have indflydelse på udfaldet af anbringelsen (Moyers, Farmer & Lipscombe, 2006).

KONTAKT TIL VENNER

Unges relationer til venner er i dag afgørende for deres identitetsdannelse og selvbillede. Oplevelsen af at stå uden venner og decideret ensomhed kan være en risikofaktor for den unge i flere henseender, eksempelvis i forhold til psykiske problemer og selvskadende adfærd, men også i forhold til gennemførelse af uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet (Nielsen, Sørensen & Osmec, 2010). Tabel 3.9 viser de unges oplevelse af omfanget af venner i forskellige fora: på anbringelsesstedet, hjemme hos forældrene, i skolen, gennem fritidsinteresser og andre steder. Selvom det samlet set kun er 2 pct. af de anbragte unge, der angiver, at de enten ikke har nogen venner eller kun én god ven (ikke vist i tabellen), er det særdeles problematisk for denne lille gruppe, da disse unge i forvejen er sårbare i forhold til netværk og fastholdelse af relationer.

7. Denne undersøgelse viser ikke noget om, hvorvidt det er i forbindelse med anbringelsen, at der er en oplevelse af tab af slægt, eller om de unge også synes, at de så for lidt til deres bedsteforældre inden anbringelsen.

TABEL 3.9

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter egen vurdering af antal gode venner i forskellige fora. Særskilt for forum. Procent.

Venneforum	Ingen venner	Én god ven	Flere venner
Skolen	7	4	89
Anbringelsesstedet	27	14	59
Andre steder	40	5	55
Fritidsinteresser	41	3	56
Ved forældre	46	6	48

Anm.: Procentgrundlag: 647-664 unge.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

Baseret på andelen, der ikke har venner i det specifikke forum, viser tabel 3.9, at unge anbragte har bedst mulighed for at finde venner i skolen og på anbringelsesstedet. 93 pct. af de anbragte unge angiver, at de har én eller flere venner i skolen. Dette tyder på, at de fleste anbragte unge trives socialt i skolen. 73 pct. af de unge angiver, at de har venner på anbringelsesstedet. At dette tal ikke er højere, kan være udtryk for, at der ikke er andre anbragte på stedet, det kan fx være i en plejefamilie. Relationer til andre på anbringelsesstedet ser vi nærmere på senere i kapitlet. 59 pct. angiver, at de har venner i forbindelse med fritidsaktiviteter, og 60 pct. angiver, at de har venner andre steder. Kun 54 pct. af de unge angiver, at de har venner hjemme.

Der er forskellige typer af venskaber. Hvis man besøger hinanden hjemme hos hinanden, indikerer det en tættere relation, end hvis man blot ses i skolen eller til en fritidsaktivitet. De anbragte unge angiver, at de oftere er på besøg hjemme hos deres venner, end de har venner på besøg hjemme hos sig selv (på anbringelsesstedet). Det kan dels skyldes, at de unge ikke har lyst til at vise deres hjem frem, hvis de fx bor på institution eller opholdssted, eller at stedet har regler for besøg af venner, der sætter en vis begrænsning. Dels kan det være, fordi deres venner bor på det samme anbringelsessted, og de unge derfor ikke opfatter det som at have venner på besøg. Tabel 3.10 viser således, at 44 pct. af de unge er på besøg hjemme hos deres venner én eller flere gange om ugen, og at 32 pct. har besøg af venner hjemme hos sig selv mindst én gang om ugen. 11 pct. er aldrig på besøg hjemme hos deres venner, og 28 pct. har aldrig venner med hjemme på besøg.

TABEL 3.10

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter hyppigheden af kontakt med venner. Særskilt for besøg hos venner og besøg af venner hos én selv. Procent.

Hyppighed af kontakt	Hvor tit er du hjemme på besøg hos dine venner?	Hvor tit er dine venner på besøg her hos dig?
En eller flere gange om ugen	44	32
Nogle gange om måneden	24	17
Sjældnere end en gang om måneden	21	22
Aldrig	11	28
Har ikke venner eller kammerater	1	1
Ved ikke	0	0
Procentgrundlag	663	663

Anm.: Der spørges specifikt til venner, som ikke bor samme sted som de anbragte selv.

Note Den præcise formulering af de to spørgsmål lyder:

Hvor tit er du hjemme på besøg hos dine kammerater eller venner, som ikke bor her, hvor du bor?

Hvor tit er dine kammerater eller venner, som ikke bor her, på besøg hos dig her?

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

VENSKAB PÅ ANBRINGELSESSTEDET

Givet at der er andre anbragte på anbringelsesstedet, hvilket der er for tre fjerdedele af de unge anbragte, vil der naturligt være en vis interaktion og påvirkning mellem de anbragte. Der er da også 66 pct. af de unge, som svarer, at kammeratskabet med de andre anbragte på stedet betyder meget for dem. 10 pct. svarer, at kammeratskabet med de andre anbragte ikke betyder noget for dem.

I det følgende ser vi på, hvordan de anbragte unges forhold er til de andre anbragte på stedet. Tabel 3.11 viser, at størstedelen (64 pct.) af de unge opfatter de andre børn og unge på anbringelsesstedet som deres venner, og at de hjælper hinanden (65 pct.). 47 pct. opfatter endda de andre børn og unge på stedet som deres familie, og 62 pct. mener ikke, at de mobber hinanden på stedet.

Disse besvarelser viser et klart billede af, at børne- og ungegruppen på anbringelsesstedet er af afgørende betydning for den enkelte og kan være med til at skabe trivsel. På trods af det overvejende positive billede af de unges opfattelse af børne- og ungegruppen på anbringelsesstedet viser tabel 3.11 også, at en del unge opfatter ungegruppen som mindre positiv.

TABEL 3.11

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter egen opfattelse af børne- og ungegruppen på anbringelsesstedet. Særskilt for aspekter af det gensidige forhold. Procent.

	Passer godt	Passer delvist	Passer ikke	Ved ikke
Vi er venner med hinanden	64	29	7	0
Vi hjælper hinanden	65	30	5	1
Vi er som en familie	47	24	27	2
Vi holder sammen mod de voksne	23	37	40	1
Vi mobber hinanden	9	28	62	1
Vi overtræder stedets regler sammen	14	31	55	1

Anm.: Procentgrundlag: 522.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

37 pct. angiver, at de mobber hinanden helt eller delvist, hvilket viser, at gruppedynamikken langt fra er konfliktfri og måske kan fastholde og/eller skabe yderligere problemer for den enkelte, i den udstrækning der ikke tages hånd om problemet. SFI's sammenbrudsundersøgelse (Egelund m.fl., 2010) har vist, at en af grundene til sammenbrud i en anbringelse er, hvis den unge aldrig kommer ind i gruppen af anbragte på det sted, hvor den unge anbringes. Herudover er der 23 pct., der svarer, at de i ungegruppen holder sammen mod de voksne, og 14 pct. svarer, at de har et fællesskab, hvor de overtræder stedets regler sammen.

De unge anbragte vægter altså relationerne til de andre anbragte på stedet højt, og for nogles vedkommende (37 pct.) er kammeratskabet med de andre børn og unge på anbringelsesstedet vigtigere end kontakten til de voksne på stedet. 42 pct. mener, at kammeratskabet er lige vigtigt, mens 21 pct. mener, at det er mindre vigtigt.

KONTAKT TIL VOKSNE PÅ ANBRINGELSESSTEDET

I de unges egen optik er relationen til de voksne på anbringelsesstedet altså for en stor dels vedkommende mindre betydningsfuld i forhold til relationerne til de andre anbragte på stedet. Det er ikke overraskende, set i lyset af at de unge er i gang med at danne deres egen identitet i alle de arenaer, de skal fungere i (Giddens, 2004). Selvom de voksne på stedet i høj grad præger de unges hverdag, opfattes de i højere grad som autoritetspersoner, der sætter grænser og håndhæver regler – på samme måde som forældre med hjemmeboende teenagere.

Betydningsfulde voksne kan gøre en stor forskel i en anbragt unges liv. Derfor er det afgørende, at de unge har én eller flere voksne,

de kan gå til med deres problemer, og at de har en oplevelse af at blive lyttet til. Og det er meget tænkeligt, at de voksne på stedet i praksis spiller en stor rolle for de 15-årige – men at det ikke er en rolle, som de unge forholder sig til som sådan, mens de er i det.

Tabel 3.12 viser, at størstedelen af de unge oplever at have en fortrolig relation til én eller flere voksne på anbringelsesstedet, som de har tillid til, og som tager dem alvorligt, hvilket må betragtes som et vældig positivt budskab.

TABEL 3.12

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter relation til voksne på anbringelsesstedet. Særskilt for aspekter af relationen. Procent.

Er der voksne på anbringelsesstedet, som ...	Ja, flere	Ja, én	Nej	Ved ikke
... du har meget tillid til	63	27	10	1
... du kan snakke godt med	66	28	6	0
... lytter og tager dig alvorligt	67	26	7	0
... du får meget hjælp af	66	26	8	0
... laver mange ting sammen med dig	53	23	23	1
... interesserer sig særligt for dig	54	26	16	5

Anm.: Procentgrundlag: 666.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

Der er dog 10 pct. af de unge, der ikke har mindst én, som de har meget tillid til, og 16 pct. føler ikke, at nogen interesserer sig særligt for dem. Derudover er der 23 pct. af de anbragte unge, som ikke oplever at have nogen, som de laver mange ting sammen med,

Ser vi på de seks spørgsmål samlet, svarer 18 pct. af alle anbragte unge nej til 4 ud af de 6 spørgsmål i tabel 3.12. Det vil sige, at knap hver femte ung anbragt ikke føler, han/hun har en betydningsfuld relation til en voksen på anbringelsesstedet. Denne gruppe af unge skal vi bekymre os for, da de kan føle sig isolerede og magtesløse i forhold til deres handlemuligheder.

KONTAKT TIL SAGSBEHANDLER

Der har igennem de seneste år været stigende fokus på, at børn og unge skal høres og inddrages i sagsbehandlingen. Alligevel viser undersøgelser fra Ankestyrelsen, at langtfra alle anbragte børn og unge deltager i børnesamtaler i forbindelse med tilsyn med anbringelsesstedet (Ankestyrelsen, 2012a, 2012b). Ankestyrelsen finder, at reglerne angående børnesamtale ikke er overholdt i 70 pct. af sagerne, der er gennemgået i Ankestyrelsens

praksisundersøgelse angående flytning og hjemgivelse af anbragte unge (Ankestyrelsen, 2011). Så selvom der har været stigende fokus på inddragelsen af børn og unge, finder denne inddragelse langt fra sted i alle sager.

Dette peger besvarelserne i denne undersøgelse også på. Omkring en fjerdedel af de unge angiver, at de slet ikke har kontakt med deres sagsbehandler.[8,9] Af de unge, som har kontakt med deres sagsbehandler, har cirka en fjerdedel lidt svært eller meget svært ved at tale med deres sagsbehandler om problemer i forhold til både anbringelsesstedet, skolen eller deres sundhed. Størstedelen har dog meget nemt eller rimelig nemt ved at tale med deres sagsbehandler om forhold på anbringelsesstedet, i skolen og om deres sundhed.

Et er at kunne tale med sin sagsbehandler om forskellige ting. Noget andet er følelsen af, at sagsbehandleren gør en indsats for at hjælpe med eventuelle problemer eller ønsker. Når de unge spørges, om de oplever, at sagsbehandleren gør en indsats for at hjælpe dem med problemer, svarer 20 pct., at de ikke oplever hjælp i forhold til anbringelsessted, 28 pct. oplever ikke hjælp i forbindelse med skoleproblemer, og 39 pct. oplever ikke hjælp med problemer omkring sundhed. Selvom resultaterne ikke direkte siger noget om de anbragte unges behov for sagsbehandlerens hjælp i forhold til anbringelsesstedet, skole og sundhed, peger de på, at en del unge tilsyneladende oplever det som svært at tale med sagsbehandleren.

TABEL 3.13

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter, i hvilken grad de oplever, at sagsbehandleren gør en indsats for at hjælpe med problemer eller ønsker i forhold til anbringelsessted, skole og sundhed. Procent.

Sagsbehandleren gør en indsats i forhold til	I høj grad	I nogen grad	Slet ikke
Dit anbringelsessted	40	40	20
Din skole	38	34	28
Din sundhed	30	31	39

Anm.: Procentgrundlag: N = 470 om anbringelsessted, N = 446 om skole og N = 397 om sundhed.
1. Andelene er baseret på unge, der har kontakt med deres sagsbehandler.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU).

8. 22-25 pct. svarer, at de ikke har kontakt med deres sagsbehandler i forbindelse med anbringelsessted, skole eller sundhed.
9. I resten af dette afsnit henvises der til unge, som har kontakt med deres sagsbehandler.

Det er interessant at afdække, hvorvidt tallene i tabel 3.13 skyldes forskelle mellem typer af anbringelsessteder. Figur 3.5 viser, at flest (40 pct.) anbragt i plejefamilie finder det meget nemt at tale med deres sagsbehandler. En noget mindre del (30 pct.) anbragt på opholdssteder finder det meget nemt at tale med deres sagsbehandler, mens langt færre af de unge anbragt på døgninstitution (23 pct.) svarer, at de synes, det er meget nemt at tale med deres sagsbehandler.[10] Samtidig svarer 14 pct. af unge anbragt på døgninstitution og på opholdssteder, at de synes, det er meget svært at tale med deres sagsbehandler. Det er der kun 5 pct. af de unge, der er anbragt i familiepleje, som synes.

FIGUR 3.5

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter egen vurdering af, hvor nemt eller svært det er at tale med sin sagsbehandler. Særskilt for anbringelsessted. Procent.

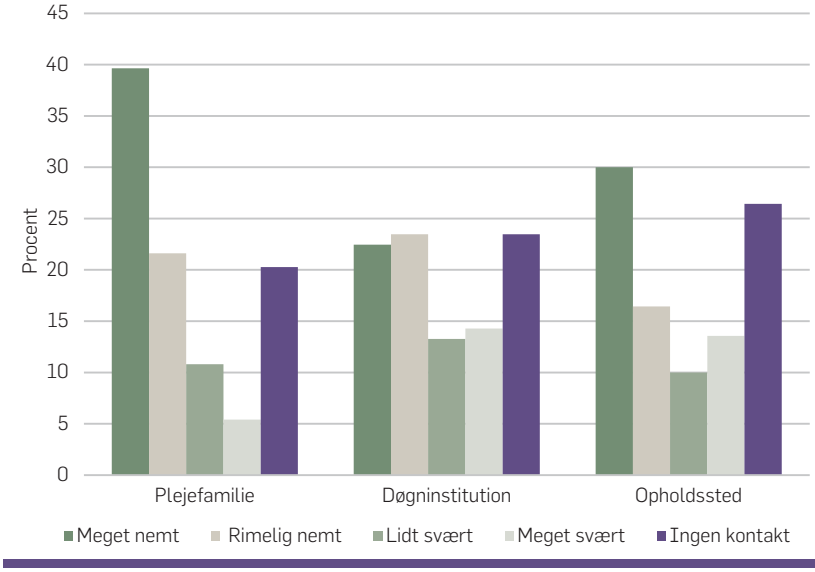

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU). Beregning på grundlag af de unges egne besvarelser.

10. Der er ikke forskel på, om de unge synes, de kan tale med deres sagsbehandler afhængigt af emnet. De unge er blevet spurgt til, om de synes, det er nemt eller svært at tale med deres sagsbehandler om skole, sundhed og anbringelsessted. Fordelingen er ens for alle tre emner. På den baggrund vises kun de unges besvarelse af, hvor nemt eller svært de synes, det er at tale med deres sagsbehandler om deres anbringelsessted. Se figur 3.5.

Det ser altså ud til, at unge anbragt i familiepleje har nemmere ved at tale med deres sagsbehandler end unge anbragt på opholdssteder og unge anbragt på døgninstitutioner.[11]

Når det kommer til manglende kontakt med sagsbehandleren, er der kun mindre forskel mellem anbringelsestyper. Således viser figur 3.5, at 20 pct. anbragt i familiepleje, 23 anbragt på døgninstitution og 26 pct. anbragt på opholdssted svarer, at de ikke har kontakt til deres sagsbehandler.

Billedet af, at de unge ikke oplever at få tilstrækkelig hjælp fra kommunen, går igen, når vi ser på de hjemgivne unge. Her ser vi, at selvom de unge angiver at have et bestemt problem ved hjemgivelsen (tabel 3.13), så oplever de ikke altid at få hjælp i forhold til dette problem.

TABEL 3.13

Andelen af hjemgivne unge fra årgang 1995, der har oplevet problemer ved hjemgivelsen, samt andelen af disse, der har oplevet at få hjælp fra kommunen til dette. Opdelt efter problemtype. Procent.

Problemer med	Problemer med ... ved hjemgivelsen	Har kommunen hjulpet dig med ... efter hjemgivelsen
Psykisk helbred	44	46
Fysisk helbred	13	15
Mobning	24	24
Kriminalitet	14	39
Misbrug	12	27

Anm.: Procentgrundlag: 146 hjemgivne.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU).

Overordnet viser tabel 3.13, at uanset typen af problem, der er blevet spurgt til, har under halvdelen af de hjemgivne unge oplevet at få hjælp fra kommunen efter hjemgivelsen. 44 pct. af alle hjemgivne unge oplevede at have problemer med deres psykiske helbred ved hjemgivelsen. Af dem oplevede 46 pct., at kommunen hjalp dem med deres problemer efter hjemgivelsen, hvilket er den højeste andel, der har oplevet hjælp. Til sammenligning oplevede 13 pct. problemer med deres fysiske helbred ved hjemgivelsen, og 15 pct. af disse unge følte, at de fik hjælp fra kommunen, hvilket er den laveste andel.

11. I undersøgelsen spørges der til kontakt til sagsbehandler. De unge møder dog mange andre professionelle voksne, fx familieplejekonsulenter. Hvis de unge opfatter en familieplejekonsulent som deres sagsbehandler og føler, at de har nemt ved at tale med vedkommende, kan det være med til at forklare noget af den forskel, vi ser mellem anbragte i familiepleje og andre anbringelsessteder.

Der er altså en gruppe af de anbragte unge, der oplever, at de har svært ved at tale med deres sagsbehandler om deres problemer og ønsker, og som ikke oplever, at sagsbehandleren gør en indsats i forhold til deres situation. I forlængelse af resultaterne fra Ankestyrelsens undersøgelser (Ankestyrelsen, 2012a, 2012b, 2011) ser vi, at en betydelig andel af anbragte og hjemgivne ikke oplever konstruktiv dialog med deres kommunale sagsbehandler om deres anbringelsessted, skole og sundhed. Endvidere ser vi, at både anbragte og hjemgivne unge i betydelig grad oplever ikke at modtage hjælp i forbindelse med specifikke problemer. Vi kan således se, at under halvdelen af de hjemgivne unge følte, at de fik hjælp fra kommunen til de problemer, de oplevede at have, hvad enten der var tale om problemer med psykisk eller fysisk helbred eller mobning. Særligt er det bekymrende at konstatere, at 2 ud af 3 unge med kriminalitetsproblemer, ikke føler sig hjulpet. Det samme gælder næsten 3 ud af 4 unge med misbrugsproblemer.

SAMMENFATNING

Familie, relationer og netværk er afgørende faktorer for anbragte unges trivsel og "succes" i anbringelsen. Vi har i dette kapitel undersøgt, i hvor høj grad de anbragte unge har kontakt til forældre, søskende, bedsteforældre, venner samt andre voksne, hvordan denne kontakt påvirker de unge, og hvor tilfredse de unge er med kontakten. Sammenfattende viser vores analyser følgende:

- Størstedelen af de unge i forløbsundersøgelsen har kontakt til deres forældre – 86 pct. har kontakt til mor, mens væsentlig færre (60 pct.) har kontakt til far. Mange af de 15-årige anbragte ser altså ikke deres far eller har ikke en far i live.
- Unge på socialpædagogiske opholdssteder har større sandsynlighed for at have kontakt med både mor og far end unge i familiepleje eller på døgninstitution. Samtidig er alder ved første anbringelse afgørende for kontakten til både mor og far. Sandsynligheden for, at unge anbragte har kontakt til forældrene, er større, jo ældre den unge var ved første anbringelse.
- Det mest almindelige er, at unge anbragte er på besøg hjemme hos deres forældre og ikke omvendt. To tredjedele af de anbragte 15-

årige er således på besøg hjemme hos mor hver fjortende dag eller oftere, mens kun en tredjedel er på besøg hjemme hos far hver fjortende dag eller oftere. Denne forskel hænger sammen med det faktum, at mange anbragte unge kommer fra brudte familier, hvor mor oftere er den gennemgående person i de unges liv end far. En lille andel (8 pct.) har overvåget samvær med forældrene – en klar indikation på, at der ikke er tale om helt almindelige familierelationer.

- Blandt de unge, der har kontakt til deres forældre, svarer 79 pct. af dem, at samarbejdet mellem moren og anbringelsesstedet er godt eller meget godt. I de tilfælde, hvor samarbejde mellem anbringelsessted og forældre er dårligt, prøver de unge så vidt muligt at holde sig ude af konflikten mellem de voksne parter og prøver at undgå at tage parti for ikke at komme i klemme.
- I forhold til tidligere interviewrunder er der indikationer på positiv udvikling i samarbejdet mellem anbringelsessteder og forældre. En del af forklaringen kan være, at den unge på flere områder nu selv er beslutningstager og ansvarlig, samtidig med at forældrene ikke længere har den samme autoritet, som da barnet var yngre.
- Størstedelen af de unge anbragte er tilfredse med, hvor ofte de ser deres forældre. En tredjedel af de unge vil dog gerne se mere til deres mor. Blandt anbringelsesstederne er det kun hhv. 14 og 22 pct., som synes, at der er for lidt kontakt mellem den unge og mor/far. Henholdsvis 6 og 2 pct. af anbringelsesstederne angiver sågar, at der er for megen kontakt til mor/far. I de unges ønske om mere kontakt er der højst sandsynligt ikke taget højde for, om det objektivt set er muligt, hvorimod anbringelsesstederne i højere grad kan indtænke den reelle mulighed for mere kontakt.
- Halvdelen af de unge svarer, at de næsten altid selv bestemmer, hvor ofte de ser deres forældre. Den anden halvdel svarer, at de kun nogle gange eller aldrig/næsten aldrig selv bestemmer, hvor ofte de vil se deres forældre.
- Som i tilfældet med forældrene får de anbragte unge sjældent besøg af deres søskende på deres anbringelsessted. Det sker oftere, at de anbragte unge besøger deres søskende. Det kan naturligvis hænge sammen med, at deres søskende er hjemmeboende, muligvis mindre søskende, og de unge derfor ser dem, når de er hjemme på weekend.
- Halvdelen af de anbragte unge angiver, at de ikke ser nok til deres søskende, og at de gerne vil se mere til dem.

- De unge er oftest i kontakt med bedstemødrene på morens side, hvilket er en følgevirkning af de anbragtes splittede familieforhold gennem flere generationer.
- Over halvdelen (51-57 pct.) af de unge angiver, at de ikke ser nok til deres bedsteforældre, og at de gerne vil se mere til dem. Når der spørges ind til venner, angiver unge anbragte, at de har flest venner i skolen og på anbringelsesstedet. Samlet set er der kun 2 pct. af de anbragte unge, der angiver, at de enten ikke har nogen venner eller kun én god ven. Dette faktum kan være særdeles problematisk for denne lille gruppe, da disse unge i forvejen er sårbare i forhold til netværk og fastholdelse af relationer.
- Størstedelen af de unge (65 pct.) opfatter de andre børn og unge på anbringelsesstedet som deres venner og oplever, at de hjælper hinanden, og at de ikke mobber hinanden på stedet. Knap halvdelen opfatter endda de andre børn og unge på stedet som deres familie. Disse besvarelser viser et klart billede af, at børne- og ungegruppen spiller en afgørende betydning for den enkelte og kan være med til at skabe trivsel.
- Gruppedynamikken er dog langt fra konfliktfri. Blandt andet angiver 37 pct., at de mobber hinanden helt eller delvist, 23 pct. angiver, at de holder sammen mod de voksne, og 14 pct. angiver, at de overtræder reglerne sammen.
- Størstedelen af de unge oplever også at have en fortrolig relation til én eller flere voksne på anbringelsesstedet, som de har tillid til, kan snakke godt med, som tager dem alvorligt og interesserer sig for dem. Der er dog 10 pct. af de unge, der ikke har én eller flere voksne på anbringelsesstedet, som de har meget tillid til. En del af de anbragte unge mener ikke, at der er nogen voksne, som de laver ting sammen med (23 pct.), og nogen af dem føler ikke, at de voksne på stedet interesserer sig særligt for dem (16 pct.). Der er altså en gruppe af de unge, der ikke føler, de har en betydningsfuld relation, der hvor de er anbragt.
- Taget i betragtning, at sagsbehandleren bør være en central nøgleperson i de unges liv, er det tankevækkende, at omtrent hver fjerde af de unge anbragte angiver, at de slet ikke har kontakt til deres sagsbehandler. Af de unge, som har kontakt med deres sagsbehandler, har en fjerdedel af de unge svært ved at tale med deres sagsbehandler om problemer i forhold til både anbringelsesstedet, skolen

eller deres sundhed. Cirka hver fjerde anbragte svarer, at de ikke oplever, at sagsbehandleren gør en indsats for at hjælpe dem med problemer, fx i forhold til anbringelsessted, skole og sundhed.

- Blandt de hjemgivne ser vi, at selv når de unge oplever at have så alvorlige problemer som kriminalitet og sundhed, så er det langt under halvdelen, som faktisk oplever, at kommunen hjælper med disse problemer.

ANBRAGTE UNGE MED ANDEN ETNISK BAGGRUND END DANSK

METTE LAUSTEN OG RIKKE FUGLSANG OLSEN

I dette kapitel beskriver vi med udgangspunkt i årgang 1995 etnicitet og etnisk oprindelse i forhold til gruppen af anbragte unge.

Den danske befolkning kan opdeles i en stor gruppe, 89 pct., der er af etnisk dansk oprindelse, og en mindre gruppe, 11 pct., der er af ikke-dansk oprindelse. Selvom majoriteten af befolkningen i Danmark fortsat har dansk baggrund, er den danske befolkning i stigende grad en sammensat størrelse med oprindelse fra alle lande i verden. Der er dermed stor variation i danskernes kulturelle baggrund, særligt når vi ser på de danskere, som har en anden etnisk baggrund end dansk.

Anbringelse af børn med anden etnisk baggrund end dansk indebærer som udgangspunkt ikke andre problemstillinger og udfordringer end anbringelse af børn med etnisk dansk oprindelse. En række undersøgelser af socialt arbejde med etniske minoriteter viser imidlertid, at kulturel baggrund og etnicitet ofte bliver det vigtigste fokuspunkt i mødet mellem socialarbejdere og familier med en minoritetsbaggrund, hvilket flytter fokus fra den konkrete sociale problemstilling til den kulturelle bagage som forklaring på den givne situation (se fx Hammen & Jensen, 2010; Møller & Skytte, 2004). Hermed ikke sagt, at der ikke er nogen særlige udfordringer ved anbringelse af etniske minoritetsbørn, som hidrører børnenes specifikke baggrund. Indtænkning af vedligeholdelse af modersmål og hensyntagen til og rummeligheden i forhold til kulturelle

og religiøst definerede normer for kost og påklædning er afgørende i forhold til at imødekomme det generelle ideal om individuelt tilpassede tilbud til udsatte børn og unge (Larsen, 2009). En del af forskningen peger på, at etniske minoritetsbørn er overrepræsenterede blandt anbragte børn og unge generelt (fx Fallesen, Emanuel & Wildeman, 2013), mens andre (fx Skytte, 2002) viser, at yngre etniske minoritetsbørn – i hvert fald tidligere – var underrepræsenterede i anbringelse i forhold til yngre danske børn (0-9-årige). Over-/underrepræsentationen er således en indikation af, at denne gruppe børn og unge i nogle henseender kan være særligt udsat.

I dette kapitel undersøger vi, om der er særlige anbringelsesmønstre og problemstillinger, der gør sig gældende for anbragte unge med anden etnisk baggrund end dansk set i forhold til anbragte unge med dansk oprindelse. Endvidere søger vi at identificere faktorer, der kan forklare disse forskelle i anbringelserne.

Til forskel fra de resterende kapitler i rapporten er analyserne i dette kapitel i mindre grad baseret på besvarelser af vores spørgeskema til årgang 1995, idet kun 11 pct. af besvarelserne kommer fra unge med anden etnisk baggrund end dansk (svarende til 183 unge). Dette medfører, at det ikke er muligt at lave mere avancerede statistiske analyser af gruppen på baggrund af vores forløbsundersøgelse. Derfor vil størstedelen af analyserne være baseret på registeroplysninger.

Kapitlet lægger ud med at definere *anden etnisk baggrund end dansk*, hvorefter vi præsenterer anbringelsesfrekvenser og centrale tendenser i forhold til tidspunkt for første anbringelse, anbringelsessted og -varighed samt kønsfordelingen blandt unge med forskellig etnisk oprindelse. Efterfølgende tester vi sandsynligheden for at blive anbragt med fokus på etnicitet for at se, om unge med anden etnisk baggrund end dansk har større eller mindre sandsynlighed for at blive anbragt end unge med etnisk dansk oprindelse.

ANDEN ETNISK BAGGRUND END DANSK

Vi benytter i dette kapitel Danmarks Statistiks definition af indvandrere og efterkommere (Danmarks Statistik, 2014), der opdeler befolkningen efter herkomst, til at definere gruppen af borgere med anden etnisk baggrund end dansk:

- *Indvandrere* er født i udlandet. Ingen af forældrene (eller den ene, hvis der ikke findes oplysninger om den anden) er danske statsborgere eller født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er født i udlandet, opfattes personen også som indvandrer.
- *Efterkommere* er født i Danmark. Ingen af forældrene (eller den ene, hvis der ikke findes oplysninger om den anden) er danske statsborgere eller født i Danmark. Børn af forældre, der er født i udlandet, men som har opnået dansk statsborgerskab, klassificeres som danskere.
- *Danskere* er personer, hvor mindst én af forældrene er dansk statsborger og født i Danmark. Dette gælder uanset personens eget fødeland. I de efterfølgende tabeller og analyser anvender vi betegnelsen danskere.

I denne definition vedbliver familier med anden etnisk baggrund end dansk ikke med at være efterkommere. Så snart en udenlandsk person har opnået dansk statsborgerskab, vil alle børn født med denne person som forælder derefter defineres som danske. Det betyder, at samme forældrepar i princippet kan være forældre til både indvandrerbørn (født før indvandring), efterkommerbørn (født efter indvandring, men før ændring af statsborgerskab) og danske børn (født efter ændring af statsborgerskab). Gruppen af personer med anden etnisk baggrund end dansk er derfor dem, der er indvandrere og efterkommere efter Danmarks Statistiks definition.

ANBRINGELSESFREKVENS

Ved forrige dataindsamling til SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) var børnene 11 år gamle. Dengang havde børn af etnisk dansk oprindelse en højere anbringelsesfrekvens (1 pct.) end henholdsvis indvandrere (0,3 pct.) og efterkommere (0,6 pct.) (Egelund m.fl., 2008). Ved tredje dataindsamling i 2011, hvor de anbragte var 15 år, er fordelingen noget anderledes (tabel 4.1). Andelen af 15-årige med etnisk dansk baggrund og andelen af efterkommere, der er anbragt ved årsskiftet 2011/2012, er nu stort set den samme (hhv. 2,2 og 1,9 pct.), mens andelen af 15-årige, der selv er indvandrere, er en smule højere (2,8

pct.). Samtidig har en lidt større andel af både indvandrere og efterkommere (hhv. 1,2 og 1,3 pct.) tidligere været anbragt, men er hjemgivet ved årsskiftet 2011/2012, sammenlignet med 0,9 pct. af de danske 15-årige.

TABEL 4.1

Årgang 1995 fordelt efter anbringelsesstatus som 15-årige. Særskilt for herkomst. Opgjort 31. december 2011. Procent.

	Danskere	Indvandrere	Efterkommere
Tidligere anbragt, nu hjemgivet	0,9	1,2	1,3
Er anbragt pr. 31. december 2011	2,2	2,8	1,9
Har aldrig været anbragt	96,9	96,0	96,8
Procentgrundlag	65.320	2.771	4.653

Anm.: Både fordelingen blandt indvandrere og fordelingen blandt efterkommere er signifikant forskellig fra fordelingen blandt danskere. Chi^2-test: * = p > 0,05.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Samlet set har en marginalt større del af unge med indvandrerbaggrund altså som 15-årige været inden for anbringelsessystemet set i forhold til danske unge og unge med efterkommerbaggrund.

Det er ikke muligt ud fra de pågældende tal at vurdere årsagerne til, at unge med anden etnisk baggrund end dansk oftere har været i kontakt med anbringelsessystemet, og at unge indvandrere bliver anbragt oftere end de to andre grupper. Vi vil derfor i dette kapitel både via deskriptive og forklarende analyser søge at komme tættere på nogle kvalificerede forklaringer på disse forskelle.

En anden måde at betragte etnicitet på er at opdele gruppen af unge med anden etnisk baggrund end dansk ved hjælp af oprindelsesland og samle disse lande i verdensdele/globale regioner. Tabel 4.2 viser andelen af 15-årige, der pr. 31. december 2011 enten var eller havde været anbragt uden for hjemmet, fordelt efter oprindelsesland (hvad enten de er født der, eller deres forældre stammer derfra).

Der er store forskelle i anbringelsesfrekvenser mellem unge fra forskellige oprindelsesregioner som 15-årige, jf. tabel 4.2. Unge med oprindelse i Afrika har både en højere andel igangværende anbringelser (3,8 pct.) og en højere andel af tidligere anbringelser (2,1 pct.) end de fleste andre grupper. Der er også relativt mange unge med oprindelse i Nord- og Sydamerika (3,1 pct.) og i Asien (3,5 pct.), der har igangværende anbringelser.

TABEL 4.2

Andelen af 15-årige i årgang 1995, der er blevet eller har været anbragt uden for hjemmet. Særskilt for oprindelsesregion. Opgjort 31. december 2011. Procent.

	Har tidligere været anbragt	Er anbragt pr. 31. december 2011	Procentgrundlag
Danmark	0,9	2,2	65.320
EU	0,5	2,3	792
Øvrige Europa	0,7	1,1	1.078
Afrika	2,1	3,8	813
Nord- og Sydamerika	3,1	3,1	161
Asien	1,4	3,5	1.609
Mellemøsten[1]	1,3	1,4	2.946

Anm.: Tabellen bygger på barnets oprindelsesland, som det er noteret i Danmarks Statistik.

1 Mellemøsten omfatter landene: Tyrkiet, Cypern, Egypten, Israel, Jordan, Kuwait, Libanon, Syrien, Yemen, Forenede Arabiske Emirater, Bahrain, Kuwait, Oman, Saudi-Arabien, Qatar, Irak og Iran.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

I den lave ende af spektret ligger unge med oprindelse i det øvrige i Europa (fx Kasakhstan og Kirgisistan) med en meget lav andel af anbragte (1,1 pct.) og unge fra Mellemøsten med 1,4 pct.. Unge med etnisk dansk baggrund indtager her en mellemposition både i forhold til andelen af unge, der er anbragt (2,2 pct.), og i forhold til andelen af unge, der tidligere har været anbragt (0,9 pct.). Selvom gruppen af unge fra Nord- og Sydamerika antalsmæssigt er relativt lille (161 15-årige pr. 31. december 2011), er det en stor andel af disse unge (mere end 6 pct.), der er eller har været anbragt uden for hjemmet, set i forhold til unge med oprindelse i andre dele af verden. Samme tendens gælder for unge fra Afrika, hvor unge fra Mellemøsten måske tenderer til at være underrepræsenteret.

TABEL 4.3

15-årige i årgang 1995 fordelt efter herkomst. Særskilt for anbragte og befolkningen som helhed. Opgjort 31. december 2011. Procent.

	15-årige anbragte	15-årige i befolkningen som helhed
Danskere	88,6	89,8
Indvandrere	4,9	3,8
Efterkommere	6,5	6,4
Procentgrundlag	2.262	72.744

Anm.: Fordelingen på danskere, indvandrere og efterkommere for de 15-årige i befolkningen er beregnet ud fra registerdata.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Ser vi alene på fordeling af herkomst inden for gruppen af anbragte og tidligere anbragte unge, viser tabel 4.3, at 89 pct. af de anbragte unge født

i 1995 er danskere, knap 5 pct. er indvandrere, og 6,5 pct. er efterkommere. Dette er således stort set i overensstemmelse med fordelingen af danskere, indvandrere og efterkommere i den 15-årige befolkning pr. 1. januar 2012, hvor danskere udgør knap 90 pct., indvandrere 4 pct. og efterkommere 6,4 pct. (Danmarks Statistiks Statistikbank, 2014).

Unge med indvandrerbaggrund, der er anbragt som 15-årige (4,9 pct. af alle 15-årige anbragte), er således en anelse overrepræsenterede (statistisk signifikant) sammenlignet med deres andel i befolkningen som helhed (3,8 pct. af alle 15-årige i befolkningen).

ANBRINGELSESTIDSPUNKT, -VARIGHED OG -STED

For alle de børn, der er anbragt mellem fødsel og det femtende år, gælder det, at 11-15 år er det aldersinterval, hvor flest børn oplever deres første anbringelse.

FIGUR 4.1

Anbringelser inden 15-års-alderen. Kumuleret fordeling over alder ved første anbringelse. Særskilt for herkomst. Procent.

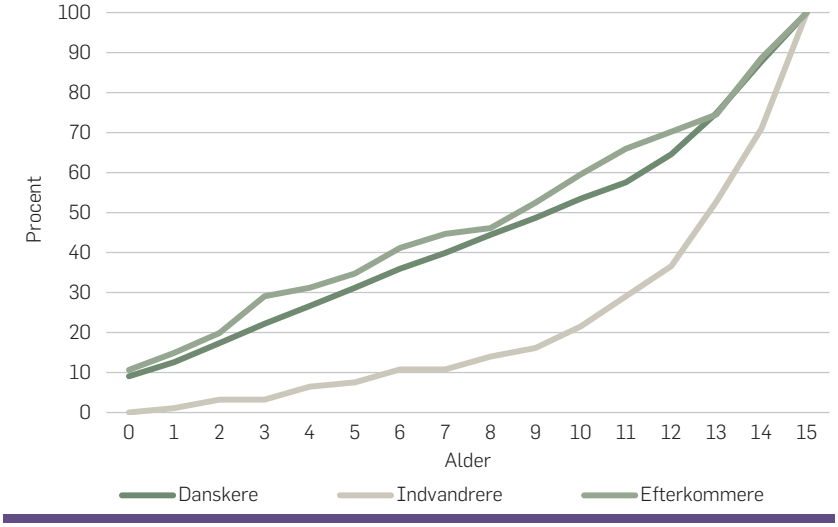

Anm.: Fordelingen blandt indvandrere er signifikant forskellig fra fordelingen blandt danskere. Fordelingen blandt efterkommere er ikke signifikant forskellig fra fordelingen blandt danskere. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Figur 4.1 viser, at den kumulerede fordeling over alder i forhold til anbringelsestidspunkt er ens og jævnt stigende for danske børn og efterkommere, mens både danskere og efterkommere langt hyppigere end indvandrerbørn bliver anbragt inden skolealderen.

Langt de fleste af indvandrerbørnene (71 pct.) anbringes først efter deres 10-års fødselsdag. Til sammenligning anbringes 34 pct. af efterkommerne og 42 pct. af de danske børn første gang efter deres 10-års fødselsdag.

Det virker voldsomt, at størstedelen af indvandrerbørnene anbringes så sent, men her er det vigtigt at huske på, at barnet selv er *indvandrer*, og at identifikation af en families problemer og anbringelse af et barn først er en mulighed, når familien og barnet opholder sig i landet. Tallene er således også udtryk for, at nogle af disse børn først kommer til landet relativt sent (en tredjedel af de unge, der er anbragt sent, dvs. i 11-15-års-alderen, er registreret som indvandret i samme aldersgruppe).

FIGUR 4.2

Unge i årgang 1995, der har været eller er anbragt uden for hjemmet, fordelt efter samlet varighed af anbringelse. Særskilt for herkomst. Opgjort 31. december 2011. Procent.

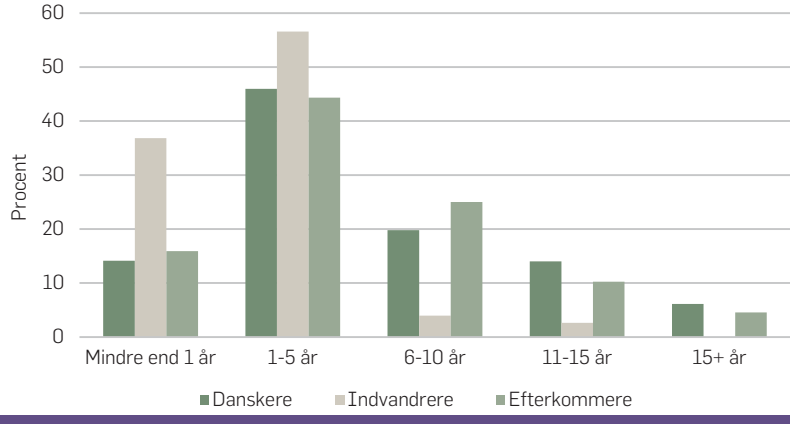

Anm.: Fordelingen blandt indvandrere er signifikant forskellig fra fordelingen blandt danskere. Fordelingen blandt efterkommere er ikke signifikant forskellig fra fordelingen blandt danskere. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Et andet aspekt ved anbringelse er, hvor lang tid de unge samlet set har været anbragt uden for hjemmet. I figur 4.2 ser vi på samlet varighed i

anbringelse for dem, der er anbragt pr. 31. december 2011, opdelt på etnicitet.

Der er ingen signifikant forskel mellem danske børn og efterkommerbørn i fordelingen mellem tidsperioderne. Når vi ser på gruppen af unge danskere og efterkommere, der er anbragt pr. 31. december 2011, har ca. 15 pct. af dem været anbragt i mindre end 1 år, ca. 45 pct. har været anbragt mellem 1 og 5 år, og 20-25 pct. har været anbragt i 6-10 år. Dette efterlader mindre end 20 pct. af de 15-årige unge danskere og efterkommere, som pr. 31. december 2011 har været anbragt i mere end 10 år. Der tegnes altså ikke et generelt billede af en fuld barndom i anbringelse, men vi ser dog relativt store andele med langvarige anbringelsesforløb.

Unge med indvandrerbaggrund har været anbragt kortere tid end danske unge og efterkommere. Flere af dem er indvandret inden for de seneste 5 år inden 2013, hvorfor 37 pct. af dem har været anbragt i mindre end 1 år, og 57 pct. mellem 1 og 5 år. Derved er der kun ganske få indvandrerunge, der har været anbragt i længere tid. Vi har i tidligere SFI-publikationer vist, at børn med etnisk minoritetsbaggrund relativt ofte anbringes på døgninstitution eller socialpædagogisk opholdssted set i forhold til danske børn (se fx Egelund m.fl., 2008). Denne tendens er mere udtalt, når vi ser på 15-årige anbragte, jf. tabel 4.4, hvor vi opdeler efter herkomst.

TABEL 4.4

Anbragte 15-årige fra årgang 1995 fordelt efter anbringelsessted. Særskilt for herkomst. Opgjort pr. 31. december 2011. Procent.

Anbringelsessted	Danskere	Indvandrere	Efterkommere
Familiepleje	36	24	27
Døgninstitution	37	37	51
Socialpædagogisk opholdssted	17	29	13
Kost-/efterskole	6	2	3
Eget værelse	4	8	6
Procentgrundlag	2.004	110	148

Anm.: Fordelingen blandt indvandrere er signifikant forskellig fra fordelingen blandt danskere. Fordelingen blandt efterkommere er ikke signifikant forskellig fra fordelingen blandt danskere. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Hvor danske unge er fordelt med 36 pct. i familiepleje, 37 pct. på døgninstitution og 17 pct. på socialpædagogiske opholdssteder, ser fordelingen noget anderledes ud for både indvandrere og efterkommere. Unge indvandrere er i langt mindre grad anbragt i familiepleje og i langt større

grad anbragt på socialpædagogiske opholdssteder end danske unge. Blandt unge efterkommere ser billedet anderledes ud. Her er halvdelen af dem anbragt på en døgninstitution (51 pct.), mens langt færre (12 pct.) er anbragt på et socialpædagogisk opholdssted.

KØN OG ETNICITET

Fordelingen på køn for årgang 1995 er 51,4 pct. drenge og 48,6 pct. piger. Blandt anbragte fra årgang 1995 pr. 31. december 2011 er der 53,6 pct. drenge og 46,4 pct. piger, altså en ganske lille overrepræsentation af drenge. Denne lille overrepræsentation bliver en del større, når vi inkluderer etnisk baggrund som en yderligere faktor, som vist i tabel 4.5, hvor vi opdeler efter herkomst.

TABEL 4.5

Anbragte unge fra årgang 1995 fordelt efter alder ved første anbringelse. Særskilt for herkomst og køn. Opgjort 31. december 2011. Procent.

	Danskere		Indvandrere		Efterkommere	
	Drenge	Piger	Drenge	Piger	Drenge	Piger
I alt	52	48	65	35	60	40
Første anbringelse som 0-2-årig	17	16	4	0	18	20
Første anbringelse som 3-6-årig	18	17	6	8	21	19
Første anbringelse som 7-10-årig	19	14	4	18	21	12
Første anbringelse som 11-15-årig	46	53	86	74	39	49
Procentgrundlag	1.041	963	71	39	89	59

Anm.: Der er signifikant forskel mellem danske drenge og danske piger, danske drenge og indvandrerdrenge, danske piger og indvandrerpiger, indvandrerdrenge og efterkommerdrenge, og indvandrerpiger og efterkommerpiger. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Der er langt færre piger i gruppen af anbragte indvandrere, såvel som i gruppen af anbragte efterkommere, jf. tabel 4.5, sammenlignet med gruppen af anbragte danskere. Groft sagt er der én anbragt indvandrerpige for hver to anbragte indvandrerdrenge, hvilket på ingen måde afspejler kønsfordelingen i gruppen af indvandrere, som er den gængse fordeling med 51 pct. drenge og 49 pct. piger. Set i forhold til drenge anbringes flere piger første gang i 11-15-års-alderen, bortset fra blandt indvandrerbørn, hvor flere piger end drenge anbringes i 7-10-års-alderen, og flere drenge først anbringes sent. Dette hænger dog igen sammen med ankomsttidspunktet til Danmark.

SANDSYNLIGHEDEN FOR AT VÆRE ANBRAGT

De foregående deskriptive analyser indikerer, at sandsynligheden for at blive anbragt er forskellig for børn og unge med forskellig etnisk baggrund. Når vi sammenligner danske børn med indvandrerbørn, er der signifikant forskel i anbringelsestidspunkt og -varighed, bl.a. fordi mange indvandrerbørn har været i Danmark i kortere tid. Der er også signifikant forskel mellem danske børn og indvandrerbørn, i forhold til hvor de er anbragt, ligesom der er signifikant forskel i kønsfordelingen blandt anbragte. Det ser imidlertid også ud til, at der er færre forskelle mellem danskere og efterkommere. Baggrunden for dette mønster kan imidlertid skyldes forskelle i individuelle og familiemæssige karakteristika, som vi endnu ikke har taget højde for i dette kapitel. Vi estimerer derfor i tabel 4.6 – via en logistisk regression – sandsynligheden for at være/have været anbragt som 15-årig, hvor fokus er på etnicitet, samtidig med at vi tager højde for en række familiemæssige baggrundsfaktorer.

TABEL 4.6

Sandsynligheden for at være/have været anbragt som 15-årig (odds ratio'er). Logistisk regressionsmodel.

	Model 1		Model 2	
Variable relateret til den unge				
Indvandrer	1,3	**	n.s.	
Efterkommer	n.s.		n.s.	
Dreng			1,1	**
Fødselsvægt under 2.500 g			2,0	***
Ingen information om fødselsvægt			0,8	*
Variable relateret til mor				
Mor lever ikke i kernefamilie			6,0	***
Mor har ingen uddannelse			3,0	***
Mor lever under fattigdomsgrænsen			n.s.	
Mor modtager kontanthjælp i 2011			2,1	***
Mors indlæggelsesdage på hospital i 2011			1,0	***
Mor har psykiatrisk diagnose			2,9	***
Mor er straffet, 1989-2011			1,8	***
Mor var teenager ved barnets fødsel			1,4	**
Mor har selv været anbragt som barn			2,7	***
Mor findes ikke i registerdata			5,4	***
Antal observationer	72.744		71.144	
Pseudo R^2 (forklaringsgraden)	0,054		0,103	

Anm.: * = p < 0,05, ** = p < 0,01, *** = p < 0,001. "n.s." betyder i denne sammenhæng "ikke signifikant".

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistiks registerdata.

Tabel 4.6 viser to modeller, hvor model 1 kun inddrager etnicitet i analysen, og model 2 inddrager en lang række familiemæssige baggrundsfaktorer, der er baseret på mor. Betydningen af de multivariate analyser er angivet i odds ratio, hvilket betyder, at hvis odds ratio for et barn med indvandrerbaggrund er større end 1 (som fx resultatet 1,3 i model 1), har indvandrerbørn 1,3 gange så stor sandsynlighed for at blive anbragt som et barn med dansk baggrund.

I model 1, hvor vi kun har taget højde for etnisk herkomst, dvs. om barnet selv er indvandrer, eller om barnet er efterkommer af indvandrere, er der en signifikant højere sandsynlighed for indvandrerbørn for at blive anbragt sammenlignet med børn med dansk baggrund. Denne oversandsynlighed forsvinder, når vi yderligere tager højde for en række baggrundsfaktorer (model 2 i tabel 4.6), som også er med til at karakterisere barnet. De baggrundsfaktorer, der – alt andet lige – har størst betydning for sandsynligheden for at være/have været anbragt, er "mor lever ikke i kernefamilie" (odds ratio på 6,0), og "mor er ikke i registerdata" (odds ratio på 5,4). At mor ikke er i registerdata, kan både indikere, at mor er død, men også, at mor ikke er i Danmark og derfor ikke kan være en del af den unges familie og hverdag. Det er altså ikke indvandrerbaggrunden i sig selv, der øger sandsynligheden for at være anbragt, men derimod en række af de baggrundsfaktorer, vi tidligere har vist, er udslagsgivende i forhold til anbringelse (se fx Egelund m.fl., 2008; Lausten, Hansen & Nielsen, 2010).

Samlet set viser disse resultater således, at det generelt ikke er børnenes herkomst som dansker/indvandrer/efterkommer, der er udslagsgivende for, om de bliver anbragt. Derimod ser vi, at de objektive faktorer, som vi kan måle i registerdata, og som signifikant øger sandsynligheden for at blive anbragt, langt hen ad vejen er de samme faktorer, som sagsbehandlerne indberetter til Ankestyrelsen som udslagsgivende i forhold til en beslutning om anbringelse, fx mors helbred og kriminalitet.

SAMMENFATNING

I dette kapitel beskriver vi med udgangspunkt i unge født i 1995 gruppen af anbragte børn i forhold til etnicitet. Vi undersøger, om der er særlige anbringelsesmønstre og problemstillinger, der gør sig gældende for anbragte børn med anden etnisk baggrund end dansk set i forhold til an-

bragte børn med etnisk dansk oprindelse. Endvidere søger vi at identificere faktorer, der kan forklare disse forskelle i anbringelserne. Vi benytter Danmarks Statistiks definition af indvandrere, efterkommere og danskere, der opdeler befolkningen efter herkomst. Sammenfattende viser vores analyser følgende:

- Unge med oprindelse i Afrika, Asien og EU-lande har i højere grad været i kontakt med anbringelsessystemet end danske unge. Unge fra det øvrige Europa og Nord- og Sydamerika er derimod i mindre grad anbragt som 15-årige.
- For alle de børn, der er anbragt mellem fødsel og det femtende år, gælder det, at 11-15 år er det aldersinterval, hvor flest børn oplever deres første anbringelse. Langt de fleste af indvandrerbørnene (71 pct.) anbringes først efter deres 10-års fødselsdag. Til sammenligning anbringes 34 pct. af efterkommerne og 42 pct. af de danske børn første gang efter deres 10-års fødselsdag. Det sene anbringelsestidspunkt for indvandrerne skal ses i sammenhæng med deres ankomsttidspunkt til Danmark.
- Majoriteten af de unge har været anbragt i alt 1-5 år, mens en fjerdedel har været anbragt 6-10 år. Flere af de unge med indvandrerbaggrund er indvandret til Danmark inden for de seneste 5 år, hvilket betyder, at der kun er ganske få indvandrerunge, der har været anbragt i længere tid.
- Unge med etnisk minoritetsbaggrund anbringes oftere på døgninstitution eller socialpædagogisk opholdssted set i forhold til danske unge.
- Der er langt færre piger i gruppen af anbragte indvandrere og i gruppen af anbragte efterkommere, sammenlignet med gruppen af anbragte danskere. Groft sagt er der én anbragt indvandrerpige for hver to anbragte indvandrerdrenge.
- Hvis vi kun tager højde for etnisk herkomst, ser det ud til, at der er en højere sandsynlighed for indvandrerbørn for at blive anbragt sammenlignet med børn med dansk baggrund. Denne oversandsynlighed forsvinder, når vi yderligere tager højde for en række baggrundsfaktorer. Det er altså ikke indvandrerbaggrunden, der øger sandsynligheden for at være anbragt, men derimod en række af de baggrundsfaktorer, vi tidligere har vist er udslagsgivende faktorer for socialt udsatte og anbragte børn og unge i Danmark.

ANBRAGTE UNGES SUNDHED

TEA TORBENFELDT BENGTSSON OG ALVA ALBÆK NIELSEN

Sundhed er afgørende for vores generelle trivsel og er af central betydning for en lang række livsområder som fx familie- og venskabsrelationer, tilknytning til uddannelse og arbejdsmarked, fritidsliv og familiedannelse. Sundhed er vigtig for at kunne trives optimalt og handler ikke alene om fraværet af sygdom. Sundhed drejer sig i ligeså høj grad om at kunne deltage og indgå i sociale relationer og realisere ønsker og drømme. Der er således bred dokumentation for, at sundhed inkluderer både fysiske, psykiske og sociale forhold (Egelund m.fl., 2009; Kjøller, Juel & Kamper-Jørgensen, 2007; Ottosen & Christensen, 2008; Rasmussen & Due, 2006).

Denne brede forståelse af sundhed betyder, at mange forhold kan have betydning for både den objektive sundhed (som kan måles og vejes) og den oplevede sundhed (som den forstås af den unge selv). I den internationale HBSC-undersøgelse (Health Behaviour in School-aged Children) (Rasmussen & Due, 2006) om skolebørns trivsel og sundhed defineres børns sundhed ud fra fire dimensioner:

1. Godt helbred uden symptomer, skader eller alvorlig sygdom
2. God evne til at fungere i relation til familie, skole og venner
3. God trivsel i skole, nære omgivelser og livet i det hele taget
4. God sundhedsadfærd.

Denne definition af sundhed indeholder således både fysiske, psykiske og sociale forhold som vigtige komponenter for, hvordan vi kan forstå børn og unges sundhed. En sådan bred definition åbner imidlertid også op for meget stor kompleksitet, og at alt kan tolkes som knyttet til sundhed.

Denne risiko for, at alt kan gøres til et spørgsmål om sundhed, bliver særligt tydelig, når vi ser på anbragte unge, for selvom nogle anbragte unge har god sundhed og trivsel, så er der andre, som slås med en række problemer, som både direkte og indirekte kan knyttes til manglende sundhed. Det, at de anbragte unge ikke har boet hele deres barndom hjemme, ved vi, skaber en ganske særlig social kontekst, som indvirker på og er en del af de unges sundhed (Egelund m.fl., 2209, 2008). Som belyst i kapitel 3 er det fx en udfordring at opretholde og/eller opbygge en god relation til sin familie, hvilket jo direkte relaterer sig til dimension 3 i ovenstående sundhedsdefinition.

Vi ved fra de tidligere rapporteringer fra forløbsundersøgelsen af anbragte børn – da børnene var 7 og 11 år – at anbragte børn og unge oftere har både fysiske og psykiske helbredsproblemer end deres jævnaldrende. Dog kan en betydelig del af forskellen mellem anbragte og ikke-anbragte forklares ved forskelle i forældrebaggrund og socioøkonomiske forhold (Egelund, Hestbæk & Andersen, 2004; Egelund m.fl., 2008). Selvom det er afgørende at inddrage sådanne forklaringer på, hvorfor anbragte børn og unge har dårligere sundhed, så ændrer det imidlertid ikke på, at der er dokumenterede forskelle (Egelund m.fl., 2009).

Størstedelen af den eksisterende viden om anbragtes sundhed er baseret på andres vurderinger eller på informationer hentet fra registerdata. Selvom denne viden er utrolig vigtig, så mangler vi viden om, hvordan anbragte unge *selv* vurderer og oplever deres sundhed (kost, motion, fysik). Dette kapitels særlige bidrag ligger derfor i at belyse, hvordan 15-årige anbragte unge selv ser på deres sundhed.

I forhold til sundhed ved vi allerede fra den første afrapportering for de 15-årige, at langt de fleste (70 pct.) af de anbragte unge godt kan lide at gå i skole (Lausten m.fl., 2013, kapitel 4). I samme rapport er det også dokumenteret, at de anbragte unge i højere grad end deres jævnaldrende er involveret i forskellige former for risikoadfærd som fx sex, alkohol og stoffer (Lausten m.fl., 2013, kapitel 7), og at en betydelig gruppe har psykiske vanskeligheder og problemer med selvskade (Lausten m.fl., 2013, kapitel 6 og 7). I nærværende kapitel vil vi supplere med

udvalgte nye resultater for at give en bred og nuanceret forståelse af anbragte unges sundhed.

Der er 817 unge, som har besvaret spørgeskemaet, da de var 15 år gamle. I dette kapitel har vi inddelt disse unge i to grupper: 1) unge, som er anbragt, og 2) unge, som er hjemgivet (tidligere anbragte). Baggrunden for denne inddeling er, at vi ved, at der er en række sundhedsforhold, som knytter sig til den unges hjemmemiljø (Egelund m.fl., 2008; Lausten m.fl., 2013) (se også kapitel 6). Det er derfor interessant at belyse forskelle eller ligheder mellem unge, der er anbragt, og unge, der bor hjemme, men tidligere har været anbragt. Ud over disse to grupper inddrager vi, hvor det er muligt, en gruppe unge 15-årige, som aldrig har været anbragt uden for hjemmet. Disse unge ikke-anbragte har svaret på stort set de samme spørgsmål omkring sundhed i SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU). Vi har således tre grupper, som vi analyserer på i dette kapitel:

1. Alle nuværende anbragte = 668 unge
2. Hjemgivne (tidligere anbragte) = 149 unge
3. Unge, som aldrig har været anbragt = 4.300 unge.

Med denne opdeling ønsker vi at se på, om der er forskelle i de unges sundhed alt efter deres hjemmemiljø og anbringelseshistorik, altså om de bor væk fra deres forældre, om de er hjemgivet til deres forældre, eller om de altid har boet hjemme hos deres forældre.

KROP

Kroppen og kropsopfattelsen er vigtige elementer, når vi taler om sundhed. Selvom der ikke er et entydigt mål for, hvad en sund krop er, så er det vigtigt for unges trivsel, at de har det godt med deres krop, og at kroppen opleves som sund. Både ekstrem undervægt og ekstrem overvægt ved vi kan have alvorlige sundhedsmæssige konsekvenser for ens psykiske og fysiske sundhed samt ens sociale deltagelse. Vi ved desuden, at især udsatte borgere med kort skolegang er i risiko for fedme, og at forekomsten af fedme blandt børn og unge har været stigende (Kjøller, Juel & Kamper-Jørgensen, 2007). Ligeledes er der tegn på, at andelen af

unge med spiseforstyrrelser har været stigende, især blandt piger (Ottosen & Skov, 2012).

De unge er blevet spurgt om deres højde og vægt. På baggrund af disse oplysninger har vi kunnet udregne de unges BMI (Body Mass Index), som beregnes som kropsvægten i kg divideret med kvadratet på højden målt i meter (kg/m²). Dette mål kan bruges til at udregne, hvor mange i en gruppe der er hhv. over-, under- og normalvægtige. BMI-målet tager dog ikke hensyn til kropsbygning og skal derfor alene ses som en indikator. Af figur 5.1 ser vi, at langt de fleste unge efter eget udsagn har en BMI-værdi, som placerer dem i gruppen af normalvægtige.

FIGUR 5.1

15-årige unge fra årgang 1995 fordelt efter BMI[1], udregnet på selvvurderet vægt og højde. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

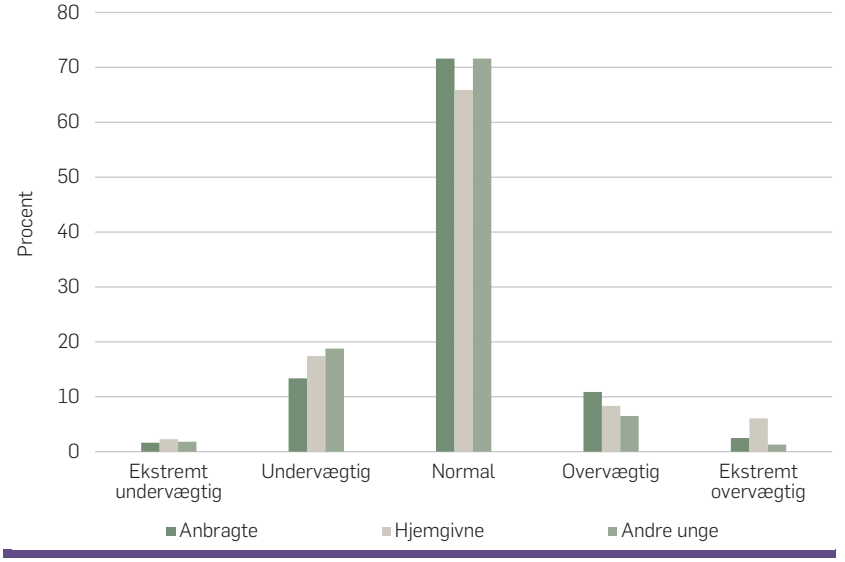

Anm.: Procentgrundlag: 668 anbragte, 149 hjemgivne, 4.300 andre unge, som aldrig har været anbragt.

1. Angivelse af vægt under 40 kg og over 150 kg er ikke medtaget, ligesom angivelse af højde under 1,5 m og over 2 m ikke er medtaget, idet vægt og højde i disse yderområder fordrejer det samlede billede af de unges BMI. Fordelingen for "andre unge" er signifikant forskellig fra fordelingerne for anbragte og hjemgivne, der ikke er signifikant forskellige fra hinanden. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

Andelen af ekstremt overvægtige er størst blandt de hjemgivne (6 pct.). Der er altså en tendens til, at hjemgivne unge i højere grad end andre

unge befinder i denne yderpol af BMI-skalaen. Dette kan skyldes mange forhold, men det kan bl.a. være, at hjemgivne unge i særlig grad mangler støtte og vejledning til at håndtere eventuelle vægtproblemer. Blandt anbragte unge er der en lidt større andel, der er overvægtige (11 pct.), hvilket tyder på, at også denne gruppe har særligt behov for støtte og vejledning i forhold til deres vægt.

Det er samtidig interessant, at der blandt gruppen af unge, som aldrig har været anbragt, er 19 pct., som kan kategoriseres som undervægtige, mod 13 pct. af de anbragte og 17 pct. af de hjemgivne. Dette viser, at problemer omkring vægt ikke alene knytter sig til gruppen af udsatte unge, men også er et relativt udbredt ungdomsproblem blandt unge i al almindelighed (se også Ottosen & Skov, 2012).

Hvis vi ser nærmere på de unges forhold til deres vægt, ser vi af figur 5.2, at de anbragte og hjemgivne unge i særlig grad har et bekymrende forhold til mad og deres vægt.

FIGUR 5.2

Andelen af 15-årige fra årgang 1995, der svarer bekræftende på udvalgte spørgsmål omkring bekymrende fokus på mad og vægt. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

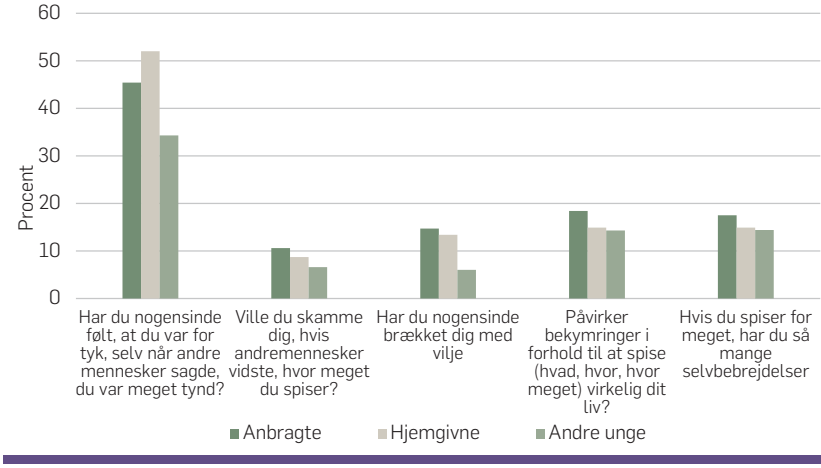

Anm.: Procentgrundlag: 662 anbragte, 148 hjemgivne, 4.270 andre unge, som aldrig har været anbragt.

1. Andelen, der svarer bekræftende på hvert spørgsmål, er signifikant forskellig mellem de tre grupper, bortset fra ved spørgsmålet om selvbebrejdelser, hvor andelen, der svarer bekræftende, ikke er signifikant forskellig mellem de tre grupper.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

Især de hjemgivne svarer "ja" til, at de har følt sig for tykke (52 pct.), selv når andre sagde, at de var meget tynde. Det gælder dog også for en betydelig andel af de anbragte (45 pct.) og andre unge, som ikke har været anbragt (34 pct.), at de har følt sig tykke, når andre har givet udtryk for, at de var tynde. Dette tyder på, at det er relativt almindeligt for unge, at de i en eller flere situationer har følt sig for tykke uden nødvendigvis at være det.

At brække sig med vilje angives også i langt højere grad af de anbragte (15 pct.) og hjemgivne unge (13 pct.) som noget, de har prøvet. Bekymrende er det også, at næsten 11 pct. af de anbragte og 9 pct. af de hjemgivne ville skamme sig, hvis andre mennesker vidste, hvor meget de spiste. Disse resultater tyder på, at der er en del unge, og i særlig grad anbragte og hjemgivne unge, som har et bekymrende fokus på deres krop og uhensigtsmæssigt forsøger at kontrollere deres krop igennem fokus på deres madindtag.

De unge, som svarede "ja" til mindst et af spørgsmålene i figur 5.2 betegner vi som unge med et bekymrende fokus på mad. Der er blevet stillet yderligere spørgsmål i spørgeskemaet for at afdække, om denne gruppe forsøger på at tabe sig. Mere end halvdelen af de hjemgivne unge (52 pct.), som har et bekymrende fokus på mad og vægt, har forsøgt at tabe sig ved at springe måltider over. Figur 5.3 viser endvidere, at cirka en femtedel af de anbragte unge og hjemgivne unge, som i forvejen har et bekymrende fokus på mad og vægt, har forsøgt at tabe sig ved at gå i lange perioder uden mad. Desuden har over 40 pct. af alle tre grupper af unge, som har et problematisk fokus på mad, spist mindre ved måltider.

FIGUR 5.3

Andelen af 15-årige fra årgang 1995 med et problematisk fokus på mad og vægt, der har forsøgt at tabe sig. Særskilt for type af forsøg på vægttab samt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

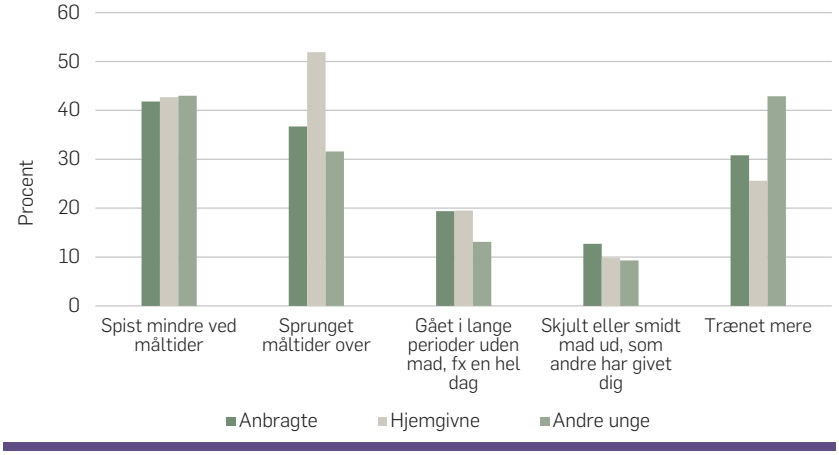

Anm.: Procentgrundlag: 359 anbragte, 81 hjemgivne, 1.901 andre unge, som aldrig har været anbragt.

1. Andelen, der svarer bekræftende på hvert spørgsmål, er signifikant forskellige mellem de tre grupper, bortset fra spørgsmålet om at spise mindre ved måltiderne samt spørgsmålet om at skjule eller smide mad ud, hvor andelen, der svarer bekræftende, ikke er signifikant forskellig mellem de tre grupper.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

I forhold til de anbragte og hjemgivne ser det ud til, at andre unge, som ikke har været anbragt, og som har et bekymrende fokus på mad og vægt, også i højere grad har forsøgt at tabe sig ved at træne mere (43 pct.). En betydelig andel af de anbragte og hjemgivne unge (hhv. 31 og 25 pct.) vælger imidlertid også at træne mere i et forsøg på at tabe sig. Træning og motion bliver oftest anset for at være knyttet til en sund krop, men overdreven træning kan også være problematisk, især når denne træning som her kædes sammen med et bekymrende fokus på mad og vægt.

Fra den første afrapportering for de 15-årige ved vi, at 15 pct. af den samlede gruppe af nuværende og tidligere anbragte har det, vi kalder et "spiseproblem", mens det samme gør sig gældende for 11 pct. af unge, som ikke har været anbragt (Lausten m.fl., 2013). Samtidig ved vi, at hele 44 pct. af de anbragte har eller har haft tanker om selvskadende adfærd, sammenlignet med 11 pct. af andre unge, som ikke har været anbragt. Der er således klare tegn på, at både anbragte og hjemgivne unge har særlige problemer, som knytter sig til deres syn på deres krop, og deres forsøg på uhensigtsmæssigt at kontrollere den.

Samlet set er størstedelen af de unge ud fra BMI-beregningerne på deres egne angivelser af vægt og højde normalvægtige. Der er imidlertid, især blandt både de anbragte og hjemgivne unge, flere, som er overvægtige, flere, som har et bekymrende forhold til mad og vægt, og flere, som har gjort bekymrende forsøg på at tabe sig.

KOST

Det er veldokumenteret, at de fleste mennesker generelt spiser for lidt frugt og grønt, og at især børns og unges indtag af slik og sodvand udgør et stigende problem. Der er en social sammenhæng, således at jo højere en persons uddannelse er, jo mere frugt og grønt og jo mindre fedt spiser han/hun (Kjøller, Juel & Kamper-Jørgensen, 2007). Vi ved endvidere, at det er sundt for børn at spise morgenmad hver dag, og at dette påvirker deres indlæring (Schack-Nielsen m.fl., 2009).

I forløbsundersøgelserne er der spurgt til de unges kostvaner, herunder om de spiser morgenmad, og hvor ofte de spiser frugt og grønsager. 71 pct. af de anbragte og andre unge, som ikke har været anbragt, spiser morgenmad hver dag, mens kun 48 pct. af de hjemgivne spiser morgenmad hver dag.

Tabel 5.1 viser andelen af unge i de tre sammenligningsgrupper, der sjældent spiser morgenmad, frugt og grønt. Næsten hver fjerde af de hjemgivne svarer, at de kun meget sjældent spiser morgenmad. I sammenligning er det kun hver tiende af de anbragte, som meget sjældent spiser morgenmad.

Går vi videre og ser på det at spise frugt og grønt, er det også her især de hjemgivne, som har problematiske vaner. 22 pct. af de hjemgivne spiser sjældent frugt og 17 pct. af de hjemgivne unge spiser sjældent grøntsager. Det ser således ud til, at børn og unge hjemgives til miljøer, hvor det at spise morgenmad og i øvrigt spise sundt og varieret ikke er en integreret del af hverdagen. Det at være anbragt ser omvendt ud til at bidrage til mere stabile og hensigtsmæssige kostvaner.

TABEL 5.1

Andelen af 15-årige fra årgang 1995, som meget sjældent spiser morgenmad, frugt eller grønsager. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

	Ikke morgenmad	Ikke frugt	Ikke grønsager
Anbragte	10,3	11,6	11,3
Hjemgivne	24,8	22,1	17,4
Andre unge	7,4	5,7	5,6

Anm.: Procentgrundlag: 666 anbragte, 149 hjemgivne, 4.293 andre unge, som aldrig har været anbragt. "Meget sjældent" består af svarene i kategorierne "mindre end en gang om ugen" samt "aldrig/meget sjældent". Andelen, der svarer bekræftende på hvert spørgsmål, er signifikant forskellig mellem de tre grupper for alle tre spørgsmål.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

De unge er også blevet spurgt om usunde spisevaner som fastfood og sodavand. Tabel 5.2 viser andelen, der svarer, at de spiser fastfood eller drikker sodavand hver eller næsten hver dag. Interessant er det, at få unge svarer, at de spiser fastfood hver dag.

TABEL 5.2

Andelen af 15-årige fra årgang 1995, som spiser fastfood eller drikker sodavand næsten hver dag. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

	Spiser fastfood	Drikker sodavand
Anbragte	4,5	28,0
Hjemgivne	10,2	47,7
Andre unge	12,2	45,4

Anm.: Procentgrundlag: 666 anbragte, 149 hjemgivne, 4.286 andre unge, som aldrig har været anbragt. Andelen, der svarer bekræftende på hvert spørgsmål, er signifikant forskellig mellem de tre grupper for alle tre spørgsmål.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

Her ligner de hjemgivne og dem, der aldrig har været anbragt, hinanden. Der er 12 pct. unge i al almindelighed og 10 pct. af de hjemgivne, som spiser fastfood *næsten* hver dag. Til sammenligning er det knap 5 pct. af de anbragte, der spiser fastfood næsten hver dag. Der er således noget, som tyder på, at anbragte unge spiser mindre fastfood til hverdag end deres jævnaldrende. Uden at vi skal drage for store konklusioner ud af dette, kan det muligvis skyldes økonomi og tilgængelighed, hvor de anbragtes hverdag i højere grad er struktureret og planlagt, så der ikke er mulighed for at købe fastfood, og at der bliver sørget for god kost og faste måltider hver dag.

Det samme billede, dog med større andele, tegner sig for forbruget af sodavand. Det er de anbragte unge, som drikker mindst sodavand i hverdagen (28 pct.), mens de hjemgivne unge og de andre unge er dem, som drikker sodavand hver dag eller næsten hver dag (hhv. 48 pct. og 45 pct.).

Samlet set tegner der sig et billede af, at særligt de hjemgivne unge har bekymrende kostvaner, hvor en betydelig andel ikke får spist morgenmad, får for lidt grønt og frugt og får for meget sodavand i hverdagen. Det er imidlertid ikke alene de hjemgivne, som har bekymrende kostvaner, idet næsten halvdelen af unge i al almindelighed også indtager sodavand næsten dagligt. Det er samtidig også disse to grupper af unge, der oftest spiser fastfood. Så overordnet set har de anbragte sundere kostvaner end de hjemgivne og de unge, der aldrig har været anbragt. En mulig forklaring kan være, at der på anbringelsesstederne er større fokus på kost, regelmæssige måltider og samværet omkring spisesituationen, og at de anbragte unge måske i mindre grad har mulighed for at "snacke" uden for spisetiderne.

MOTION OG FRITIDSLIV

Motion og et aktivt fritidsliv er en vigtig del af børn og unges liv. Det kan være medvirkende til både social, fysisk og psykisk trivsel og være et værn mod problemer i andre dele af de unges liv. Manglende motion kan omvendt være medvirkende til helbredsmæssige problemer, ligesom manglende prosociale relationer i fritidslivet kan medvirke til, at de unge nemmere involverer sig i risikoadfærd, fx kriminalitet (Egelund m.fl., 2008; Olsen & Dahl, 2008).

I forløbsundersøgelserne er der spurgt til de unges motionsvaner, og hvor ofte de får pulsen op og bliver svedige. Dette spørgsmål indbefatter alle former for motion, lige fra faste sportsaktiviteter over cykling til at gå til idræt i skoletiden. Af figur 5.4 ser vi, at de fleste unge, uanset om de er anbragte, hjemgivne eller aldrig har været anbragt (andre unge), dyrker motion, hvor de bliver svedige og forpustede, et par gange om ugen. Det, som særligt springer i øjnene, er imidlertid, at 22 pct. af de hjemgivne og 15 pct. af de anbragte svarer, at de aldrig eller meget sjældent dyrker motion. Det samme gør sig gældende for 7 pct. af andre unge. Der tegner sig således et billede af, at de hjemgivne unge adskiller sig fra både de anbragte unge og de andre unge ved sjældnere at dyrke moti-

on. De anbragte ligner derimod andre unge, i og med at op mod 70 pct. af dem dyrker motion hver eller hver anden dag.

FIGUR 5.4

Andelen af 15-årige fra årgang 1995, som dyrker motion i fritiden, fordelt efter hyppighed af motion. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

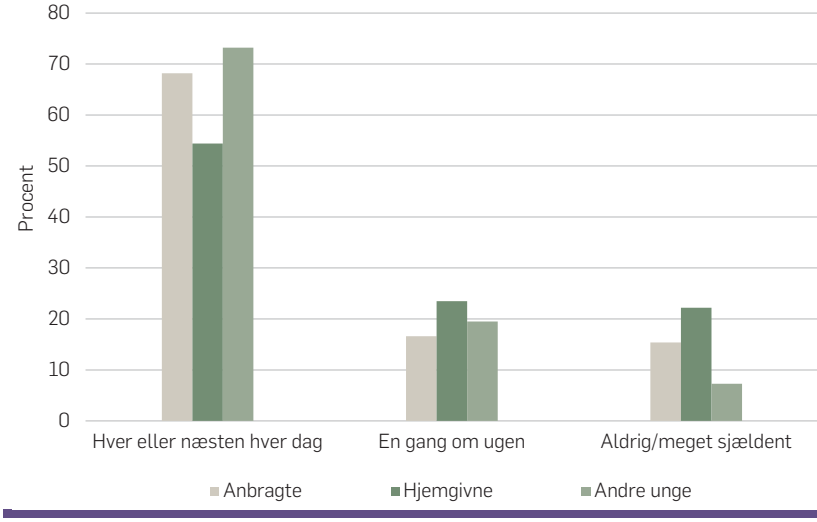

Anm.: Procentgrundlag: 664 anbragte, 149 hjemgivne, 4.284 andre unge, som aldrig har været anbragt. Fordelingerne for de tre ungegrupper er signifikant forskellig fra hinanden. Ch^2-test: *p > 0,05.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

I tabel 5.3 ser vi på, om de anbragte og hjemgivne unge regelmæssigt deltager i fritidsaktiviteter. Her ser vi, at størstedelen af de anbragte unge regelmæssigt går til fritidsaktiviteter, mens næsten halvdelen af de hjemgivne unge ikke går til fritidsaktiviteter. Sammenholdt med resultaterne for, hvor ofte de unge dyrker motion, tegner der sig et billede, hvor anbragte unge er mere aktive i deres fritid end unge, som er hjemgivet.

De unge, der ikke går til nogen fritidsaktivitet, bliver spurgt, hvorfor de ikke går til noget. Kun 4 pct. af de hjemgivne unge og 2 pct. af de anbragte unge svarer, at det er fordi, de ikke har råd. Hovedparten svarer, at det er fordi, de ikke er interesserede (det gælder for 61 pct. af de hjemgivne og 53 pct. af de anbragte). For 22 pct. af de anbragte er der imidlertid tale om, at muligheden for at gå til en ønsket fritidsaktivitet

ikke findes i nærområdet, mens dette kun gør sig gældende for 11 pct. af de hjemgivne.

TABEL 5.3

15-årige anbragte eller tidligere anbragte fra årgang 1995, som deltager i fritidsaktiviteter, fordelt efter hyppighed af deltagelse. Særskilt for anbragte og hjemgivne unge. Procent.

	Regelmæssigt	I perioder	Deltager ikke
Anbragte	61,8	8,4	29,8
Hjemgivne	41,6	10,1	48,3

Anm.: Procentgrundlag: 667 anbragte, 149 hjemgivne. Forskel mellem fordelingerne for de anbragte og de hjemgivne er signifikant. Det samme spørgsmål er ikke stillet i SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU).

Dette billede af de unges fritidsaktiviteter er ikke overraskende, da de anbragte og hjemgivne unge heller ikke som 11-årige i lige så stort omfang som andre 11-årige gik til idrætsaktiviteter (Egelund m.fl., 2008). Tilsvarende ved vi, at der for nogle børn dannes "negative spiraler", hvor anbragte børn, der trives dårligt i andre aspekter af deres liv, også ofte oplever fritiden som kedelig, ensom eller konfliktfyldt (Olsen & Dahl, 2008).

RUSMIDLER

Unges rygevaner og forbrug af alkohol og stoffer knytter sig ofte til samvær og fester med vennerne, der fylder en stor del af unges fritidsliv. Andelen af rygere i befolkningen er faldet de seneste år, også blandt de unge, men vi ved også, at langt de fleste rygere starter med at ryge cigaretter i teenageårene. Vi ved desuden, at der er sociale forskelle i, hvem der ryger, og hvor meget de ryger. Således finder vi flest rygere i den del af befolkningen, som har kortest uddannelse (Kjøller, Juel & Kamper-Jørgensen, 2007).

Af tabel 5.4 ser vi, at ca. 37 pct. af de anbragte og ca. 44 pct. af de hjemgivne ryger cigaretter daglig. Det vil sige, at mere end en tredjedel af både de anbragte og hjemgivne unge ryger daglig, hvilket er markant flere end blandt deres jævnaldrende ikke anbragte, hvor alene ca. 8 pct. angiver at ryge daglig. Der er tale om et betydeligt problem med rygning både blandt anbragte og hjemgivne 15-årige unge, når blot 58 pct. af de anbragte og kun ca. 52 pct.af de hjemgivne siger nej til, at de er rygere.

TABEL 5.4

15-årige fra årgang 1995, der ryger, fordelt efter hyppighed af rygning. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

	Er fest-ryger	Ryger dagligt	Ryger ikke
Anbragte	5,0	36,9	58,0
Hjemgivne	3,4	44,3	52,4
Andre unge	11,3	8,1	80,7

Anm.: Procentgrundlag: 665 anbragte, 149 hjemgivne, 4.297 andre unge, som aldrig har været anbragt.

1. Fordelingerne for de tre ungegrupper er signifikant forskellig fra hinanden. Ch^{i2}-test: *p > 0,05.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

Fra tidligere analyser på baggrund af SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU) ved vi, at der allerede blandt de 15-årige er klare socioøkonomiske skel i rygning, således at unge, der har oplevet fattigdom, oftere ryger end unge, der aldrig har oplevet fattigdom. Samtidig viser analyserne også, at cigaretrygning hos 11-årige piger øger risikoen for, at de ryger hash som 15-årige (Østergaard & Kragh Andersen, 2012).

Unges forbrug af alkohol og stoffer blev belyst i den første afrapportering om 15-årige anbragte unge (Lausten m.fl., 2013). Heraf fremgår det, at de anbragte unge har tidligere debut med at drikke end unge, som ikke har været anbragt, men det fremgår også, at de som 15-årige ikke drikker lige så meget som deres jævnaldrende, der ikke har været anbragt. Når det kommer til at have prøvet hash, så har næsten 39 pct. af de anbragte prøvet hash til sammenligning med næsten 12 pct. af andre unge, som ikke har været anbragt. Der er således tegn på, at anbragte unge, mens de er anbragt, i mindre grad drikker omfattende mængder af alkohol end andre unge, men til gengæld ryger de oftere hash end andre unge.

EGEN VURDERING AF HELBRED OG SYGDOM

Da børnene var 11 år, var der ikke signifikant forskel mellem, hvordan anbragte børn og børn i al almindelighed vurderede deres eget helbred. Hele 88 pct. af børnene, uanset om de var anbragt eller ej, gav udtryk for, at de havde det fysisk godt eller virkelig godt (Egelund m.fl., 2008). De unge er igen blevet bedt om at vurdere deres helbred, da de var 15 år, og af tabel 5.5 fremgår det, at de unges egen vurdering af deres helbred har ændret sig.

TABEL 5.5

15-årige fra årgang 1995 fordelt efter oplevelse af eget helbred. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

	Godt eller virkelig godt	Nogenlunde	Dårligt eller meget dårligt
Anbragte	76.5	20.5	3.1
Hjemgivne	73.1	22.8	4.1
Andre unge	88	10.6	1.4

Anm.: Procentgrundlag: 665 anbragte, 149 hjemgivne, 4.297 andre unge, som aldrig har været anbragt. Fordelingen for "andre unge" er signifikant forskellig fra fordelingerne for anbragte og hjemgivne, der ikke er signifikant forskellige fra hinanden. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

Betydeligt færre anbragte og hjemgivne unge vurderer deres helbred til at være godt/virkeligt godt (73-77 pct.), mens dobbelt så mange vurderer eget helbred som nogenlunde, set i forhold til unge i al almindelighed.

Der er kun en mindre gruppe på 3 pct. af de anbragte og 4 pct. af de hjemgivne, som vurderer deres helbred til at være dårligt eller meget dårligt. Men sammenholdt med, at kun 1 pct. af de unge i al almindelighed svarer, at de oplever deres helbred som dårligt eller meget dårligt, er det imidlertid en betydeligt større andel anbragte og hjemgivne unge, der oplever at have helbredsmæssige problemer.

TABEL 5.6

15-årige anbragte eller tidligere anbragte fra årgang 1995 fordelt efter oplevelse af tit at have hovedpine, ondt i maven eller kvalme. Særskilt for anbragte og hjemgivne unge. Procent.

	Passer ikke	Passer delvist	Passer godt
Anbragte	64,8	19,7	15,5
Hjemgivne	62,4	18,8	18,8

Anm.: Procentgrundlag: 665 anbragte, 149 hjemgivne. Dette spørgsmål indgår som et af de 25 spørgsmål i SDQ. Fordelingerne for anbragte og hjemgivne er ikke signifikant forskellige fra hinanden. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU).

Unge anbragte og hjemgivne er spurgt, om de tit har hovedpine, ondt i maven eller kvalme. Af tabel 5.6 ser vi, at 16-19 pct. mener, at det passer godt på dem, og at de altså ofte oplever sig syge. Så selvom de unge generelt mener, at de har et godt helbred, så oplever hver sjette ung forbipasserende fysiske symptomer som hovedpine og ondt i maven.

At en betydelig andel af de unge ofte oplever fysiske symptomer, kan hænge sammen med, at anbragte og hjemgivne unge generelt oplever at have flere psykiske og sociale problemer end deres jævnaldrende. Tidligere analyser af 15-årige anbragte viser, at 28 pct. falder uden for normalområdet på SDQ-skalaen, som er en skala, der måler børn og unges sociale og emotionelle styrker og svagheder. De anbragte unge vurderer altså selv, at de mere generelt har en række vanskeligheder, der både knytter sig til emotionelle problemer (18 pct.), adfærdsproblemer (6 pct.), hyperaktivitet (76 pct.), kammeratskabsproblemer (8 pct.) og manglende prosocial adfærd (39 pct.) (Lausten m.fl., 2013). Set i lyset af disse vurderinger er det ikke overraskende, at en betydelig andel af de unge også oplever i hverdagen at have symptomer som hovedpine og ondt i maven.

Tidligere analyser af 15-årige anbragte viste desuden, at anbragte unge to-tre gange oftere udviser tegn på depression (15 pct.) end deres jævnaldrende, uanset om disse jævnaldrende modtager forebyggende foranstaltninger (8 pct.) eller hverken modtager foranstaltninger eller har været anbragt (5 pct.). Der er ingen forskel mellem anbragte og hjemgivne unge. Begge grupper af unge udviser således langt oftere end andre unge tegn på depression (Lausten m.fl., 2013).

15-årige anbragte er ikke selv blevet spurgt om kronisk sygdom og handicap. Tidligere undersøgelser viser imidlertid, at der blandt anbragte børn har været en overrepræsentation af børn med kronisk sygdom og handicap (Egelund m.fl., 2008; Ottosen & Christensen, 2008). Da de anbragte børn var 11 år, angav anbringelsesstederne, at 30 pct. af de anbragte havde en psykiatrisk diagnose. De hyppigst forekommende diagnoser blandt de 11-årige var ADHD (14 pct.) og psykisk udviklingshæmning (13 pct.).

Resultaterne vedrørende selvvurderet helbred og sygdom viser, at relativt mange anbragte og hjemgivne unge slås med helbredsmæssige og sygdomsmæssige udfordringer. Disse problemer viser sig i de unges egen vurdering af, hvor godt de synes, deres helbred er, og også i, hvor tit de i hverdagen oplever fysiske gener.

OVERGREB OG MOBNING

OVERGREB

Det er veldokumenteret, at overgreb har afgørende betydning for trivsel, sundhed og den mentale og fysiske udvikling. Overgreb mod børn og unge er imidlertid svære at tale om og meget tyder på, at megen vold ikke bliver opdaget eller talt om (Oldrup m.fl., 2011). Der er således vigtige grunde til at se på omfanget af overgreb, når vi taler om unges sundhed. Der har ikke tidligere været analyseret på omfanget af overgreb over for anbragte børn, men rapporten *Vold mod børn og unge* finder, ikke overraskende, at socialt udsatte børn og unge er mere udsat for vold end andre børn og unge (Oldrup m.fl., 2011).

Vi ved fra tidligere analyser på SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995, at forskellige former for overgreb optræder blandt anbringelsesårsagerne: *Fysisk mishandling* er hovedårsag til anbringelse af 6 pct. af de 7-årige, 8 pct. af de 11-årige børn og 14 pct. af de 15-årige. *Seksuelle overgreb i hjemmet* er hovedårsag til anbringelse af 1 pct. af de 7-årige, 6 pct. af de 11-årige og 4 pct. af de 15-årige (Egelund m.fl., 2008).[12] Vi ved således, at en del af de anbragte unge tidligere har været udsat for alvorlige overgreb, om end omfanget af overgreb må forventes at være højere, da mange overgreb forbliver skjulte og dermed ikke registreres som hovedårsag til anbringelsen.

For at komme nærmere på, hvor udbredt overgreb er blandt anbragte unge, blev de 15-årige anbragte unge spurgt, om de inden for det sidste halve år havde været udsat for overgreb af seksuel eller voldelig karakter fra voksne og andre unge på anbringelsesstedet, voksne og unge uden for anbringelsesstedet og fra familiemedlemmer. Overgreb bliver altså her set under et, hvad enten det er af seksuel eller voldelig karakter.

Af tabel 5.7 fremgår det, at knap 7 pct. af de unge inden for det sidste halve år har oplevet at være udsat for overgreb fra andre unge på deres anbringelsessted, mens 2 pct. har oplevet, hvad de oplever som overgreb fra de voksne på anbringelsesstedet.

12. Oplysningerne for de 15-årige er rapporteret af de unge selv, mens oplysningerne for de 7- og de 11-årige er rapporteret af hhv. sagsbehandlerne og anbringelsesstederne.

TABEL 5.7

Andelen af anbragte 15-årige fra årgang 1995, som inden for det sidste halve år har været udsat for overgreb af seksuel eller voldelig karakter. Særskilt for sted og for overgreb fra andre unge, voksne og familiemedlemmer. Procent.

Overgreb fra	På anbringelsesstedet	Uden for anbringelsesstedet	I alt
Andre unge	6,7	14,4	18,5
Voksne	2,4	5,0	6,9
Familiemedlemmer	-	2,1	2,1

Anm.: Procentgrundlag: 661 anbragte.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU).

Samtidig er der 14 pct. af de anbragte unge, der inden for det sidste halve år har været udsat for overgreb fra andre unge uden for anbringelsesstedet. 5 pct. af de unge fortæller, at de har været udsat for overgreb begået af voksne uden for anbringelsesstedet, som ikke var deres egen familie, og 2 pct. har været udsat for overgreb fra deres familiemedlemmer, hvilket også kan omfatte andre børn og unge i familien. Mere end hver femte anbragte ung (22 pct.) har således inden for det sidste halve år oplevet at være udsat for overgreb, oftest som overgreb fra andre unge (19 pct.), men en betydelig andel har også oplevet overgreb fra voksne både på og uden for anbringelsessteder (7 pct.).

Tilsvarende er de 15-årige hjemgivne unge spurgt, om de inden for det sidste halve år har været udsat for overgreb af seksuel eller voldelig karakter fra voksne og andre unge enten inden for familien eller uden for familien. Af tabel 5.8 ser vi, at også en betydelig andel af de hjemgivne unge det sidste halve år har oplevet at være udsat for overgreb fra andre unge. Næsten 11 pct. har oplevet overgreb begået af andre unge, som ikke er i deres familie, og 1 pct. har oplevet overgreb begået af andre børn eller unge i deres familie. Ser vi på overgreb begået af voksne, så har knap 3 pct. af de hjemgivne været udsat for overgreb fra voksne familiemedlemmer, mens godt 3 pct. har været udsat for overgreb fra andre voksne.

Både anbragte og hjemgivne unge er udsat for overgreb begået af andre unge, og selvom tallene ikke viser noget om overgrebenes karakter, er det bekymrende, at så mange af de unge i en periode på kun et halvt år har oplevelser med overgreb.

TABEL 5.8

Andelen af hjemgivne 15-årige fra årgang 1995, som inden for det sidste halve år har været udsat for overgreb af seksuel eller voldelig karakter. Særskilt for overgreb fra familiemedlemmer og ikke-familiemedlemmer. Procent.

Overgreb fra	Familiemedlemmer	Ikke familiemedlemmer	I alt
Børn eller unge	1,3	10,7	11,4
Voksne	2,7	3,4	5,4

Anm.: Procentgrundlag: 149 hjemgivne.
Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU).

Når vi ser på overgreb begået af voksne, er der færre, som har oplevet overgreb. Alligevel er det bekymrende, at omkring 2-3 pct. af de unge inden for det sidste halve år har oplevet overgreb begået af deres nærmeste omsorgspersoner (familiemedlemmer eller voksne på anbringelsesstedet). Ved simpel sammentælling af, hvor mange anbragte og hjemgivne unge i alt, der har svaret bekræftende på minimum et af spørgsmålene i tabel 5.7 og tabel 5.8 om at have oplevet overgreb, uanset hvem der har begået det, så viser det sig, at 22 pct. af de anbragte og 13 pct. af de hjemgivne har været udsat for overgreb (ikke vist i tabellerne). Både de anbragte og de hjemgivne unge er altså i relativt vidt omfang udsat for overgreb i deres hverdag, og det må vække til eftertanke, at mere end hver femte anbragte ung har oplevet overgreb det sidste halve år, da især disse unge burde være i særlige omsorgsmiljøer, som sikrer dem mod netop oplevelser som overgreb.

I og med at vi alene spørger til overgreb begået inden for det sidste halve år, er andelen, som *nogensinde* i hele deres liv har oplevet overgreb, ganske givet betydelig større. Dette underbygges dels af, at en betydelig andel af børn og unge anbringes som følge af overgreb (Egelund m.fl., 2008), dels af mere generel viden om, at socialt udsatte børn og unge er mere udsat for vold og mishandling end andre børn og unge – både mishandling begået i og uden for hjemmet (Oldrup m.fl., 2011). Det, som antydes af ovenstående resultater er, at overgrebene fortsætter for en betydelig andel af de unge. Det er altså en problematik, der ikke alene knytter sig til barndommen, men som forsætter ind i ungdomslivet.

MOBNING

Mobning kan, ligesom kategorien "overgreb", knyttes til en vifte af forskellige oplevelser. Det, som afdækkes her, er, om de unge selv oplever,

at de har været udsat for mobning. Mobning var et betydeligt problem for både de anbragte og de hjemgivne i 11-års-alderen (Egelund m.fl., 2008). Op mod hvert sjette barn, som var anbragt på en institution eller et socialpædagogisk opholdssted eller var hjemgivet, var blevet mobbet mange gange inden for det sidste halve år. Dette var væsentligt oftere end børn i plejefamilier og de jævnaldrende børn i befolkningen som helhed oplever. I 15-års-alderen ser det ud til, at færre unge oplever mobning, hvilket både gælder anbragte, hjemgivne og unge i al almindelighed.

Af tabel 5.9 ser vi, at 82 pct. ikke oplever at være blevet mobbet det sidste halve år, og at det samme gør sig gældende for 85 pct. af de hjemgivne. Selvom dette peger i retning af en positiv udvikling fra 11- til 15-års-alderen, så er der stadig flere anbragte (7 pct.) og hjemgivne (8 pct.) unge, som har oplevet at blive mobbet mange gange det sidste halve år end blandt andre unge (knap 2 pct.). For de 15-årige er mobning således fortsat et problem, som en vis andel af de anbragte og hjemgivne unge slås med i deres hverdag.

TABEL 5.9

Andelen af 15-årige fra årgang 1995, som er blevet mobbet det sidste halve år, fordelt efter hyppighed af mobning. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

	Mange gange	Nogle få gange	Ikke mobbet
Anbragte	7,2	10,8	82,0
Hjemgivne	8,1	7,4	84,6
Andre unge	1,6	7,4	91,0

Anm.: Procentgrundlag: 666 anbragte, 149 hjemgivne, 4.191 andre unge, som aldrig har været anbragt. Fordelingen for "andre unge" er signifikant forskellig fra fordelingerne for anbragte og hjemgivne, der ikke er signifikant forskellige fra hinanden. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

Mobning er en tosidet størrelse, og det er derfor ikke kun væsentligt at undersøge, om de unge er ofre for mobning, men også, hvem der mobber. I tabel 5.10 ser vi, at de anbragte og hjemgivne unge ikke alene selv slås med mobning, en del af dem er med til at mobbe andre. Hele 7 pct. af de anbragte og 5 pct. af de hjemgivne har inden for det sidste halve år mobbet andre mange gange. Dette modsvares af, at kun 1 pct. andre unge har svaret, at de mange gange har mobbet andre. Både oplevelsen af at blive mobbet og det at mobbe andre præger således i højere grad de anbragte og hjemgivne. Og det er 16-18 pct. af de hjemgivne og anbragte, der har været med til at mobbe inden for det sidste halve år.

TABEL 5.10

Andelen af 15-årige fra årgang 1995, som selv har mobbet det sidste halve år, fordelt efter hyppighed af mobning. Særskilt for anbragte, hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Procent.

	Mange gange	Nogle få gange	Ikke mobbet
Anbragte	6,6	17,9	75,5
Hjemgivne	5,4	16,1	78,5
Andre unge	0,7	11,0	88,3

Anm.: Procentgrundlag: 664 anbragte, 149 hjemgivne, 4.131 andre unge, som aldrig har været anbragt. Fordelingen for "andre unge" er signifikant forskellig fra fordelingerne for anbragte og hjemgivne, der ikke er signifikant forskellige fra hinanden. Chi^2-test: *p > 0,05.

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU).

I et overordnet sundhedsperspektiv er både overgreb og mobning problematisk. Det at have været eller være anbragt fjerner således ikke overgreb eller mobning af det enkelte barn. Vi kan ikke på baggrund af resultaterne sige, om anbringelsen trods alt har været med til at mindske omfanget af overgreb og mobning, men vi kan konstatere, at anbragte og hjemgivne unge i højere grad end deres jævnaldrende har oplevelser med overgreb og mobning. Dette er problematisk, da sådanne oplevelser i væsentlig grad påvirker børn og unges hverdagsliv og deres psykiske og sociale udvikling negativt (se fx Fisher m.fl., 2012; Kim m.fl., 2009).

SAMMENFATNING

I dette kapitel anlægger vi en bred sundhedsforståelse baseret på både fraværet af skader eller alvorlig sygdom og på god trivsel og en god sundhedsadfærd. Vi har inddraget en række forskellige tematikker, som alle knytter sig til unges sundhed. På baggrund heraf tegnes der i kapitlet et billede af, at en større andel af både anbragte og hjemgivne unge slås med en række sundhedsmæssige udfordringer, som deres jævnaldrende, der ikke har været anbragt uden for hjemmet, kun oplever i mindre omfang. Resultaterne underbygger således tidligere fund, men viser også, at det ikke altid er de samme udfordringer, som hhv. anbragte og hjemgivne står over for.

Vi finder således, at en større andel af anbragte og hjemgivne unge end blandt deres jævnaldrende falder uden for normalområdet, hvad angår BMI (Body Mass Index) ved at være overvægtige. Ligeledes

finder vi, at der er flere blandt disse to grupper, som har et bekymrende fokus på mad og deres vægt. Næsten en femtedel af de anbragte og hjemgivne, som har et bekymrende fokus på mad og vægt, angiver, at de har gået i lange perioder uden mad.

Når vi ser på de unges kostvaner, finder vi, at en relativt stor andel af de hjemgivne sjældent spiser morgenmad og sjældent spiser frugt og grønt. Næsten halvdelen af de hjemgivne unge (og også unge i al almindelighed) drikker sodavand næsten hver dag, hvilket gør sig gældende for lidt over en fjerdedel af de anbragte unge. Indtagelse af sodavand i hverdagen er således udbredt blandt en stor gruppe af unge, uanset om de er anbragt, hjemgivet eller altid har boet hjemme. De hjemgivne er således den gruppe af unge, som har de mindst sunde kostvaner, sådan som der er spurgt til det i undersøgelsen.

Det mest iøjnespringende resultat er dog, at de anbragte unge har bedre kostvaner end både de hjemgivne og de ikke-anbragte. En mulig forklaring kan være, at anbragte børns hverdag er mere struktureret og fokuseret på kost og motionsvaner, fordi de lever inden for en mere institutionaliseret ramme end hjemgivne og unge, der aldrig har været anbragt. Der bliver i anbringelsesmiljøet draget omsorg for, at de får en sund og alsidig kost.

De fleste unge dyrker motion hver eller næsten hver dag. Hjemgivne dyrker dog sjældnere motion end andre unge. Ser vi på de unges deltagelse i fritidsaktiviteter, er det igen de hjemgivne, som oftest ikke går til fritidsaktiviteter. Adspurgt om hvorfor de ikke går til noget, angiver størstedelen, at de ikke er interesseret.

Adspurgt om, hvordan de unge selv syntes, at deres helbred er, vurderer anbragte og hjemgivne unge deres helbred som væsentlig dårligere end deres jævnaldrende, der ikke har været anbragt. Det er imidlertid kun en meget lille andel af de anbragte og hjemgivne unge, som angiver deres helbred til at være meget dårligt. Ser vi på rygning, er det mere end en tredjedel af alle anbragte unge på 15 år, som ryger, og næsten halvdelen af alle hjemgivne unge ryger cigaretter dagligt. Rygning er altså, i forhold til blandt andre 15-årige, langt mere udbredt blandt både anbragte og hjemgivne unge.

Resultaterne omkring de unges oplevelser af overgreb af fx seksuel eller voldelig karakter er overraskende. Hele 22 pct. af de anbragte unge har inden for det sidste halve år oplevet at blive udsat for overgreb. Det samme gør sig gældende for 13 pct. af de hjemgivne. De anbragte

unge oplever især overgreb fra andre unge uden for anbringelsesstedet, men også overgreb fra unge på anbringelsesstedet og voksne både på og uden for anbringelsesstedet er hyppige. De hjemgivne unge oplever især overgreb fra andre unge uden for familien, men en betydelig andel oplever også overgreb fra voksne både i og uden for familien. Når så mange anbragte og hjemgivne unge oplever overgreb inden for bare et halvt år, og en stor del af overgrebene tilmed forekommer, mens den unge er i det offentliges varetægt, er der tale om et problem, som bør tildeles ekstra opmærksomhed fra ansvarlige voksne, da de unge ikke selv kan beskytte sig mod disse overgreb.

Overordnet set viser dette kapitel, at både anbragte og hjemgivne unge ofte slås med alvorlige sundhedsmæssige problemstillinger. Der tegner sig imidlertid også et billede, hvor de hjemgivne unge har særlige sundhedsmæssige udfordringer. Specielt omkring kost, motion og fritid samt i forhold til hjælp og støtte fra kommunen synes en større andel af de hjemgivne at være særligt udsatte. Det tyder på, at når det offentlige slipper omsorgen for de unge i forbindelse med hjemgivelse, så øges sandsynlighed for, at en række sundhedsmæssige risikofaktorer kommer til at fylde meget i de unges liv – risikofaktorer, som den unge formentlig kunne have glæde af få hjælp til at håndtere. Samlet set er der betydelige sociale forskelle i 15-årige unges sundhed – forskelle, som vi kun kan forvente fortsat vil sætte sig igennem og påvirke deres udviklingsmuligheder og dermed fremtid.

LITTERATUR

Anderson, G. (2005): ”Family Relations, Adjustment and Well-being in a Longitudinal Study of Children in Care”. *Child & Family Social Work*, 10(1), s. 43-56.

Andersen, S.H. (2010): *Når man anbringer et barn*. København: Rockwoolfondens Forskningsenhed.

Andersen, S.H. & P. Fallesen (2013): *Når man anbringer et barn II*. København: Rockwoolfondens Forskningsenhed.

Ankestyrelsen (2012a): *Ankestyrelsens undersøgelse af anbringelsessteders oplevelse af det kommunale tilsyn*. København: Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen (2012b): *Ankestyrelsens undersøgelse af kommunernes tilsyn med anbringelsessteder og anbragte børn og unge*. København: Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen (2011): *Flytning og hjemgivelse af anbragte unge*. København: Ankestyrelsen.

Bekendtgørelse af lov om social service (2013): Lovbekendtgørelse nr. 1093 af 5-9-2013. Tilgængelig på: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=158071#Kap11. Besøgt 15-10-2014.

Betænkning nr. 1212 (1990): *Betænkning om de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge. Afgivet af udvalget om de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge*. København: Statens Informationstjeneste.

Bronfenbrenner, U. (1979): *The Ecology of Human Development*. Cambridge: Harvard University Press.

Bronfenbrenner, U. (2001): "Developmental Ecology through Space and Time: A future Perspective". I: Moen, P., G.H. Elder Jr. & K. Lüscher (red.): *Examining Lives in Context. Perspectives on the Ecology of Human Development*, s. 619-647. Washington, DC: American Psychological Association.

CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (2012): *Udviklingen i brugen af de sikrede institutioner*. Udgivet af CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling, Region Midtjylland og Danske Regioner.

Courtney, M.E., I. Piliavin, A. Grogan-Kaylor & A. Nesmith (2001): "Foster Youth Transitions to Adulthood: A Longitudinal View of Youth Leaving Care". *Child Welfare*, 80(6), s. 685-717.

Danmarks Statistik (2014): *Indvandrere i Danmark, 2014*. København: Danmarks Statistik.

Ebsen, F. (2012): *Udsat til børneforsorg. Om etablering af familiepleje, børneanstalter og indsats i hjemmet for udsatte børn i Danmark*. Lund Dissertations in Social Work nr. 45. Lund: Lunds Universitet..

Ebsen, F. & S.H. Andersen (2010): "Foranstaltninger for udsatte børn i Danmark: Historisk oprindelse og den seneste udvikling". I: Andersen, S.H. (2010): *Når man anbringer et barn*. Kapitel 1. København: Rockwoolfondens Forskningsenhed.

Egelund, T. & M. Lausten (2009): "Prevalence of Mental Health Problems among Children Placed in Out-of-home Care in Denmark". *Child and Family Social Work*, 14(2), s. 156-165.

Egelund, T. & S.A. Thomsen (2002): *Tærskler for anbringelse. En vignetundersøgelse om socialforvaltningernes vurderinger i børnesager*. København: Socialforskningsinstituttet, 02:13.

Egelund, T., A.-D. Hestbæk & D. Andersen (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet: en forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:17.

Egelund, T., T.B. Jakobsen, I. Hammen, M. Olsson & A. Høst (2010): *Sammenbrud i anbringelser af unge – Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:06.

Egelund, T., P.S. Christensen, T.B. Jakobsen, T.G. Jensen & R.F. Olsen (2009): *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:24.

Egelund, T., D. Andersen, A.-D. Hestbæk, M. Lausten, L. Knudsen, R.F. Olsen & F. Gerstoft (2008): *Anbragte børns udvikling og vilkår*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:23.

Ejrnæs, M. & S.H. Andersen (2013): "Plejefamilie eller institution? Når anbringelsesstedet gør en forskel". I: Andersen, S.H. & P. Fallesen (red.): *Når man anbringer et barn II*. København: Rockwoolfondens Forskningsenhed.

Ejrnæs, M., M. Ejrnæs & S. Frederiksen (2011): "Risk Factors of Entry in Out-of-home Care: An Empirical Study of Danish Birth Cohorts, 1981-2003". *Child Indicators Research*, 4(1).

Fallesen, P. (2014): "Identifying Divergent Foster Care Careers for Danish Children". *Child Abuse & Neglect*, 38, s. 1860-1871.

Fallesen, P., N. Emanuel & C. Wildeman (2013): "Den kumulative risiko for anbringelse uden for hjemmet". I: Andersen, S.H. & P. Fallesen (red.): *Når man anbringer et barn II*. København: Rockwoolfondens Forskningsenhed.

Frederiksen, S. (2012): *Empirical Essays on Placements in Outside Home Care*. Aarhus Universitet: Institut for Økonomi.

Fisher, H.L., T.E. Moffit, E.M. Houts, D.W. Belsky, L. Arseneault & A. Caspi (2012): "Bullying Victimisation and Risk of Self Harm in Early Adolescence: Longitudinal Cohort Study". *British Medical Journal*, 334.

Giddens, A. (2004): *Modernitet og selvidentitet. Selvet og samfundet under senmoderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.

Hammen, I. & T.G. Jensen (2010): *Anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund. En forskningsoversigt*. Odense: Socialstyrelsen. Udgivet at Socialstyrelsen og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Hansen, C.S. (2008): "Til historien om det sociale arbejde med børn og unge". *Praktiske Grunde. Tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, 2, s. 8-39.

Heckman, J., R. Pinto & P. Savelyev (2013): "Understanding the Mechanisms through which an Influential Early Childhood Program Boosted Adult Outcomes. *American Economic Review,* 103, s. 2052-2086.

Herrick, M.A. & W. Piccus (2005): ”Sibling Connections: The Importance of Nurturing Sibling Bonds in the Foster Care System”. *Children and Youth Service Review*, 27(7), s. 845–861.

Hosmer, D.W., Jr. & S. Lemeshow (1989): *Applied Logistic Regressions*. New York: John Wiley & Sons.

Kim, Y.S., B.L. Leventhal, Y.-J. Koh & W.T. Boyce (2009): ”Bullying Increased Suicide Risk: Prospective Study of Korean Adolescents”. *Archives of Suicide Research*, 13. 15-30.

Kjøller, M., K. Juel & F. Kamper-Jørgensen (2007): *Folkesundhedsrapporten Danmark 2007*. København: Statens Institut for Folkesundhed.

Larsen, M. (2009): *Børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Perspektiver på anbringelse i Københavns Kommune*. København: Københavns Kommune.

Lausten, M. (2014): ”Needs and Characteristics of High-Resource Using Children and Youth: Denmark”. I: Whittaker, J.K., J.F. del Valle & L. Holmes (red.): *Therapeutic Residential Care for Children and Youth. Developing Evidence-based International Practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A.A. Nielsen (2013): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:07.

Lausten, M., H. Hansen & A.A. Nielsen (2010): *Udsatte børnefamilier i Danmark*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:14.

Lundström, T. & M. Sallnäs (2012): ”Sibling Contact among Swedish Children in Foster and Residential Care – Out of Home Care in a Family Service System”. *Children and Youth Services Review*, 34(2), s. 396-402.

Mehlbye, J. & K. Houlberg (2012): *Plejefamilier med særlige opgaver. En kortlægning af kommunale og specialiserede plejefamilier i landets kommuner*. København: KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Moyers, S., E. Farmer & J. Lipscombe (2006): ”Contact with Family Members and its Impact on Adolescents and their Foster Placements”. *British Journal of Social Work*, 36(4), 541-559.

Møller, S.N. & M. Skytte (2004): *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:16.

Nielsen, B.G. (1986): *Anstaltbørn og børneanstalter gennem 400 år*. Holte: Forlaget SOCPOL.

Nielsen, F. (2002): *"Som plejeforældrene ser det" – kortlægning og analyse af foranstaltningen "familiepleje" i Københavns Kommune*. København: Københavns Universitet, Institut for Statskundskab.

Nielsen, J.C., N.U. Sørensen & M.N. Osmec (2010): *Når det er svært at være ung i DK – unges trivsel og mistrivsel i tal*. København: Center for Ungdomsforskning.

Oldrup, H., S. Korzen, M. Lindstrøm & M.N. Christoffersen (2011): *Vold mod børn og unge*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:15.

Olsen, B.M. & K.M. Dahl (2008): *Fritidsliv i børnehøjde. Beretninger fra udsatte børn*. København: København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:06.

Olsen, R.F., T. Egelund & M. Lausten (2011): *Tidligere anbragte som unge voksne*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:35.

Ottosen, M.H. & P.S. Christensen (2008): *Anbragte børns sundhed og skolegang: udviklingen efter anbringelsesreformen*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:21.

Ottosen, M.H. & P.R. Skov (2012): "Unge med depressive symptomer og spiseproblemer". I: M.H. Ottosen (red.): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer*. København: SFI – Det Nationale Center for Velfærd, 12:30.

Ottosen, M. H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen (2015): *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:01.

Rasmussen, M. & P. Due (red.) (2006): *Skolebørnsundersøgelsen 2006*. København: Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet.

Rutter, M. (1988): *Studies of Psychosocial Risk: The Power of Longitudinal Data*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schack-Nielsen, L., C. Mølgaard, M. Underbjerg, E.L. Mortensen & K.F. Michaelsen (2009): *Kostens betydning for læring og adfærd hos børn: en gennemgang af den videnskabelige litteratur*. København: Københavns Universitet.

Sen, R. (2010): ”Managing Contact in Scotland for Children outside Parental Care in Non-Permanent-Placement”. *Child Abuse Review*, 19(6), s. 423-437.

Sen, R. & K. Broadhurst (2011): ”Contact between Children in Out-of-home Placements and their Family and Friends Networks: A Research Review”. *Child & Family Social Work*, 16(3), 398-309.

Skytte, M. (2002): *Anbringelse af etniske minoritetsbørn – om socialarbejders vurderinger og handlinger*. Lund Dissertations in Social Work nr. 11. Lund: Lunds Universitet.

Socialstyrelsen (2011): *Håndbog om Barnets Reform*. Odense: Socialstyrelsen.

Styrelsen for Social Service (2006): *Arbejdet med udsatte unge på kost- og efterskoler*. Odense: Styrelsen for Social Service.

Triseliotis, J., M. Borland & M. Hill (2000): *Delivering Foster Care*. London: British Agencies for Adoption and Fostering (BAAF).

Triseliotis, J., C. Sellick & R. Short (1995): *Foster Care: Theory and Practice*. London: B.T. Batsford.

Ubbesen, M.B., L. Petersen, P.B. Mortensen & O.S. Kristensen (2013): ”Temporal Stability of Entries and Predictors for Entry into Out-of-home Care before the third Birthday: A Danish Population-Based Study of Entries from 1981 to 2008”. *Children and Youth Services Review*, 35(9), s. 1526-1535.

Østergaard, J. & Kragh Andersen, L. (2012) ”Unges brug af rusmidler – en nutidig hedonisme” I: M.H. Ottosen (red.): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:30.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2014

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

14:01 Bach, H.B. & M.R. Larsen: *Dagpengemodtageres situation omkring dagpengeophør*. 135 sider. e-ISBN: 978-87-7119-223-0. Netpublikation.

14:02 Loft, L.T.G.: *Parinterventioner og samlivsbrud. En systematisk forskningsoversigt*. 81 sider. e-ISBN: 978-87-7119-225-4. Netpublikation.

14:03 Aner, L.G. & H.K. Hansen: *Flytninger fra byer til land- og yderområder. Højtuddannede og socialt udsatte gruppers flytninger fra bykommuner til land- og yderkommuner – Mønstre og motiver*. 169 sider. e-ISBN: 978-87-7119-226-1. Netpublikation.

14:04 Christensen, E.: *2 år efter starten på Nakuusa*. 57 sider. e-ISBN: 978-87-7119-228-5. Netpublikation.

14:05 Christensen, E.: *NAKUUSAP aallartimmalli ukiut marluk qaangiunneri*. 61 sider. e-ISBN: 978-87-7119-230-8. Netpublikation.

14:06 Bengtsson, S., L.B. Larsen & M.L. Sommer: *Døvfødte børn og deres livsbetingelser*. 147 sider. ISBN: 978-87-7119-232-2. e-ISBN: 978-87-7119-233-9. Vejledende pris: 140,00 kr.

14:07 Larsen, L.B., S. Bengtsson & M.L. Sommer: *Døve og døvblevne mennesker. Hverdagsliv og levevilkår.* 169 sider. ISBN: 978-87-7119-234-6. e-ISBN: 978-87-7119-235-3. Vejledende pris: 160,00 kr.

14:08 Oldrup, H. & A.-K. Højen-Sørensen: *De aldersopdelte fokusområder i ICS. Kvalificeringen af den socialfaglige metode.* 189 sider. e-ISBN: 978-87-7119-236-0. Netpublikation.

14:09 Fridberg, T. & L.S. Henriksen: *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012.* 304 sider. ISBN: 978-87-7119-237-7. e-ISBN: 978-87-7119-238-4. Vejledende pris: 300,00 kr.

14:10 Lauritzen, H.H.: *Ældres ressourcer og behov i perioden 1997-2012. Nyeste viden på baggrund af ældredatabasen.* 142 sider. ISBN: 978-87-7119-239-1. e-ISBN: 978-87-7119-240-7. Vejledende pris: 140,00 kr.

14:11 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Litteraturstudie af handicap og beskæftigelse.* 202 sider. ISBN: 978-87-7119-241-4. e-ISBN: 978-87-7119-242-1. Vejledende pris: 200,00 kr.

14:12 Bille, R. & H. Holt: *Kommunal praksis på arbejdsskadeområdet. En kvalitativ analyse af fire jobcentres håndtering af arbejdsskader.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-244-5. Netpublikation.

14:13 Rosdahl, A.: *Fra 15 år til 27 år. PISA 2000-eleverne i 2011/12.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-245-2. e-ISBN: 978-87-7119-246-9. Vejledende pris: 160,00 kr.

14:14 Bengtsson, S., K. Bengtsson, A.A. Kjær, M. Damgaard & C. Kolding-Sørensen: *Hvilken forskel gør en tilkendelse af førtidspension?* 144 sider. ISBN: 978-87-7119-247-6. e-ISBN: 978-87-7119-248-3. Vejledende pris: 140,00 kr.

14.15 Bach, H.B: *Skadelidtes reaktion på en verserende arbejdsskadesag.* e-ISBN: 978-87-7119-249-0. Netpublikation.

14:16 Weatherall, C.D., H.H. Lauritzen, A.T. Hansen & T. Termansen: *Evaluering af "Fast tilknyttede læger på plejecentre". Et pilotprojekt.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-250-6. e-ISBN: 978-87-7119-251-3. Vejledende pris: 160,00 kr.

14:17 Pontoppidan, M., N.K. Niss: *Instrumenter til at måle små børns trivsel.* 78 sider. e-ISBN: 978-87-7119-252-0. Netpublikation

14:18 Ottosen, M.H., A. Liversage & R.F. Olsen: *Skilsmissebørn med etnisk minoritetsbaggrund.* 256 sider. ISBN: 978-87-7119-253-7. e-ISBN: 978-87-7119- 254-4. Vejledende pris: 250,00 kr.

14:19 *Antidemokratiske og ekstremistiske miljøer i Danmark. En kortlægning.* 86 sider. E-ISBN: 978-87-7119-255-1, Netpublikation

14:20 Amilon, A.G., P. Rotger & A.G. Jeppesen: *Danskernes pensionsopsparinger og indkomster 2000-2011.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-256-8. e-ISBN: 978-87-7119-257-5. Vejledende pris: 160,00 kr.

14:21 Jonasson, A.B.: *Konsekvenser af dagpengeperiodens halvering.* 112 sider. ISBN: 978-87-7119-258-2. e-ISBN: 978-87-7119- 259-9. Vejledende pris: 100,00 kr.

14:22 Siren, A. & S.G. Knudsen: *Ældre og digitalisering. Holdninger og erfaringer blandt ældre i Danmark.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-260-5. e-ISBN: 978-87-7119-262-2. Vejledende pris: 120,00 kr.

14:23 Christoffersen, M.N., A.-K. Højen-Sørensen & L. Laugesen: *Daginstitutionens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt.* 192 sider. ISBN: 978-87-7119-266-7. e-ISBN: 978-87-7119- 262-9. Vejledende pris: 190,00 kr.

14:24 Keilow, M., A. Holm, S. Bagger & S. Henze-Pedersen: *Udvikling af trivselsmålinger i folkeskolen. En pilotundersøgelse.* 180 sider. e-ISBN: 978-87-7119-263-6. Netpublikation.

14:25 Christensen, C.P., I.G. Andersen, P. Bingley & C.S. Sonne-Schmidt: *Effekten af It-støtte på elevers læsefærdigheder.* 80 sider. ISBN: 978-87-7119-264-3. e-ISBN: 978-87-7119-265-0. Vejledende pris: 80,00 kr.

14:26 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap, uddannelse og beskæftigelse.* 78 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 267-4. Netpublikation

14:27 Jakobsen, V., S. Jensen, H. Holt & M. Larsen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2014.* 208 sider, ISBN: 978-87-7119-268-1. e-ISBN: 978-87-7119- 269-8. Pris: 200,00 kr.

14:28 Pejtersen, J.H. & T. Dyrvig: *Forebyggelse af udadreagerende adfærd hos ældre med demens.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-270-4. e-ISBN: 978-87-7119- 271-1. Pris: 90,00 kr.

14:29 Bengtsson, S., L.N. Johansen & C.E. Andersen: *Hjemmetræning. Evaluering af regelsættet om hjælp og støtte efter Servicelovens § 32 st. 6-9.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-272-8. Netpublikation.

14:30 Ottosen, M.H., D. Andersen, K.M. Dahl, A.T. Hansen, M. Lausten & S.V. Østergaard: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014.* 248 sider. ISBN: 978-87-7119-274-2. e-ISBN: 978-87-7119-275-9. Pris: 250.00 kr.

15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.

15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119- 279-7. Pris: 140,00 kr.

15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119- 281-0. Pris: 170,00 kr.

15:04 Niss, N.K., A. Kierkgaard, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation

15:05 Bengtsson, S., A.L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119- 284-1. Pris: 200,00 kr.

15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119- 286-5. Pris: 240,00 kr.

15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen. *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.

15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?*. 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 289-6. Netpublikation.

15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baselinedata fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.

15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluering af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.

15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119- 294-0. Pris: 120,00 kr.

15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaassiuutinut tunngasut kinguaasiuutitigullu innarliisarnerit qitiunneqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.

15:14 Rangvid, B.S., V.M. Jensen & S.S. Nielsen. *Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse*. 99 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 297-1. Netpublikation.

15:15 Amilon, A. (red.): Inkluderende skolemiljøer – elevernes roller. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-304-6. e-ISBN: 978-87-7119- 300-8. Pris: 280,00 kr.

15:16 Amilon, A.: *Evaluering af lokale initiativer for førtidspensionister*. 96 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 301-5. Netpublikation

15:17: Jakobsen, V.: *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-305-3. e-ISBN: 978-87-7119- 306-0. Pris: 140,00 kr.

15:18 Christensen, G., A.G. Jeppesen, A.A. Kjær & K. Markwardt: *Udsættelser af lejere – Udvikling og benchmarking. Lejere berørt af fogedsager og udsættelser i perioden 2007-13*. 178 sider, e-ISBN: 978-87-7119-307-7. Netpublikation

15:19 Christensen, C.P. & C. Scavenius: *Et felteksperiment med Kærlighed i Kaos. Et forældretræningsprogram til familier med ADHD eller ADHD-lignende vanskeligheder*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-308-4. e-ISBN: 978-87-7119- 309-1. Pris: 90,00 kr.

15:20 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2014. Regionale forskelle*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-310-7. e-ISBN: 978-87-7119- 311-4. Pris: 90,00 kr.

15:21 Nielsen, C.P., M.D. Munk, M.T. Jensen, K. Karmsteen & A.-M.K. Jørgensen: *Mønsterbryderindsatser på de videregående uddannelser. En forskningskortlægning*. 168 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 312-1. Netpublikation.

15:22 Sievertsen, H.H. & C.J. de Montgomery: *Børn i lavindkomstfamilier*. 105 sider. e-ISBN: 978-87-7119-313-8. Netpublikation.

15:23 Wendt, R.E. & A.-M.K. Jørgensen: *Forskningskortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinavisk dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2013*. 98 sider. E-ISBN:978-87-7119-314-5. Netpublikation.

15:24 Termansen, T., T. Dyrvig, N.K. Niss, J.H. Pejtersen: *Unge i misbrugsbehandling*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-315-2. e-ISBN: 978-87-7119- 316-9. Pris: 170,00 kr.

15:27 Keilow, M. & A. Holm: *Skalaer til måling af elevtrivsel på erhvervsuddannelserne. En analyse af data fra tidligere trivselsmålinger. Bidrag til Undervisningsministeriets udvikling af elevtrivselsmålinger på erhvervsuddannelserne*. 92 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 319-0. Netpublikation.

15:28 Andersen, D. & B.S. Rangvid: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed i de 2 første år*. 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 320-6. Netpublikation.

15:29 Baviskar, S: *Grønlændere i Danmark. En registerbaseret kortlægning*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 321-3. Netpublikation.

15:30 Siren, A., R.N. Brunner, R.C.H. Jørgensen: *"Øvelse gør mester" i Næstved Kommune. Evaluering af livskvalitet i forbindelse med et rehabiliteringsforløb på plejecentre*. 71 sider. e-ISBN: 978-87-7119-322-0. Netpublikation.

15:31 Holt, H., M. Larsen, H.B. Bach & S. Jensen: *Borgere I fleksjob efter reformen*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-323-7. e-ISBN: 978-87-7119- 324-4. Pris: 200,00 kr.

15:32 Keilow, M., M. Friis-Hansen, R.M. Kristensen & A. Holm: *Effekter af klasseledelse på elevers læring og trivsel*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-325-1. e-ISBN: 978-87-7119-326-8. Pris: 170,00 kr.

15:33 Christensen, E: *3-5 år efter ophold i Mælkebøtten – en opfølgning af 26 børn og unge*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-327-5. e-ISBN: 978-87-7119-328-2. Pris: 60,00 kr.

15:34 Christensen, E: *Meeqqanik inuusuttunillu 26-nik malinnaaqqinneq - Mælkebøttenimit nuunnerinit ukiut 3-5 kingorna*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-329-9. e-ISBN: 978-87-7119- 330-5. Pris: 60,00 kr.

15:35 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-333-6. e-ISBN: 978-87-7119-334-3. Pris: 200,00 kr.

15:36 Nielsen, C.P., A.T. Hansen, V.M. Jensen & K.S. Arendt: *Folkeskolereformen. Beskrivelse af 2. dataindsamling blandt elever*. 137 sider. E-ISBN: 978-87-7119-335-0. Netpublikation.

15:37 Jensen, M.T., K. Karmsteen, A.-M.K. Jørgensen & S.B. Rayce: *Psychosocial function and health in veteran families - A gap map of publica-*

tions within the field. 220 sider. e-ISBN: 978-87-7119-336-7. Netpublikation.

15:38 Sievertsen, H.H: *En god start – betydningen af alder ved skolestart for barnets udvikling*. 83 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 337-4. Netpublikation.

15:39 Mehlsen, L., H. Holt, H.B. Bach & C. Törnfeldt: *Ressourceforløb. Koordinerende sagsbehandleres og borgeres erfaringer*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-338-1. Pris: 200,00 kr.

15:40 Kjer, M.G., S. Baviskar & Winter S.C.: *Skoleledelse I folkeskolereformens første år. En kortlægning*. 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-340-4. Netpublikation.

15:41 Benjaminsen, L., S.B. Andrade, D. Andersen, M.H. Enemark & J.F. Birkelund: *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark. En registerbaseret kortlægning*. 336 sider. ISBN: 978-87-7119-341-1. e-ISBN: 978-87-7119- 342-8. Pris: 330,00 kr.

15:42 Lausten, M., S. Frederiksen, R.F. Olsen, A.A. Nielsen & T.T. Bengtsson: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer – del II. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-343-5. e-ISBN: 978-87-7119- 344-2. Pris: 120,00 kr.

15:43 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge*. 129 sider. e-ISBN: 978-87-7119-345-9. Netpublikation.

15:44 Jakobsen, V., M. Larsen & S. Jensen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2015*. 272 sider. ISBN: 978-87-7119-346-6. e-ISBN: 978-87-7119- 347-3. Pris: 270,00 kr.

ANBRAGTE 15-ÅRIGES HVERDAGSLIV OG UDFORDRINGER – DEL II

RAPPORT FRA TREDJE DATAINDSAMLING AF FORLØBSUNDERSØGELSEN AF ANBRAGTE BØRN FØDT I 1995

SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn handler om en af de mest udsatte dele af den danske børnebefolkning – nemlig alle børn født i 1995, der er eller tidligere har været anbragt uden for hjemmet.

I denne rapport analyseres en række dimensioner, som er relevante for at forstå 15-årige anbragtes livssituation og hverdagsliv: Anbringelsesforløb og anbringelsesårsager, anbragte unges relationer og netværk, betydningen af etnicitet, sundhed og eventuelle overgreb.

Genanbringelse, manglende kontakt til søskende og bedsteforældre, dårligt helbred, rygning og udsathed for overgreb og mobning er nogle af de udfordringer, som de 15-årige anbragte kæmper med.

Samlet set har denne rapport altså fokus på unge anbragtes vej gennem anbringelsessystemet med den kontakt og relation til omverdenen, som er nødvendig for god trivsel i hverdagen. Rapporten indeholder således mange og detaljerede oplysninger om de 15-årige unges anbringelsesforløb, hverdagsliv og udfordringer.

Rapporten er et supplement til den tidligere SFI-rapport om 15-årige anbragte (Lausten m.fl., 2013).

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
15·42
ISSN: 1396-1810